

МАТЕРІАЛИ

**ПРИЧОРНОМОРСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРСЬКО-
ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ**

**Міністерство аграрної політики
та продовольства України
Миколаївський державний аграрний університет**

**Навчально-науковий інститут економіки та управління
Обліково-фінансовий факультет**

**МАТЕРІАЛИ
ПРИЧОРНОМОРСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПРОФЕСОРСЬКО-
ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ**

м. Миколаїв, 18-20 квітня 2012 р.

**Миколаїв
2012**

УДК 001:374.4
ББК 72+74.58
М 34

Конференцію зареєстровано в УкрІНТЕІ (посвідчення № 252 від 20.03.2012 р.)

Редакційна колегія:

В. С. Шебанін – д-р техн. наук, професор;
В. П. Ключан – канд. екон. наук, доцент;
О. М. Вишневська – д-р екон. наук, доцент;
Н. М. Сіренко – д-р екон. наук, доцент;
М. В. Дубініна – канд. екон. наук, доцент;
В. О. Ханстантинов – канд. філос. наук, доцент;
Ш. М. Іхсанов – канд. техн. наук, доцент;
Н. Г. Шарата – канд. пед. наук, доцент.

М 34 Матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, 18-20 квітня 2012 р., м. Миколаїв. – Миколаїв : МДАУ, 2012 – 126 с.

У збірнику опубліковано тези доповідей науковців обліково-фінансового факультету на Причорноморській регіональній науково-практичній конференції, на якій обговорювалися питання розвитку аграрного сектора економіки України, з-поміж яких: формування інноваційної економіки в Україні, вдосконалення бухгалтерського обліку, обліково-фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств, соціології праці та управління, актуальних проблем економіки України, соціально-політичних наук, економічного аналізу і аудиту, сучасних комп'ютерних технологій в економіці й освіті, українознавства.

УДК 001:374.4
ББК 72+74.58

УДК 331:330.341

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ТА
ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ У ВЗАЄМОДІЇ

*Ханстантинов В.О., кандидат філософських наук, доцент
Миколаївський державний аграрний університет*

Своєрідність регіонів України є вельми виразною. “Фундаментальний поділ”, за оцінкою відомого американського вченого А. Аслунда, уособлює в собі *мовне* та *етнічне* розмежування [1, с.19]. Ці відмінності посилюються відмінностями релігійно-церковної належності. Додатково конфліктизують взаємини особливості історичної пам'яті, що кристалізувала у певний спосіб неповторний життєвий досвід великих регіональних спільнот, і що транслюється у сферу великої політики.

Як така історична пам'ять не є точним відображенням логіки колишніх подій, а виступає певного типу наративом. У ній завжди минуле сприймається й оцінюється, заломлюючись крізь призму сьогодення, пов'язується за законами суб'єктивної логіки з тими явищами, що наразі непокоять суспільство. Із свого архіву пам'ять селективно відбирає факти, долучаючи індивіда до вже відомого типу ідентичності історичного буття його спільноти.

З огляду на тривалий досвід історично розділеного існування складових нашого народу у складі іноземних держав, сформувався порубіжний характер його ментальності та культури. Ми не поділяємо у зв'язку з цим оптимістичної думки, що “повноцінний розвиток національної ідеї можливий як відновлення здатності всієї української спільноти репрезентувати неповторний історичний досвід” [2].

З нашої точки зору, в історичній пам'яті великих регіональних складових українського народу ті чи інші явища минулого завжди інтерпретуватимуться по-різному, ті чи інші постаті оцінюватимуться не однаково. Така партикуляристська природа історичної пам'яті та її аксіологічна дисперсія в громадській думці суспільства об'єктивно надають їй значення чинника політичної консолідації. Тому маніпуляції з неоднозначними посталями історії, приміром, С. Бандерою, викликають негативні реакції на рівні регіональних спільнот, посилюють відчуження між ними і нетерпимості до політичних опонентів.

У зв'язку з цим особливо важливим для українського суспільства є розвиток культури у взаємодії – основи для досягнення національної згоди і примирення. Вона зароджується та зміцнюється лише в укорінених в політичному процесі консенсусно-конвенційних практиках. Ще М. Вебером була продемонстрована засаднича роль згоди для упорядкування соціальної поведінки. Вчений розрізняв два роди погодженої взаємодії людей – по-перше, ті,

що обумовлені згодою; і, по-друге, ті, що засновані на згоді. При чому, дії соціальних суб'єктів на основі згоди ще не є солідарністю і не суперечать і не виключають суспільної боротьби [3, с. 534]. Проте через відсутність згоди взаємодія або не відбудеться, або, перетворившись на незгоду, матиме негативні наслідки для її учасників. Тому “згода виступає конститууючою підвалиною *соціального* як специфічно людського способу буття” [4, с. 63], а взаємодії між політичними акторами, що засновані на згоді у найвищих цілях, тих, приміром, що закріплені конституцією, ми розглядаємо як єдино можливий субстрат загалом культури у взаємодії.

Її функціонування потребує усвідомлення відповідальності з боку соціальних акторів, продемонстрованої ними інтелектуальної, моральної, психологічної, комунікативної готовності до конструктивних дій на основі принципів рівноправ'я, правової захищеності, невідворотності легальним шляхом відновити справедливість, що впливає з чинних правил гри, які досягнуті, зафіксовані, визнані і в той же час які постійно змінюються. Це, своєю чергою, передбачає необхідність підтримувати громадський дискурс з актуальних питань: діалог держави з громадянським суспільством, влади з опозицією, політичної еліти з інтелектуальною, бізнесовою, партійною, культурною, іншими елітами.

Для становлення культури у взаємодії необхідні такі якості, як “децентроване світорозуміння” [5, с. 197], наявність і визнання деяких культурних самоочевидностей, відмова від інтерпретації або пояснення чужого на основі власних понять, примат згоди практичної щодо раціональної. Така взаємодія передбачає переорієнтацію зі стратегічної дії, де партнер розглядається як об'єкт для використання, до консенсуально-комунікативної дії, за якої уможливорюється з ним згода завдяки принципу узагальненої взаємності на основі спільного горизонту життєвого досвіду та на засадах спільного тлумачення ситуації [6].

Отже, історична пам'ять виступає одним з важливих чинників формування культури у взаємодії, а остання – основою для досягнення національної згоди та примирення. Ставлення до особливостей змісту та проявів історичної пам'яті з боку тих чи інших представників регіональних спільнот має бути обачливим, виваженим. Маніпуляції з феноменами історичної пам'яті в такому суспільстві як українське є політично небезпечним. Від політикуму, засобів масової інформації і особливо від еліти очікується, з одного боку, толерантне відношення до постатей та подій, які є предметом рефлексії історичної пам'яті, а, з іншого, – об'єктивний науковий підхід.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aslund A. How Ukraine became a market economy and democracy. – Washington : Peterson Institute for International Economics, 2009. – 343 p.
2. Вербець В. В. Перспективи демократичних процесів в суспільстві (соціологічний аспект) / В. В. Вербець [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/bookscontent.php3?b=18&c=372>.
3. Вебер М. Избранные произведения / Вебер М ; [пер. с нем. / Сост., общ. ред. и послесл. Ю. Н. Давыдова; Предисл. П. П. Гайденко]. – М. : Прогресс. – 808 с.

4. «Согласие» в обществе различий : [коллект. монографія] / [под ред. В. Е. Кемерова, Т. Х. Керимова, А. Ю. Зенковой]. – Вып. 15. – Екатеринбург : Полиграфист, 2005. – 232 с.
5. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / Ю. Хабермас ; [пер. с нем. под. ред. Д. В. Складнева]. – СПб. : Наука, 2000. – 379 с.
6. Хабермас Ю. Вовлечение другого. Очерки политической теории / Хабермас Ю. ; [пер. с нем. Медведева Ю.С. под ред. Складнева Д.А.] – М. : Наука, 2001. – 417 с.

УДК 1.17.7:316.61

ДОВІРА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

***Молчанова О.Б.,** кандидат філософських наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Об'єктивною тенденцією сучасного розвитку українського суспільства є його інтегрованість у складні трансформаційні процеси, що відбуваються результаті економічної, політичної, соціокультурної модернізації, з одного боку, та включеність до загальнопланетарних процесів усталення єдиної світової глобальної мегаспільноти. Кожен з цих процесів має свої особливості, проте, разом вони спричиняють ускладненість, суперечливість та непрогнозованість суспільного та індивідуального буття, притаманні сучасному суспільству “ризик” (У. Бек.) У термінології синергетичної парадигми сучасне суспільство це надзвичайно складна система, здатна мати велике число біфуркацій та надто чутливу до флуктуацій. “Це викликає занепокоєння, тому що наш світ, вочевидь, назавжди позбувся гарантій стабільних і сталих законів” [1, с. 386]. Радикальні соціальні зміни та руйнація загальноприйнятих форм суспільної активності й самореалізації спричиняють глибоку культурну травму (П. Штомпка), що виявляється у духовній дезорієнтації, втраті глибоких життєвих смислів, розгубленості та непевності у внутрішньому світі, екзистенційних тривогах більшості людей. Одним із негативних наслідків культурної травми для пострадянських суспільств стала втрата довіри, або виникнення синдрому недовіри, у першу чергу, до ключових агентів соціально-політичної діяльності, з-поміж яких: політичні інститути, організації, політичні лідери. Якщо політична система не спроможна забезпечити успішну реалізацію необхідних соціально-економічних та політичних реформ із переконливими результатами, підвищення якості та рівня життя людей, налагодити ефективне функціонування демократичних процедур, сприяти становленню інститутів цивілізованого ринку та приватної власності, сформувати надійну та несуперечливу правову систему для гарантованого захисту конституційних прав і свобод усіх громадян, створити механізми адекватного реагування на загрози зовнішнього середовища, захисту національних інтересів та безпеки, то це призводить до руйнації оптимального балансу взаємовідносин між громадянським суспільством та державою. Дефіцит довіри, непевність щодо реальних соціальних перспектив супроводжується поширенням таких захисних механізмів як корупція, сподівання на закордонну допомогу, прагнення

обмежитися локусом міжособистісного спілкування, патерналістські настрої. Незначні сплески поствиборної хвилі довіри досить швидко змінюються звичним скепсисом та апатією.

Нові випробування та загрози несуть із собою реальність другого Модерну – доби глобалізації – у всіх сферах її прояву – від економічної до інформаційно-комунікативної та культурної. Найбільш динамічно відбувається формування єдиного інформаційного поля (віртуальних гіпермедіа) на ґрунті загальних стандартів технологічного процесу продукування, використання та поширення даних. Небезпечним соціально-психологічним наслідком невпорядкованих інформаційних впливів у просторі децентрованої комунікативної мережі виявляється “розмивання” ідентичності суб’єкта, його перетворення на пасивного споживача інформації, що не встигає її осмислювати та піддавати морально критичній рефлексії, у результаті чого формується так звана кліпова свідомість, нашпигована цитатами із фільмів та рекламних слоганів. Це може спричиняти патологічні зміни духовності індивіда, фрустрацію, екзистенційну тривогу та страх, що призводить до різних форм протесту, спрямованих на захист традиційних життєвих світів. Позаяк сучасний інформаційний простір насичений різноманітними патогенними текстами (у вигляді гіперболізованої реклами, порнографії, пропаганди расової, національної нетерпимості, агресії) постає нагальна потреба створення системи адекватного психологічного захисту масової аудиторії від практики маніпулювання свідомістю за допомогою нейролінгвістичних технологій. Формування такої системи захисту суспільство очікує від держави, що має шляхом законодавчого та організаційного обмеження потоків патогенного контенту регулювати ці процеси. Зусилля науковців сьогодні спрямовано на створення нового напрямку досліджень – екології масових комунікацій (її завдання – ідентифікація патогенних текстів та визначення способів їх нейтралізації). Ігнорування цих проблем із боку держави теж посилює ефект недовіри. За класифікацією польського науковця П. Штомпки, довіра до соціальних систем, політичних режимів та порядків, результатів їх діяльності, визначається як системна, вона спроможна виступати засобом нейтралізації ризиків та протидії невизначеності. Держава та суспільство, таким чином, зацікавлені у спільному пошуку внутрішніх ресурсів довіри. З позиції американського дослідника Ф. Фукуями довіра як базова культурно-етична цінність відіграє принципову роль у формуванні соціального капіталу суспільства, що дозволяє забезпечувати додаткові конкурентні можливості у змаганні з іншими країнами. “Довіра – це очікування, яке виникає у членів спільноти щодо того, що інші її члени будуть поводитись більш чи менш передбачувано, чесно і з розумінням потреб оточуючих, згідно з деякими спільними нормами. Деякі з цих норм належать до сфери “фундаментальних цінностей” (наприклад, до розуміння Бога чи справедливості), однак до їх числа належать також цілком світські речі – такі як фахові стандарти і корпоративні кодекси поведінки” [2, с. 52]. Проблема посилення ролі довіри у всіх сферах комунікації та спільної діяльності актуальна і в українських реаліях. Невідкладне завдання для українського суспільства полягає у відновленні

традицій національної культури, поверненні довіри до неї та її майбутнього, у розвитку дієвого громадянського суспільства, здатного до сучасних прогресивних змін і адекватних духу епохи трансформацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пригожин И. Порядок из хаоса : новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
2. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Ф. Фукуяма. — М.: АСТ — Ермак, 2004. — 730 с.

УДК 331:330.341

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

*Марчук Л.П., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Проблема прискорення інноваційних перетворень в економіці України потребує нагального розв'язання. На жаль, нині Україну зараховують до числа країн з низьким рівнем інноваційного розвитку і вважають країною, що спроможна лише мляво еволюціонувати на підґрунті наслідування чужих інноваційних досягнень. Такий висновок роблять на основі визначення узагальнюючих показників, що відбивають стан інноваційних змін у країнах світу. Так, наприклад, для порівняння темпів, масштабів та якості інноваційних перетворень можна використати індекс Європейського інноваційного табло (ЄІТ). З огляду на цей показник Україна знаходиться в четвертій (останній) групі країн, “що рухаються навздогін”, і має індекс інноваційності 0,23. Це означає, що Україна відстає від «країн-лідерів» у 3 рази (Швеція – 0,68), від “країн-послідовників” – у 2 рази (Велика Британія – 0,48), а від “країн-інноваторів” – в 1,6 раза (Норвегія – 0,35) [2].

Низький рівень інноваційної діяльності в Україні в значній мірі обумовлений відсутністю належної зацікавленості підприємств і працівників у активному поширенні новітніх технологій, впровадженні інновацій, застосуванні нових форм і методів організації виробництва. У зв'язку з цим виникає потреба у розробці та використанні дієвих стимулів, спроможних значно посилити зацікавленість працівників у розгортанні інноваційної діяльності на підприємствах.

Пошуку нових схем стимулювання інноваційної активності персоналу підприємств сприятиме вивчення зарубіжного досвіду. Відомі компанії провідних країн світу нині використовують широкий діапазон матеріальних і моральних стимулів до праці, орієнтованих на належну винагороду інтелектуальних зусиль працівників та адекватне застосування їх результатів у процесі виробництва.

Системи стимулюючих заходів, які використовуються за кордоном, як правило, ґрунтуються на оцінці таких даних:

- рівень загальної освіти та кваліфікації працівників;
- ступінь інтелектуалізації праці;
- активність пошуку новітньої науково-технічної інформації з метою виробничого опанування;
- роль працівників у розповсюдженні нових знань в межах компанії;
- інноваційний внесок кожного у загальні результати господарської діяльності компанії;
- схильність до ризику в умовах запровадження інноваційної поведінки.

Для піднесення творчої активності персоналу компанії використовуються нові організаційні форми, змінюючи умови праці на підприємствах. Успішні господарські структури практикують такі організаційні нововведення, як:

- формування тимчасових креативних груп фахівців, що здійснюють розробку перспективних інноваційних проектів;
- створення неформальних груп за інтересами, які беруть участь в інтерактивному обговоренні новітньої науково-виробничої інформації та сприяють її поширенню;
- запровадження програм наставництва з метою належної підготовки молодих фахівців на інноваційних засадах;
- заміна усталених функцій працівників правом самостійного вибору дій щодо участі в інноваційних проектах;
- залучення працівників компаній до освітньої діяльності, наукових розробок, обміну знаннями, впровадження інновацій через гнучкі системи матеріального і морального заохочення.

Основними принципами побудови таких систем є:

- багатофакторність оцінки праці персоналу;
- індивідуалізація оплати;
- встановлення залежності між трудовим внеском кожного у виробничий процес і його результативністю для всієї компанії;
- спільна участь працівників та управлінців компанії у привласненні прибутків;
- підвищення ефективності використання коштів компанії на виробничі цілі та заходи стимулювання персоналу;
- створення умов для закріплення фахівців високого рівня за компанією.

Продемонструємо здобутки компаній розвинутих країн світу у царині розробки новітніх систем стимулювання персоналу.

Наприклад, провідні компанії США з метою оцінки фахової підготовки працівників використовують відповідну кваліфікаційну школу для працівників інженерних і науково-дослідних професій. Відповідно до неї (але з урахуванням науково-технологічних досягнень кожного) здійснюється підвищенням окладів. Компанії “ІВМ”, “Лінкольн”, “Мак-Дональдс” практикують одноразові винагороди за виконання особливо престижних інноваційних розробок. У компанії “Hewlett Packard” запроваджено систему

мікровиплат працівникам, які надають до відділу інформації наукові дані, що потім стають найбільш затребуваними в межах компанії.

Більшість компаній США використовує гнучкі системи оплати праці, які орієнтовані на участь у прибутках усього персоналу. У даному випадку заробіток працівників складається з базової (стабільної) частини заробітної плати та її варіативної (змінної) частини, яка залежить від результатів роботи компанії за рік. За рахунок прибутку здійснюється диференційована виплата бонусів з урахуванням внеску кожного працівника у фінансово-виробничі здобутки компанії.

У США також набула поширення така система участі у прибутках, за якої отримана економія витрат або ж додатковий прибуток від впровадження інновацій частково використовується для розвитку фірми (75 %) і частково йдуть на преміювання працівників науково-дослідних підрозділів фірми (25 %). За рахунок додаткового прибутку фірми також можуть формувати кредитні фонди, кошти з яких спрямовують на фінансування наукових досліджень та активізацію інноваційної діяльності.

На підприємствах Японії базова заробітна плата залежить від віку і стажу працівника, а її варіативна частина – від професійного розряду та результативності праці. Така система стимулює інноваційну поведінку персоналу при використанні трудових операцій, адже підвищення результативності праці забезпечує переміщення працівників на кілька порядків у тарифній сітці, гарантуючи збільшення матеріальної винагороди.

Компанії Франції, Великої Британії, Данії, Німеччини, Італії широко практикують створення спеціальних преміальних фондів за розробку, впровадження і виробництво принципово нових видів продукції, продаж яких гарантує зростання прибутку фірм. Німецька компанія “Сіменс” вимагає від своїх працівників не менше 25 % нової продукції у загальному обсязі випуску. Італійська фірма “Фіат” стимулює своїх працівників за створення нових зразків продукції за допомогою так званих “відкладених премій”. Премія виплачується згодом залежно від попиту на новий товар [3].

У Великій Британії використовуються гнучкі системи оплати праці, орієнтовані на стабілізацію зайнятості.

Вони мають на меті збереження для компанії фахівців високого класу за будь-яких умов економічної кон'юнктури. Заради цього такі системи передбачають залучення додаткової робочої сили у періоди зростання виробництва, скорочення кількості персоналу у періоди криз, позачергові відпустки і довгостроковий вихід на пенсію.

Компанії також широко використовують моральні стимули: відзнаки за кращі індивідуальні проекти, колективні досягнення, творчі ідеї, кращі патенти у вигляді медалей, подарунків, висування на Дошку пошани тощо.

Отже, зарубіжний досвід стимулювання інноваційної діяльності персоналу підприємств досить різноманітний. Його вивчення буде корисним для багатьох вітчизняних підприємців, зацікавлених в інноваційному перетворенні економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік / В. Будкін // Економіка України. – 2010. – № 6. – С. 67-78.
2. Гайдуцький І.П. Структурні та інноваційні пріоритети залучення прямих іноземних інвестицій у контексті здійснення регуляторних реформ в Україні / І. П. Гайдуцький // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4 (118). – С. 47–62.
3. Ринейська Л.С. Мотивація інноваційної діяльності персоналу транснаціональних компаній / Л. С. Ринейська // Економіка і регіон. – 2010. – № 1(24). – С. 152–156.
4. Швиданенко О.А. Основні тенденції глобальної конкурентоспроможності / О. А. Швиданенко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (117). – С. 46–55.

УДК 338.439:664

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*Золотих І.Б., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

На сьогодні одним із важливих умов стійкого розвитку харчової промисловості є розробка і проведення ефективної інноваційної політики, головною метою якої є впровадження нових технологій, винаходів, форм управління виробництвом і організацією праці, заснованих на досягненнях науково-технічного прогресу.

Основною проблемою модернізації вітчизняних підприємств є постійний дефіцит фінансових ресурсів. Як відомо, основними джерелами інновацій є амортизаційний фонд, прибуток підприємства, засоби місцевих бюджетів, кредитні комерційні структури, засоби позабюджетних спеціальних фондів, зарубіжні джерела фінансування тощо. На практиці вітчизняні підприємства постійно відчують нестачу засобів для здійснення інноваційної діяльності.

Як свідчить досвід розвинених країн, в умовах ринкової економіки держава бере найбезпосереднішу участь в організації інноваційної діяльності. У багатьох зарубіжних країнах досить тривалий час існують спеціальні державні служби по освоєнню науки і техніки в сільському господарстві під назвою “Agricultural Extension Service”. У США, наприклад, функціонує багаторівнева державна система впровадження досягнень науки у сільське господарство, що передбачає поширення сільськогосподарських знань. Багаторічний досвід США і ЄС з освоєння інновацій взірцевий для розвитку харчової промисловості нашої країни. Провівши його детальний і всебічний аналіз, можна сформулювати наступні основні принципи ефективного використання інновацій:

- зацікавленість з боку держави в частині впроваджень інновацій, відбору досягнень НТП, технологічного прогресу як ключові і системообразуючі чинники, що впливають на рівень розвитку промисловості;

- законодавчо закріплена економічна і політична підтримка інновацій з боку уряду [1].

Як відзначають багато фахівців, впровадження передових інновацій всіма учасниками ринку розглядається як один із дієвих способів підвищення конкурентоспроможності галузі, досягнення і підтримки на належному рівні відповідних економічних показників. У результаті освоєння нововведень в харчовій промисловості повинне стати поступове підвищення продуктивності праці, і, як наслідок, нарощування найважливіших економічних показників галузі.

Одним з чинників, стримуючих інноваційний процес на підприємствах, – недолік кваліфікованих кадрів робітників і фахівців, здібних до розробки нових якісних продуктів і технологій. Випускники вузів мають досить глибокі теоретичні знання, але не володіють достатньою компетенцією в питаннях передових досягнень і розробок, не готові до практичної інноваційної діяльності.

Проблемою інноваційної діяльності можуть стати складнощі, пов'язані з реалізацією нової продукції. Вирішенню цієї проблеми може допомогти, наприклад, створення спеціальних магазинів якісної інноваційної харчової продукції (функціональні продукти: заморожений хліб, що допікається безпосередньо перед продажем; продукти для літніх людей, для спортсменів тощо) [2].

Ще однією з причин, що гальмує інноваційну діяльність є відсутність сировини потрібної якості. Ця проблема пов'язана з усім агропромисловим комплексом, який, у свою чергу, теж потребує подолання власних труднощів. Це, на наш погляд, можливо лише при активному втручанні держави, і в створенні необхідних умов для здійснення інвестицій і інновацій в АПК.

У питаннях забезпечення продовольчої безпеки важливу роль грає не лише виробництво самих харчових продуктів. Не менш важливим є виробництво сучасного харчового устаткування, без якого неможливі ні випуск нових видів продукції, ні вживання нових технологій. Устаткування в основному імпортується з Китаю, Німеччини, Франції, Австрії, Фінляндії. Відсутність вітчизняних виробництв сучасного устаткування для харчової промисловості привела до того, що харчові підприємства, що бажають придбати дороге устаткування, не змогли це зробити повною мірою. Рішення цього важливого завдання залежить також від відродження виробництва вітчизняного харчового устаткування.

Це можна зробити двома шляхами. Перший – кардинальний, але й складніший – це виробництво, засноване на власних дослідженнях і розробках. Другий – найменш складний – це покупки ліцензій за кордоном. Другий шлях відродження виробництва на відміну від першого лише частково відповідає державному завданню – переходу на інноваційний шлях розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Возняк Г. В. Інноваційна діяльність промислових підприємств та способи її фінансування в Україні : монографія / Г. В. Возняк , А. Я. Кузнецова – К. : УБСНБУ, 2007. – 150 с.

2. Мишина, М. К. Генномодифицированные продукты питания : настоящее или будущее? / М. К. Мишина; О. Е. Костылева // Стандарты и качество. – 2007. – № 1. – С. 28-29.
3. Оніщенко С. В. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності : [навч. посіб. для студентів ВНЗ] / С. В. Оніщенко, Т. В. Паєнко, К. І. Швабій. – К. : КНТ, 2008. – С. 11-119.
4. Современные проблемы развития инновационной деятельности в пищевой промышленности [Электронный ресурс] / Л. Д. Смыкалова, Д. Г. Турове — Режим доступа : http://science-bsea.bgita.ru /.../ smukalova_sovremen .htm
5. Инновационные пищевые продукты как способ борьбы с неправильным образом жизни человека [Электронный ресурс] / Е. А. Сотникова, Г. М. Лолокова. – Режим доступа : [www.rusnauka.com/31 PRNT.../73172.doc.htm](http://www.rusnauka.com/31_PRNT.../73172.doc.htm)

УДК 321.01:329.78

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

*Мандрик Л.П., старший викладач,
Миколаївський державний аграрний університет*

У сучасній політології зв'язки між людиною і політикою найповніше розкриває поняття “політична соціалізація”. Завдяки дослідженням Н. Блинова, В. Волкова, А. Здравомислова, Ю. Зав'ялова сформувалися наукові підходи до вивчення молоді як особливої соціально-демографічної групи. Загальні проблеми соціалізації, сутність і зміст цього процесу знайшли своє відображення в роботах Л. Буєвої, В. Москаленко, Б. Паригіна, А. Мудрик.

Сьогодні відбувається процес формування активної життєвої позиції молоді, яка передбачає наявність переконань, ідеалів, для досягнення яких в людини формується воля, громадянська зрілість, високі морально-етичні якості. Цей процес в нашій країні ще не набув чіткості і послідовності. Молоді люди в умовах розвитку суспільства важко орієнтуються в розмаїтті економічних, соціальних і політичних подій та їх оцінці. Тому, за таких умов політична соціалізація, особливо молодого покоління, є ускладненою. Політична соціалізація визначається рівнем політичних знань, ставленням людини до влади. Вона передбачає віру молоді в те, що наявні політичні інститути, політичні керівники та політичні ідеї найкраще зіставляються із суспільством, обраними цілями розвитку.

Політична поведінка людини є проявом її інтересу, її зацікавленості в розвитку політичного процесу в обраному напрямку. Тоді її власний інтерес трактується як служіння ідеям справедливості, як обов'язок перед державою. Людина навряд чи підтримає свідомо таку політичну систему, яка їй особисто нічого не дає. Вона прагне отримати певні блага, вигоди, привілеї в обмін на підкорення політичній владі, яке також є одним із проявів політичної свідомості. Відсутність підтримки з боку особи запропонованого їй керівною верхівкою політичного курсу ще не є свідомством того, що людина є політично несвідомою особою. Це є лише проявом її незацікавленості в розвитку даного

процесу, який розбігається з її особистими інтересами. Те ж саме стосується й окремих соціальних верств, зокрема молоді, яка може бути політично пасивною не тому, що вона є “політично несвідомою”, а тому, що не підтримує дану форму політичного правління, той політичний курс, який не задовольняє її специфічні потреби й інтереси. Але ця політична пасивність може вмиг змінитися активністю, якщо з’явиться така політична сила, в якій молодь знайде відгук своїм інтересам.

Політичні цінності мають великий вплив на політичний процес та виступають інтегративною основою для великих і малих соціальних груп. Періоди різких революційних перетворень супроводжуються істотними змінами в масовій свідомості, заміною ціннісних домінант. Ці процеси спонукають населення до скепсису, вносять сум’яття у формування мотивів, передусім у молоді. Політичні цінності є продуктом політичного досвіду в конкретній культурі, мають свої відмінності в різних суспільствах та відбивають сутність політичного життя певного суспільства, його конкретний спосіб життя, тому вони є відносними, а не абсолютними. Зміни суспільних відносин супроводжуються ціннісною поляризацією політичної свідомості населення, загостренням протистояння і боротьби між прихильниками тих цінностей, що сформувалися в минулому і тими, що затверджуються сьогодні. Рівень політичної культури є показником прийняття і засвоєння демократичних цінностей. Вважається, що чим вищий рівень значимості в суспільній свідомості демократичних цінностей і свобод, тим вищий повинен бути рівень політичної активності, тим цивілізованішим повинен бути характер взаємодії громадян з владою. І навпаки, низька оцінка значимості демократичних прав і свобод викликає у значної частини населення апатію та віддалення від політичної сфери.

Враховуючи плюралізм і суперечності системи політичних цінностей у сучасному політичному житті України, можна виділити такі: людська і національна гідність; мир і злагода в суспільстві; чесна праця і добробут; соціальна справедливість; громадська відповідальність і законність; права і свободи громадянина. На систему цінностей, що склалася в нашому суспільстві впливає також прагнення перенести в життя українського суспільства політичні цінності, які властиві західному суспільству. Проте не завжди цінності, що склалися на підставі політичної практики народів інших країн, є функціональними в українському суспільстві. Тому необачне й некритичне переймання чужих політичних цінностей, намагання укорінити їх у культуру українського народу не є позитивним. Одночасно молодь проявляє досить низьку здатність до суспільної самоорганізації.

У демократичному суспільстві кожний окремий громадянин не тільки має право, але і повинен брати участь у суспільно-політичному житті країни. Рівень залучення у політичну діяльність оцінюється за такими критеріями: інтерес до політики; усвідомлення ступеня важливості політичних рішень; ступінь інформованості про політичне життя; ступінь участі в здійсненні політики. На основі джерела передачі політичної інформації потрібно виділити первинні і вторинні джерела політичної соціалізації. Первинні джерела сприяють

залученню широких верств населення до політики. Вторинні націлені на передавання політичної інформації певній соціальній групі чи окремому індивіду. В процесі політичної соціалізації особлива роль належить соціальним інститутам, які здійснюють цілеспрямований вплив на формування політичної свідомості і поведінки громадян.

Сьогодні Україна знаходиться на етапі розвитку суспільства і успішна соціалізація молодого покоління залежить від того, як держава побудує з ним свою роботу. Необхідно створити таку органічну систему, яка була б здатна забезпечити ефективний розвиток країни, суспільства, особистості в усіх сферах суспільного життя. Такою системою повинно бути громадянське суспільство, побудова якого для української держави є одним з основних завдань і повинна засновуватися на реалізації активного інноваційного потенціалу молоді.

УДК 338.43:001.895:620.9

ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ЯК СКЛADOVA ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

Біліченко О.С., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Розвиток сільського господарства і всього агропромислового комплексу є дуже важливим для функціонування економіки України в цілому. Але найкращого результату господарювання можна досягнути лише за умови впровадження новітніх технологій та досягнень науково-технічного прогресу. Інновації сприяють підвищенню ефективності виробництва продукції, а також допомагають підприємству адаптуватися до змін у економічному середовищі.

Особливо актуальною є енергетична проблема. Прогнозоване вичерпання основних викопних енергоносіїв в найближчі 40-50 років, постійне підвищення цін на нафтопродукти, проблеми з транспортуванням та значне погіршення екологічної ситуації у зв'язку з ростом концентрації шкідливих елементів в атмосфері – все це змушує більшість розвинених країн шукати екологічно чисті, альтернативні нетрадиційні та відновлювальні джерела енергії (НВДЕ).

Використання енергії відновлюваних джерел є одним із пріоритетних напрямів розвитку світової енергетики. Основними та найбільш ефективними напрямами відновлюваної енергетики в Україні є: вітроенергетика, сонячна енергетика, біоенергетика, гідроенергетика, геотермальна енергетика. Застосування відновлюваної енергетики потребує наявності сучасних технологій використання енергії сонячного світла, вітру, морських хвиль, водних течій, біологічних процесів. Україна має значний технічний потенціал для їх використання. Завдяки сільськогосподарській діяльності існують дуже добрі передумови для використання біоенергії.

Головними напрямками збільшення використання позабалансових джерел енергії є видобуток та утилізація шахтного метану, ресурси якого в Україні є значними. Використання метану для виробництва енергії забезпечить заміщення 5,8 млн. т. первинної енергії на рівні 2030 року, близько 1 млн. т. - на рівні 2010 року, водночас покращиться екологічний стан. Разом з тим, цей напрям потребує детального економічного обґрунтування, оскільки вугілля в Україні видобувається з великої глибини і потребує значних інвестицій, що знизить конкурентоздатність використання шахтного метану [1].

В останні роки в світі інтенсивно розвивається сонячна енергетика. Україна має напрацьовані технології випуску сонячних модулів і експортує їх в Європу. Українські компанії при належному фінансуванні можуть за 1-2 роки освоїти випуск необхідних для країни потужностей сонячних фотомодулів і при досягненні випуску великих обсягів продукції, суттєво знизити вартість електроенергії. Проте, реалізація такої програми потребує великих матеріальних вкладень.

Використання енергії від течії води більш ефективно ніж використання енергії вітру. Але в останні роки будівництво гідроелектростанцій значно скорочено у результаті відсутності сприятливих умов.

Значні перспективи та потенціал для розвитку має геотермальна енергетика. Однак для її впровадження необхідна значна підготовка, зокрема, геологічна розвідка та буріння промислових свердловин, що вимагає значних коштів.

Згідно з “Концепцією державної цільової науково-технічної програми виробництва і використання біологічних видів палива”, прийнятою Кабміном на початку цього року, частка біопалива у загальному балансі країни у 2014 році повинна збільшитися до 5-7 % [2].

У 2007 році Миколаївським відділенням Української біоенергетичної асоціації та Українською асоціацією нетрадиційної енергії було розроблено Програму “Розвиток нетрадиційних і поновлюваних джерел енергії (НПДЕ) у Миколаївській області” [3]. Програмою передбачено покриття 10 % потреб народного господарства в енергії за рахунок НІ І ДЕ.

За підтримки іноземних інвесторів у місті Вознесенську Миколаївської області запроваджено систему переробки органічних відходів. За рахунок роздільного збору відходів комунальними підприємствами налагоджено виробництво компосту та паливних гранул. Технології переробки біомаси дозволили також вирішити проблему утилізації шкідливих побутових та промислових відходів, одержати як побічні продукти високоякісні добрива, будівельні та інші корисні матеріали. Більше 150-ти видів зростаючих у світі рослин, здатних виробляти масла – це шанс, що дозволяє самостійно на місцевому рівні вирішувати енергетичні проблеми.

Для реалізації завдань із використання відновлюваних джерел енергії в економіці України в цілому, а також в галузі АПК, необхідно запровадити такі заходи:

- державна підтримка програм енергозбереження та використання нетрадиційних і відновлюваних джерел енергії;

- розробка механізму реалізації інноваційних програм використання відновлюваних джерел енергії;
- стимулювання залучення та використання нетрадиційних джерел енергії в агропромисловому комплексі України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 145-р. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Верховна Рада України (електронне видання) від 08.12.11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Інновації Причорноморського регіону (електронне видання) від 15.11.11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.agroin.org>.

УДК 338.439:633.1:338.439.02

СТАЛИЙ РОЗВИТОК РИНКУ ЗЕРНА – ЗАПОРУКА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

*Грехова- Бейгул О.Т., асистент,
Миколаївський державний аграрний університет*

У наш час стан розвитку аграрного виробництва викликає занепокоєння з боку науковців, виробників та урядовців. Адже зростання цін на продовольство, збільшення потреб населення у якісному і збалансованому харчуванні, зміни демографічної ситуації у світі вимагають скорішого вирішення проблеми продовольчої безпеки.

Продовольча безпека є важливою складовою загальноекономічної безпеки держави, передумовою її національної та економічної незалежності [2, с. 109]. Продовольча проблема, як вважає Ткачук Т.І., вийшла за рамки суто економічної, і все більше перетворюється на політичну, стає важливим чинником, який все більше буде впливати на питання війни і миру, а також майбутньої структури світового господарства [3, с. 492].

Ми згодні з думкою Шибаніної О.В., яка вважає, що продовольчу безпеку слід забезпечувати на всіх рівнях – глобальному, державному, регіональному, соціальних груп і на рівні окремої сім'ї. Виходячи з цього, Україну не можна вважати країною з високим рівнем продовольчої безпеки, оскільки частка витрат на продовольство є дуже високою [4, с. 9]

Очікуване стрімке зростання населення планети у країнах Азії та Африки привертає увагу до значущості вищезазначеної проблеми. Її розв'язання полягає у створенні надійного сталого продовольчого ринку, вирішальну роль, у якому, відіграє зерновий ринок.

У випадку нестабільного стану та відсутності розвитку зернової галузі гальмуватимуться зростання більшості галузей агропромислового комплексу держави, зокрема борошномельно-круп'яної, хлібопекарської, біопаливної

промисловості, тваринництва, що позначиться на темпах розвитку економіки та інфляційних процесах. За оцінками науковців, продовольчий потенціал країни оцінюється рівним забезпеченості її зерном, і, насамперед, пшеницею, житом, рисом. [1, с. 77]

Зерновиробництво посідає одне з основних місць у розвитку продовольчого підкомплексу. Воно залишається провідною галуззю сільського господарства та відіграє вирішальну роль у формуванні продовольчого ринку. Враховуючи нерівномірність розвитку зерновиробництва, коливання валових зборів та урожайності по роках, головним завданням держави є гарантування продовольчої безпеки населення.

Згідно з концепцією державної цільової програми “Зерно України – 2008-2015” для здійснення ефективного зерновиробництва мінімальна рентабельність виробництва зерна повинна становити 20 %, а раціональна (в умовах України) щонайменше – 40 %. Тільки така рентабельність створює необхідні умови для оновлення основних фондів та застосування технологій виробництва зерна, які дозволяють у подальшому не зменшувати, а підвищувати врожайність.

Для того, щоб Україна змогла відновити втрачені позиції “європейської житниці”, треба звернути увагу на такі напрями:

- забезпечити стале зростання зерновиробництва;
- сформувати надійну збутову систему;
- знайти можливість нагромаджувати значні обсяги продовольчого зерна на державних сховищах;
- підвищити інвестиційну привабливість зернової галузі;
- збільшити пропускну здатність портів, організовувати безперебійне завантаження судів у період їх перебування у портах;
- удосконалити систему кредитування аграрного сектора.

Основна частина зерна реалізується в період мінімального попиту і максимальної пропозиції. Недосконалість цінової політики призводить до того, що маючи високий рівень рентабельності, зерновий ринок не може забезпечити виробникам надійні прибутки. Адже у системі закупівель зерна від виробника до споживача існує багато посередників, які й мають стабільні прибутки.

Причинами виникнення ускладнень на ринку зерна, зокрема, скорочення рівня рентабельності зерновиробництва, зменшення обсягів виробництва та урожайності, а також прояву інших негативних обставин є відсутність дієвих економічних стимулів для виробництва зерна та системного підходу до розв’язання питань управління зерновим комплексом.

Для вирішення проблеми сталого виробництва зерна планується виробляти до 2015 року 1100 кг зерна на душу населення. Тому важливою є організація елементів сучасної ринкової інфраструктури, які забезпечать ефективне просування продукції до кінцевого споживача. Це передбачає створення інформаційних систем, розвиток сучасного складського господарства, удосконалення транспортної інфраструктури. Збільшуватимуться обсяги реалізації продукції через агроторгові дома та брокерські контори товарних бірж.

Сучасний стан продовольчої безпеки вимагає виділення її в рамках економічної політики держави в самостійну проблему. Стратегія національної продовольчої безпеки, на думку Гойчук О.І., повинна охоплювати питання підвищення виробництва продовольства, якість продуктів харчування, конкурентоспроможність продукції, сталий соціальний розвиток села, підвищення рівня життя населення [2, с. 113].

ЛІТЕРАТУРА

1. Зерновий та хлібопродуктовий товарообіг в Україні : [енциклопедичний довідник] / В. Т. Александров, М. В. Гладій, Є. М. Лавров, І. М. Рішняк. – К. : АртЕк, 2000. – 544 с.
2. Гойчук О. І. Продовольча безпека України : стан і проблеми / О. І. Гойчук // Аграрний вісник Причорномор'я. – Вип. 22. – Одеса : Астропринт, 2003. – 768 с.
3. Ткачук Т. І. Глобальні аспекти продовольчої проблеми / Т. І. Ткачук // Аграрний вісник Причорномор'я. – Вип. 22. – Одеса : Астропринт, 2003. – 768 с.
4. Шебаніна О. В. Формування і ефективний розвиток продовольчого підкомплексу АПК / О.В. Шебаніна : [монографія]. – К. : ННУ ІАЕ, 2007. – 368 с.

УДК 316.647.5:322(477)

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ТОЛЕРАНТНІСТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ XIX СТОЛІТТЯ

*Казачинський Є.Г., асистент,
Миколаївський державний аграрний університет*

У наукових розвідках початку XIX ст. проблема толерантності як така не аналізується окремо. Але осмислюються загальні засадничі принципи суспільства, на яких відповідна концепція може будуватися.

Проблеми ставлення до іншого аналізуються В. Каразіним, який категорично заперечується погляд як зверхності до чужоземного, так і бездумного копіювання його. Вчений припускає, що народи нібито навмисно тримають у непримиренності, у той час як всі вони є дітьми одного Бога. Небезпечним для сприйняття іншого народу є виявлені з іншого боку гордість, пиха, перенесення негативних рис, властивих окремим представникам, на увесь народ. Отже, у Каразіна терпимість/толерантність постає як складне утворення, яке є результатом раціонально-розсудкового сприйняття дійсності в світлі християнської ідеї щодо рівності всіх народів, всіх людей перед Богом.

Західноукраїнські автори М. Шашкевич, М. Устиянович, М. Максимович залишили у спадок ідеї щодо безумовної цінності для розвитку і світу, і окремих народів збереження розмаїття мов і культур Європи, у тому числі, й української.

Закликом до свободи ознаменувалася творчість членів Кирило-Мефодіївського товариства. Виділимо такі головні ідеї кирило-мефодіївців. Перша стосується взаємин слов'янських народів. Вони історично мають бути

братськими, але це не означає злиття їх всіх до якоїсь мішанини. Заважають цьому несправедливі відносини класового панування. Повернення українського народу до звичаїв козацтва передбачає щирі віру в закон любові, що заповідав Христос і що є джерелом всіх гараздів і терпимості один до одного.

Друга ідея – у кожного слов'янського народу свої прикметні ознаки. На думку М. Костомарова, дух терпимості органічно властивий саме українцям. Вони толерантно, з повагою ставляться до чужоземців, які мешкають в Україні, до їхніх звичаїв і релігій. Майбутня федерація слов'янських держав, за словами В. Білозерського, це “одна сім'я під покровительством закону, любові і свободи кожного”. Вимальовується важлива думка щодо сприйняття іншого народу таким, яким він є, щодо необхідності і можливості знаходження шляхів порозуміння з ним.

Третя ідея стосується індивідуальної свободи, чому присвячена творчість Т. Шевченка. Четверта ідея стосується вимоги до письменника, до вченого чи публіциста добре, із власного досвіду знати народ, пожити поміж нього, щоб описувати інші народи. Отже, не кожен автор може об'єктивно, всебічно говорити про інші народи, і для забезпечення толерантності в цьому питанні замало загальних знань, потрібні ще й відомості про той чи інший народ, які є результатом життєвого досвіду, і які сигналізують читачеві про рівень знань автора, його повагу і внутрішнє розуміння цього народу.

На небезпеку для суспільства релігійного фанатизму, станового егоїзму, неповаги до прав особистості (на прикладі Польщі XVIII ст.) вказував В. Антонович. Шляхетські традиції “змушувати танцювати під дудку свою”, езуїтство у стосунках до іншого народу, іншої віри та культури призвели до роз'єднання України з Польщею. Спираючись на цей сумний досвід, вчений мусить при вивченні проблем і потреб народу не нав'язувати нікому щось ним задумане. Не лише на рівні наукового пізнання, але й на рівні повсякденної життєвої практики вкрай необхідним є толерантне ставлення представника некорінної нації до титульної, що становить безпосереднє його оточення. Антонович підкреслює дві обов'язкові умови: по-перше, безальтернативність толерантності, і, по-друге, усвідомлення такої необхідності власним сумлінням, а не вимушеність під тиском ззовні.

Піднесення національної свідомості у пореформений період поставило питання про зіставлення націоналізму і гуманізму. На думку Т. Зіньковського, вихідним принципом є однакове ставлення до кожної людини, незалежно від її національності. Якщо ж націоналізм суперечить вищим гуманним ідеалам, то це – варварство. Деспотизм, укорінена в історії політична нетерпимість породжують агресивний націоналізм.

М. Драгоманов закликає до обачливості у ставленні до історичного патріотизму як до джерела націоналізму. Відстоювати наші права на мову, культуру, наші політичні права ми мусимо не іменем історії, котра часто проти нас, а іменем сучасного здорового глузду. Драгоманов розглядає тактовність як одну з важливих ознак патріотично-національних відчуттів. Завдяки такій тактовності (яку ми вважаємо однією з сутнісних рис толерантності)

з'являються реальні точки для спільності у взаємодії з іншими народами, із політичними опонентами.

І. Франко нагадує про дезінтеграційну роль релігії і тому пропонує поставити над усіма церквами людськість. Леся Українка, послуговуючись живими прикладами полонофільства і полонофобії серед української інтелігенції, пов'язує прояви нетерпимості з ортодоксальністю, догматизмом мислення людей, партійним фанатизмом, які всі разом заважають сприймати іншого як рівноцінного і рівноправного партнера в суспільстві. Будь-яка абсолютизація власного суб'єктивного погляду є його перетворенням на релігійну догму, що неминує породжує нетерпимість до думок іншого.

Криза Російської та Австро-Угорської багатонаціональних імперій спричиняла, в тому числі, і підйом національної самосвідомості в поневолених народах. Наприкінці XIX ст. формуються доволі радикальні погляди на перспективи української справи. Крім того, все відчутнішими є соціалістичні ідеї, в тому числі, марксистські, з оглядом, на які з'являються програмні документи і теоретичні розробки багатьох учасників національно-визвольних змагань в період аж до революційних подій 1917 р. Хоча цей процес вирізнявся непослідовністю та суперечливим характером, все ж можна стверджувати про його вплив на уявлення про терпимість/толерантність.

УДК 633.853.494(477)

ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА РІПАКУ

Пилипенко Т.В., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Завдяки тому, що ріпак може ефективно використовуватися для виготовлення біопалива на початку XXI ст. в Україні, і у південному регіоні зокрема, ця культура почала завойовувати все нові і нові площі. Для одержання сталих урожаїв ріпаку одним з найважливіших серед інших чинників вирощування є прогнозування обсягів виробництва.

Для цього розроблено модель процесу прогнозування обсягів виробництва ріпаку на регіональному рівні у вигляді блок-схеми, особливістю якої є конкретизація основних напрямів та шляхів розвитку ріпаківництва, що дозволяє визначити чіткий алгоритм дій, які необхідно здійснити для розробки й реалізації прогнозування розвитку ріпаківництва в умовах Півдня України (рис. 1).

Рис. 1. Блок-схема процесу прогнозування розвитку ріпаківництва на регіональному рівні (авторська розробка)

Розробка прогнозу розвитку ріпаківництва на регіональному рівні здійснюється поетапно, що надає чітке уявлення про стратегічні перспективи функціонування вказаної підгалузі в південному регіоні. Одержання позитивних результатів реалізації програмних заходів означає, що головну мету її розробки досягнуто, завдяки вирішенню поставлених завдань шляхом реалізації необхідних заходів і досягнення основних цілей прогнозування.

Метою розробки є визначення рівня забезпечення потреби аграрного сектора в сировині для виробництва біопалива товаровиробниками південного регіону.

Після аналізу сучасного стану розвитку ріпаківництва на регіональному рівні настає третій етап процесу – прогнозування. Основні напрями та шляхи розвитку ріпаківництва полягають в удосконаленні технології вирощування шляхом використання досягнень наукових установ, покращення селекційної роботи тощо. Поліпшення інформаційно-консультаційної роботи можливе за допомогою раціоналізації ведення дорадницької діяльності. Покращення аналітичної роботи повинно бути спрямовано на вивчення кон'юнктури ринку, уточнення даних реальних обсягів виробництва ріпаку. Перспективним є оцінювання стану і прогнозування обсягів виробництва ріпаку у регіоні на основі сучасних систем моніторингу стану агресурсів та прогнозування урожайності сільськогосподарських культур (СМАПУ). Використання сучасних інформаційних технологій у цій системі забезпечує оперативний збір,

обробку, збереження та поширення геопросторової інформації про структуру посівних площ, стан і продуктивність сільськогосподарських угідь, що, в свою чергу, допомагає вирішувати питання, пов'язані з прогнозуванням обсягів виробництва та формуванням цін на ринках сільськогосподарської продукції.

Слід зазначити, що прогнозування розвитку ріпаківництва в регіоні є невід'ємною частиною стратегії його розвитку в Україні. Так, у державній програмі розвитку ріпаківництва на 2008-2015 рр. наведено обсяги валових зборів, розміри посівних площ та урожайність культури в розрізі регіонів, на основі яких було здійснено розробку прогнозу.

Під час оцінки можливого ефекту слід враховувати потреби аграрного сектора у дизельному паливі. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства, вони становлять близько 1,9 млн тонн дизтоплива. Для еквівалентної заміни такої кількості мінерального дизельного палива необхідно виробити 2,147 млн тонн біодизелю. Залежно від якості сировини і технологічних аспектів для виробництва вказаної кількості біодизелю буде потрібно від 5,5 (за оптимістичним прогнозом) до 6,5 (за песимістичним прогнозом) млн тонн ріпаку. Відповідно до наявних потреб за реалізації оптимістичного прогнозу південний регіон вже до 2015 року може забезпечити до 36,3 % від усього обсягу потреби аграрного сектора у біопаливі.

Таким чином, алгоритм прогнозування розвитку ріпаківництва у регіоні дозволяє комплексно підійти до процесу оцінки можливих обсягів виробництва ріпаку та продуктів його переробки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма розвитку виробництва дизельного біопалива [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2006 р. № 1774. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua>
2. Кобець М. І. Проблемні питання розвитку біодизельного виробництва в Україні [Електронний ресурс] / М. І. Кобець. – Режим доступу : http://brc.undp.org.ua/img/publications/Problems_of_biodiesel_production_ua.pdf.

УДК 323.2

ОПОЗИЦІЙНИЙ ЧИ ДИСИДЕНТСЬКИЙ РУХ В УРСР У ПОСТСТАЛІНСЬКУ ЕПОХУ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ

Шпак Д.О., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Серед науковців найбільш вживаними є терміни – “дисидентський рух”, “дисидентство” для визначення проявів опозиційності радянському режиму постсталінської епохи в колишньому Радянському Союзі, у тому числі, і в Українській РСР.

Українські та зарубіжні дослідники В. Баран, Я. Білінський, Я. Білоцеркович, С. Блох, П. Реддауер, Б. Захаров, Г. Касьянов, З. Колесник та

Б. Кравченко, І. Курас, М. Багмет, І. Федьков, Ю. Курносов, В. Микула, М. Прокоп, А. Русначенко, І. Стасюк, М. Стиранка, О. Субтельний, К. Фармер [1] для характеристики процесів, що відбувалися на території України в другій половині 50-х – середині 80-х рр. ХХ ст. використовують терміни “дисидентський рух”, “рух опору”, “національно-визвольний рух”, “інакомислення”, “дисидент”, “опозиціонер”. О. Бажан та Ю. Данилюк у монографії “Опозиція в Україні (друга половина 50-х – 80-ті рр. ХХ ст.” використовують термін “опозиція”. Найбільш повно еволюцію понять “опозиційний рух” і “дисидентство” в українській історіографії подано в дисертації Л. Ведмідь, яка вважає, що поняття “опозиційний рух” можна використовувати у будь-якому випадку [2].

Терміни “дисидент” і “дисидентство” пояснюються у довідкових виданнях, що виходили в роки незалежної України. У “Довіднику з історії України” “дисидентство” характеризується як “виступ проти існуючого державного ладу чи загальноприйнятих існуючих норм певної країни, протистояння офіційній ідеології та політиці”, а у “Малому словнику історії України” “дисидентами” вважають “учасників опозиційного руху кінця 1950-х – середини 80-х рр., які виступали за демократизацію суспільства, дотримання прав і свобод людини; в неросійських республіках – за національні пава, власну державність”. У фундаментальній “Енциклопедії історії України” вказано, що “характерною рисою українського дисидентського руху була боротьба за національні інтереси українського народу у поєднанні з різноманітними формами протесту” [3].

У радянському праві взагалі не могло існувати поняття “опозиція”, тому з цієї позиції для позначення проявів опору режимові можливий лише термін “дисидентство” – як нелегальний виступ проти існуючого державного ладу чи загальноприйнятих існуючих норм, протистояння офіційній ідеології та політиці. Але відсутність законодавче закріпленого поняття “опозиція”, за умови наявності в законодавстві передумов до його виникнення, норм, що закріплюють право “на опозицію”, не є підставою для відхилення цього терміна для позначення проявів опору. Штучні перешкоди щодо визнання легальними об’єднання інакодумців, громадські рухи спрямовані на захист прав людини і громадянина, за умови, що це дозволено Законом, для обрання поняття, що відображає сутність явища може бути не враховано, адже конституційні норми, які складають для нього “фундамент”, обґрунтовують право на існування (пригадаємо положення конституційних норм закріплених статтями Конституцій СРСР ті відповідними їй Конституції УРСР 1936, 1977 рр. – відповідно 1937, 1978 рр.).

О. Бажан під “дисидентським рухом” розуміє “сукупність філософських, економічних, політичних, релігійних та культурних течій, які повністю або частково протистоять офіційним доктринам в усіх сферах матеріального та духовного життя суспільства” [4, с. 526]. У процесі свого подальшого розвитку дисидентство, виходячи з конкретних умов, все активніше впливає на суспільну свідомість, поширюється на різні соціальні верстви, служить основою для формування опозиційних рухів. Виходячи з цього, “дисидентом” можна

вважати особу, чиї погляди, переконання і дії повністю або частково розходяться з догматами панівної ідеології, реальною практикою правлячого режиму. Саме дисидентство є базою для формування опозиційних рухів. Отже, до проявів опозиції правлячому режимові постсталінської епохи в УРСР слід застосовувати термін “опозиційний рух”, який співвідноситься із поняттям “дисидентство” як загальне з частковим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баран В. Україна 1950-1960-х рр. : еволюція тоталітарної системи / В. К. Баран. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. – 448 с.
2. Bilinsky Y. Politics, purge, and dissent in Ukraine since the falloff Shelest / Y. Bilinsky // Nationalism and Human Rights. Processes of Modernization in the USSR / Edited by Ihor Kamenetsky. – Littleton : Colo, 1977. – P.168-185.
3. Bilocercowich Ja. Soviet Ukrainian Dissent. A Study of Political Alienation / Ja. Bilocercowich. – London : Ukrainian Informational Service, 1988. – 242 p.
4. Блох С. Диагноз: инакомыслие: Как советские психиатры лечат от политического инакомыслия. (Сокращенный перевод с английского) / С. Блох, П. Реддауэй. – К. : Ассоциация психиатров Украины, 1995. – 287 с.
5. Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні (1956-1987 роки) / Борис Захаров. – Харків : Фоліо, 2003. – 154 с.
6. Касьянов Г. Незгодні : українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х рр. / Георгій Касьянов – К.: Либідь, 1995. – 224 с.
7. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні у XX столітті / Б. Кравченко. – К. : Основи, 1997. – 432 с.; Курас І. Дисидентський рух 1960-80-х років в Україні / І. Курас, М. Багмет, І. Федьков. – К. : Основа, 1994. – 102 с.
8. Курносів Ю. Інакомислення в Україні (60 – ті – перша пол. 80 – х рр. XX ст.) / Юрій Курносів. – К. : Інститут історії НАН України, 1994. – 222 с.
9. Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні: середина 1950-х – початок 1990-х рр. / А. Русначенко. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 1998. – 720 с.
10. Субтельний О. Україна : історія / Орест Субтельний. – К. : Либідь, 1991. – 512 с.
11. Ведмідь Л. А. Історіографія опозиційного руху в Україні другої половини 50-х – середини 80-х років XX століття): дис. канд. іст. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / Ведмідь Людмила Анатоліївна. – К., 2005. – 191 с.
12. Довідник з історії України (А – Я) / ред.: І. Підкова, Р. Шуст. – К. : Генеза, 2002. – 1135 с.; Малий словник історії України / В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода. – К. : Либідь, 1997. – 464 с.; Бажан О. Г. Дисидентські (опозиційні) рухи 1960-1980-х років в Україні / Олег Григорович Бажан // Енциклопедія історії України : у 7 томах. – К. : Наукова думка, 2004. – Т.2. : Г-Д. – С. 395-396.
13. Бажан О. Г. Дослідження проблем дисидентського руху в Україні в сучасній зарубіжній та вітчизняній історіографії / Олег Григорович Бажан // З архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ. – 2001. – № 2. – С. 509-529.

СЕКЦІЯ “ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ І АУДИТ”

УДК 338:246:663

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

*Клочан В.П., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Нестача оборотних коштів призводить до затримки у забезпеченні сировиною, матеріалами, і, як наслідок, до збільшення виробничого циклу і зростання затрат та зниження обсягів реалізації. Надлишок оборотних коштів призводить до зростання витрат на зберігання надлишкових запасів, які можуть зіпсуватися. Все це свідчить про необхідність ефективного управління оборотними коштами.

Поглиблений аналіз фінансового стану показав, що оборотні активи приватних сільськогосподарських підприємств Новобузького району складаються в основному з запасів від 89,7 % (у ПОП “Лан”) до 50,2 % (в ПОП “Вікторія”). В запасах деяких підприємств значну питому вагу займають запаси готової продукції (ПОСП “Красна Баштанка” – 19,0 %, ПОСП “Золота Нива” – 21,9 %, ПОП „Вікторія” – 36,4 %). Ці підприємства залишили в запасах значні обсяги зерна і соняшнику в очікуванні більш вигідних напрямків збуту продукції.

Через велику питому вагу запасів, їх оборотність уповільнюється. В ПОСП “Золота Нива” найбільший період, протягом якого запаси трансформуються в кошти (410 днів). Найменша тривалість одного обороту запасів в ПОП “Вікторія” (180 днів).

Дослідження показало, що з шести приватних підприємств в двох є прострочена дебіторська заборгованість. Це заборгованість за товари в ПОП “Лан” (строком від 18 до 36 місяців на суму 41,0 тис. грн) та в ПОСП “Красна Баштанка” (строком від 12 до 18 місяців на суму 1139,0 тис. грн).

Важливим показником, що характеризує рівень управління оборотними засобами є показник співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Найменші коефіцієнти співвідношення у 2010 році були в ПОСП “Красна Баштанка” (0,35) та ПОП “Вікторія” (0,39), які фінансуються за рахунок своїх партнерів. Найвищий коефіцієнт співвідношення – в ПОСП “Злагода” (19,1), що свідчить про те, що сума дебіторської заборгованості в 19 разів перевищує суму кредиторської заборгованості. Тобто, ПОСП “Злагода” фінансує своїх партнерів.

Оборотність оборотних активів більшості приватних підприємств більше одного року. наприклад, в ПОСП ім. Москаленка 561 день, ПОСП “Золота Нива” 388 днів.

Протягом дослідження були визначені фінансові резерви в сумі 2380,1 тис. грн (в ПОСП “Злагода”), 150,0 тис. грн (ПОСП ім. Москаленка) 3886,2 тис. грн (ПОП “Вікторія”). На ці суми зросла вартість ліквідних і оборотних активів.

Залучення визначених фінансових резервів покращує платоспроможність (ліквідність) досліджуваних господарств. Так, розрахунковий коефіцієнт швидкої ліквідності ПОСП “Злагода” перевищує фактичний рівень на 26,0 пунктів, а коефіцієнт покриття на 25,59 пункти.

Дослідження показало, що в платоспроможних, прибуткових сільськогосподарських підприємствах зі стійким фінансовим станом управління оборотним капіталом знаходиться на низькому рівні. Залучення резервів покращення управління оборотним капіталом покращує платоспроможність (ліквідність) господарств.

УДК 636:338.439.4

ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ВИКОРИСТАННІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

***Вишневська О.М.**, доктор економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Об'єктивний аналіз сучасної економічної ситуації, причин і джерел погіршення екологічного стану природного середовища України, погіршення здоров'я людей, негативні демографічні тенденції визначають основні причини, джерела, динаміку і напрями розвитку екологічної ситуації. Основними причинами погіршення екологічної ситуації є екстенсивне використання окремих видів природних ресурсів, яке триває протягом десятиріч, без врахування можливостей природних регіонів до самовідтворення і самоочищення; концентрування на невеликих площах великої кількості потужних хімічних, металургійних, нафтопереробних і військових промислових комплексів; нехтування традиціями господарювання, можливостями природи регіонів і інтересами щодо збереження екосистем; перехімізація аграрного сектора; використання на переважній більшості виробництв ресурсоемких технологій; недостатній рівень екологічного моніторингу; надзвичайно низький рівень екологічної освіти серед населення, а також низька екологічна свідомість і культура; низький рівень активності економічних стимулів щодо ресурсо – і енергозбереження; соціальна безвідповідальність бізнес-структур за шкоду навколишньому середовищу [1].

Особливо загрозливою є посиленна антропогенною діяльністю ерозія (площинний змив ґрунту, лінійний розмив земель), особливо у лісостеповій і степовій зонах. Понад 4 млн га орних земель уражено дефляцією ґрунтів (видуванням). Пилові бурі, які за останні 100 років виникали в лісостеповій зоні України 23 рази, а за останні 40 років – 16 раз, знесли мільйони тонн родючих ґрунтів у Луганській, Донецькій, Запорізькій, Дніпропетровській, Херсонській,

Миколаївській областях і АР Крим. Розвиток пилових бур спричинює деградацію ґрунтів через їхнє активне виснаження і неправильні агротехнічні заходи. Перехімізація, яка призвела до накопичення у ґрунтах, продуктах харчування і воді шкідливих для здоров'я людей, тварин і рослин хімічних елементів і сполук (нітратів, нітритів, важких металів, пестицидів), стала причиною розвитку ще одного негативного явища – втрати рекреаційних ресурсів.

Для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку обсяг інвестицій у природокористування і збереження біологічного потенціалу повинен становити не менше, ніж 5,0 % валового внутрішнього продукту країни. Станом на початок 2011 року обсяги інвестування у природоохоронні заходи не перевищують 0,3 % від основного макроекономічного показника.

Національні пріоритети сталого екологобезпечного, соціально і економічно обґрунтованого розвитку повинні реалізовуватися через: розробку і реалізацію сукупності стратегій (економічної, екологічної і соціальної) розвитку суспільства у зв'язку і взаємоузгодженості; формування механізмів інтеграції екологічної компоненти у стратегію соціально-економічного розвитку; створення системи збалансованого управління розвитком суспільства, яка стимулюватиме охорону довкілля і відновлення його природних властивостей, забезпечить належне регулювання використання природних ресурсів і розвиток продуктивних сил держави; врахування в процесі реалізації основних цілей сталого розвитку можливостей і потреб регіонів України, різних верств населення, національних меншин і етнічних груп, залучення громадськості для вироблення планів дій щодо охорони навколишнього природного середовища.

Важливу роль у подальшому розвитку відіграє саме еколого-орієнтований підхід у використанні природно-ресурсного потенціалу, який має тісний зв'язок із реалізацією державних і регіональних програм природоохоронних заходів різного рівня. Практична реалізація проектів і заходів, за достатності і повноти фінансування, надає можливість вирішувати екологічні, соціальні і демографічні питання на регіональному рівні. А вирішення питань екологічної безпеки на державному, регіональному і локальному рівнях здійснює позитивний вплив на сталий розвиток галузей, продовольчу безпеку країни і окремих її регіонів, соціально-економічний розвиток окремих територій, у тому числі сільських. Обґрунтування і реалізація еколого-орієнтованого підходу у використанні і збереженні природно-ресурсного потенціалу сприятиме підвищенню соціальних, екологічних і економічних критеріїв у забезпеченні ефективності виробництва і використання окремих видів природних ресурсів.

Еколого-орієнтований підхід щодо використання і збереження природно-ресурсного потенціалу ми характеризуємо через поєднання складових розвитку галузей народного господарства з урахування екологічних критеріїв, мінімізації негативного впливу на окремі види природних ресурсів. Оптимальне ресурсозабезпечення галузей повинно ґрунтуватися на спроможності природних систем нейтралізувати негативний вплив результатів використання ресурсів у виробничому процесі і поновлені якісних компонентів природного середовища. Результатом реалізації заходів щодо запровадження еколого-

орієнтованого підходу є не тільки зростання натуральних і вартісних показників діяльності окремих бізнес-структур, особливо в аграрному секторі, а і забезпечення продовольчої безпеки регіонів і країни в цілому.

Отже, використання і збереження природно-ресурсного потенціалу регіону повинно ґрунтуватися на підставі системного, еколого-орієнтованого підходу з урахуванням впливу природно-кліматичних особливостей регіону і асиміляційного фактору впливу, який виступає основою для самовідновлення природних ландшафтів території.

Реалізація напрямів практичного застосування повинно базуватися на активізації заходів щодо екологізації виробництва з метою забезпечення самоочищення територій і зниження негативного впливу на екосистеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вишневецька О. М. Ресурсний потенціал аграрного сектора економіки України: соціально-економічні та екологічні аспекти : [монографія] / О. М. Вишневецька. — Миколаїв, 2011. — 487 с.
2. Програма охорони довкілля та раціонального природокористування Миколаївської області на 2011-2015 роки // Миколаївська обласна рада. — 2011. — 64 с.

УДК 519.86.658

СПОЖИВЧУ КООПЕРАЦІЮ ТРЕБА ВІДРОДЖУВАТИ

*Костаневич Н.І., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Споживча кооперація — це добровільне об'єднання громадян для спільного ведення господарської діяльності з метою поліпшення свого економічного та соціального стану. Кооперація в Україні має більш ніж 140-річну історію.

Споживча кооперація України за часів Радянського союзу відіграла велику роль в економіці країни. Вона була не тільки торговим посередником, але й безпосереднім виробником товарів народного споживання. Споживча кооперація України в 1991 році обслуговувала 22 млн осіб, або 42,7 % населення країни. Питома вага споживчої кооперації в товарообороті України у торгівлі і громадському харчуванні перевищувала 30 %. У 1991 році споживча кооперація виробляла 36 % хлібобулочних виробів, 20 % безалкогольних напоїв, 18 % плодоовочевих консервів, 15 % ковбасних виробів тощо. Заготівельними ланками споживчої кооперації у цей час щороку в колгоспах і населення для постачання міст та інших населених пунктів закуповувалося до 2 млн т картоплі, 400 тис. т фруктів і ягід, до 3 млрд штук яєць, 360 т м'ясопродуктів, 11 тис. т меду. Питома вага споживчої кооперації в державних закупках складала по картоплі 43 %, плодах 62 %, тощо.

Споживча кооперація мала два вищі навчальні заклади (Львівський та Полтавський інститути) та технікуми і училища в кожній області. Також вона мала два науково-дослідні інститути, ("Науково-дослідний інститут споживчої

кооперації” і “Проектний інститут”), які мали в кожній області спеціальні підрозділи. Так, такими підрозділами “Науково-дослідного інституту споживчої кооперації” були лабораторії економічного аналізу та вивчення попиту населення, які проводили маркетингові дослідження. У Миколаєві лабораторія економічного аналізу у складі 7 осіб мала службу маркетингу – більше 200 осіб, які були в кожному районі області і безперервно збирали та передавали в Миколаїв дані щодо попиту населення кон’юнктури ринку.

Споживча кооперація виробляла більше 350 видів товарів, за якістю яких постійно спостерігали працівники районних споживчих товариств, харчової лабораторії облспоживспілки. Тому якість товару споживчої кооперації була на високому рівні.

За період 1999-2011 роки споживча кооперація втратила своє значення. За 10 років скоротилася чисельність працівників, кількість підприємств, обсяги виробництва і реалізації. На нашу думку, для її відродження потрібно вжити такі заходи.

По-перше, необхідно відновити втрачені позиції із заготівлі сільськогосподарської продукції у населення, сільськогосподарських підприємств, в т. ч. фермерських господарств. На базі незадіяного майна споживчих товариств створити збутові кооперативи, відновити на кооперативних засадах овочесховища.

По-друге, слід сприяти зміцненню міжнародних економічних стосунків завдяки кооперативним зв’язкам по лінії Міжнародного кооперативного альянсу.

По-третє, доцільно підвищити конкурентоспроможність товарів, які виробляються на підприємствах споживчої кооперації завдяки запровадженню прогресивних технологій, розширенню асортименту. Дуже важливо підвищувати ефективність роботи підприємств торгівлі за рахунок перебудови роздрібної мережі на засадах інноваційно-інвестиційної спрямованості, розширити асортимент і якість надаваних послуг та не допускати тих помилок, які були в споживчій кооперації за часів Радянського Союзу (наприклад, значної управлінської структури, помилок у ціноутворенні). Так, ціни в магазинах споживчої кооперації в сільській місцевості були значно вищими, ніж в державній торгівлі в містах, тоді як перші споживчі кооперативи, які створювалися у XIX столітті, якраз однією з цілей ставили забезпечення членів споживчої кооперації товарами за нижчими цінами. Тому товари місцевих підприємств споживчої кооперації повинні продаватися на місцях за нижчими цінами, бо не включають витрати на доставку товару до споживача.

Кооперація повинна зайняти провідне місце у вивозі продукції із села і доставці до кінцевого споживача, що буде вигідно і селянам, і споживачам продукції. Споживча кооперація, яка 20 років тому відігравала значну роль в обслуговуванні сільського населення, повинна відроджуватися, що буде позитивно впливати на роботу фермерських господарств і сприяти кращому обслуговуванню, і повнішому задоволенню потреб сільського споживача.

**УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ
ПІДПРИЄМСТВА**

*Ужва А. М., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Підприємницька діяльність є ризиковою, тобто дії учасників підприємництва в умовах ринкових відносин, що склалися, конкуренції, функціонування всієї системи економічних законів не можуть бути з повною визначеністю розраховані і здійснені. Багато рішень у підприємницькій діяльності доводиться приймати в умовах невизначеності, коли необхідно вибирати напрямлення дій з декількох можливих варіантів, здійснення яких складно передбачити. В останні роки з'явилася низка праць вітчизняних і зарубіжних економістів із теорії ризику, зокрема О. Альгіна, І. Балабанова, І. Бланка, Б. Гардіера, практичні аспекти теорії ризику розглянуто у працях В. Альничева, М. Білухи, Г. Клейнера, Г. Шарової. Разом з тим, науковці не дають однозначного трактування сутності ризику в системі контролінгу підприємства.

Підприємництво завжди пов'язане з невизначеністю економічної кон'юнктури, яка витікає з непостійності попиту-пропозиції на товари, гроші, чинники виробництва, з багатоваріантності сфер вкладення капіталів і різноманітності критеріїв переваги інвестування засобів, з обмеженості знань про області бізнесу і комерції і багатьох інших обставин.

Особливостями ризику, на нашу думку, є:

- існування ризику в економіці лише відносно очікувань та висновків суб'єкта прийняття рішення, оскільки ризик визначається його оцінками;
- в економіці рішень, позбавлених ризику, не існує;
- через ризик відображається часова характеристика рішення;
- відмінність понять "ризик" і "міра ризику".

Одним з найбільш важливих напрямів зростання ефективності роботи підприємства є вдосконалення системи управління за допомогою створення системи контролінгу як функціонально відособленого напрямку економічної роботи на підприємстві, пов'язаного з реалізацією фінансово-економічної коментуючої функції в управлінні для ухвалення оперативних і стратегічних управлінських рішень.

Будучи органічно вбудованим в систему ризик-менеджменту, контролінг ризиків, на відміну від контролю, охоплює такі сфери:

- стратегічне планування діяльності підприємства;
- оптимізація бізнес-процесів прийняття рішення та впливу на ризики;
- комплексна оцінка поточного стану та ефективності управління;
- вдосконалення системи управлінського обліку та звітності.

Функціонал контролінгу, як ефективного механізму ризик-менеджменту українських підприємств, відображає його сутність і полягає в:

- розробці організаційної політики, стратегії, процедур і регламентів методично забезпечених процесів виявлення і контролю ризиків;
- плануванні заходів з хеджування ризиків;
- періодичному визначенні та діагностиці ступеня і напрямку зміни фінансового стану і стабільності підприємства, тобто в періодичному аналізі та контролі;
- відстеженні змін зовнішнього фінансового середовища та внутрішніх умов функціонування підприємства, своєчасному виявленні важелів впливу таких змін на структуру і величини ризиків фінансово-господарської діяльності підприємства та зумовлених ними потреб корегування оперативних цілей менеджменту;
- контролі за виконанням встановлених процедур управління ризиками відповідними центрами відповідальності [2, с. 25].

На нашу думку, побудова ефективної системи ризик-контролінгу на підприємстві повинна базуватись на дотриманні наступних принципів:

- відповідність спрямованості фінансової стратегії підприємства;
- методична відповідність ризик-контролінгу методам аналізу і планування параметрів ризикових позицій;
- динамічність і багатофункціональність;
- попередження кризового розвитку заздалегідь;
- кількісна орієнтація стандартів ризик-контролінгу;
- зрозумілість системи;
- адаптивний характер контролінгу.

Сьогодні підприємства відчувають вплив численних фінансових ризиків на результати їх економічної діяльності, що знаходить відповідне відображення при формуванні їх фінансових ресурсів в умовах невизначеності. Основним ризиком поточної діяльності товаровиробників є ціновий ризик, дія якого часто ставить під загрозу здійснення навіть простого відтворення їх капіталу. Наявність ризику при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності підприємств змушує підприємців виробляти певну стратегію поведінки в ринковій економіці. За таких умов, у господарюючого суб'єкта виникає об'єктивна необхідність управляти ризиками методом скасування, запобігання та контролювання, страхування та поглинання ризиків.

Підприємницька діяльність на зовнішньому і внутрішньому ринках неминуче пов'язана з ризиками, що загрожують різним майновим інтересам учасників господарювання. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що запровадження на підприємстві системи ризик – контролінгу є одним з основних факторів функціонування ефективного процесу управління його економічними ризиками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2006. – 258 с.
2. Вітлінський В. В. Концептуальні засади ризикології у фінансовій діяльності / В. В. Вітлінський // Фінанси України. – 2008. – № 8. – С. 15-19.

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ВІД МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ

*Белевят О.А., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

У сільському господарстві будь-яке підприємство – це виробничо-господарська одиниця, яка зусиллями трудового колективу здійснює виробництво продукції, її переробку, реалізацію, надає різноманітні послуги, виконує інші економічні й соціальні функції. Кожне підприємство – це самостійний трудовий колектив, первинний осередок держави як об'єднання працівників для спільної трудової діяльності. У кожному трудовому колективі залежно від його розмірів, спеціалізації та інших обставин функціонують первинні виробничі, обслуговуючі та інші колективи.

Головна вимога до будь-якого складу і розміру трудового колективу – власними силами забезпечити високоякісне виконання всіх сільськогосподарських робіт за найоптимальніші строки на підставі вимог відомих принципів організації праці: пропорційності, погодженості, плинності, ритмічності, оптимальної інтенсивності праці, що є необхідною передумовою досягнення високих кінцевих результатів виробничої діяльності.

Головне завдання у діяльності господарства полягає в тому, щоб застосовані форми організації та оплати праці забезпечували поліпшення організації виробничих процесів, раціоналізацію прийомів і методів праці, створення найсприятливіших умов роботи, підвищення творчого змісту і привабливості праці та належний рівень оплати праці працівників виробництва.

Одним з основних показників ефективності сільськогосподарського виробництва є рівень заробітної плати, який зумовлює реальний рівень життя селян, а й безпосередньо впливає на кадрову політику, демографічну ситуацію, визначає перспективи розвитку сільських територій тощо. Заробітна плата займає особливе місце у механізмі господарювання та відбиває одну з найвагоміших соціально-економічних категорій, якою визначається рівень і якість суспільного розвитку. Однією із гарантій щодо забезпечення належного рівня заробітної плати на підприємствах сільського господарства є укладання колективних договорів та виконання їх норм протягом року. Але на значній частині статистично малих підприємств колективні договори не укладаються, відповідно порушуються норми чинного законодавства щодо мінімальних державних та галузевих гарантій як за рівнем заробітної плати, так і забезпеченням інших трудових гарантій працівників.

Відсутність колективних договорів на частині підприємств, зниження в них або невиконання норм щодо рівня оплати праці, порушення між розрядного та міжкваліфікаційного співвідношення, відсутність належної структури та форм заробітної плати зумовили найскладнішу проблему сучасного сільського господарства. Так як протягом значного періоду часу рівень заробітної плати в галузі залишається найнижчим серед усіх галузей економіки України – це

робить сільське населення меншовартісним, а його працю – не престижною навіть морально принизливою, так як оплата праці перестала виконувати свої основні функції: стимулюючу та відтворювальну. Тому зовсім не випадково, що певна частина працівників сільськогосподарських підприємств, які беруть участь у суспільному сільськогосподарському виробництві, не можуть вирішити свої соціальні проблеми, а саме – забезпечити себе і свою родину засобами існування, створити необхідні умови життя, – залишають суспільний сектор, розвивають підсобне господарство або мігрують із села.

На думку К.І. Якуби, заходи щодо поліпшення умов праці в сільському господарстві повинні включати: забезпечення своєчасного і якісного обслуговування сільського господарства технікою, мінеральними добривами, засобами захисту рослин і тварин; забезпечення сільського населення малогабаритною технікою за доступними цінами для роботи в особистому підсобному господарстві; розробка та впровадження у виробництво рекомендацій щодо оплати праці в сільському господарстві з гарантованим мінімальним рівнем оплати за одиницю відпрацьованого часу; забезпечення належного рівня соціальної інфраструктури з метою підвищення продуктивності праці та створення належних санітарно-гігієнічних умов трудової діяльності.

Низький рівень стимулювання сільськогосподарської праці створює певною мірою замкнене коло (рис. 1).

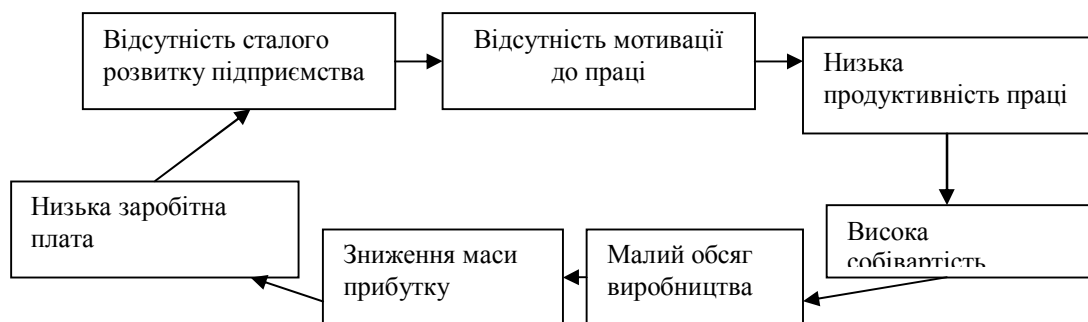

Рис. 1. Негативні чинники впливу стимулювання сільськогосподарської праці

Із вищезазначеного можна зробити висновок, що такий рівень заробітної плати, який склався на переважній більшості підприємств сільського господарства, не є належною мотивацією до підвищення продуктивності аграрної праці та ефективності сільськогосподарського виробництва взагалі.

Однією з головних причин звуженого відтворення чисельності зайнятих у сільському господарстві є незадовільний стан розвитку соціальної сфери на селі і найголовніше, вкрай негативні тенденції його зміни. Соціальний розвиток потребує постійного здійснення інвестицій у соціальну сферу, який повинен регулюватись державною політикою при розподілі бюджетних коштів.

Отже, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва може бути реалізоване через вирішення проблем соціального сталого розвитку сільських населених пунктів.

ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ

*Костирко А.Г., старший викладач,
Миколаївський державний аграрний університет*

Ситуація, в якій знаходяться переважна більшість сільськогосподарських підприємств, підтверджує той факт, що значна їх кількість має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами оцінювання фінансового стану підприємства.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств зробили такі науковці як: Ф. Ф. Бутинець, В. М. Івахненко, К. В. Ізмайлова, Є. Є. Іонін, Т. М. Ковальчук, М. Я. Коробов, Л. А. Лахтіонова, Є. В. Мних, О. В. Павловська, А. М. Поддєрьогін, В. В. Сопко, О. О. Терещенко, А. В. Чупіс та ін. Однак трансформаційні процеси в Україні, спрямовані на досягнення міжнародних стандартів економічної діяльності, потребують більш адаптованих до сучасності методик оцінки впливу чинників на фінансовий стан підприємств.

Для оцінки фінансово-економічного стану підприємства є три первісні характеристики, що являється методологічною передумовою побудови шкали вимірювання фінансового потенціалу.

Шкала зміни фінансово-економічного стану організації може бути представлена в загальному вигляді трьома позиціями, а саме:

- 1) домінування власних ресурсів;
- 2) рівновага;
- 3) домінування залученого капіталу.

Фінансова рівновага передбачає, що грошові надходження підприємства дорівнюють або перевищують потребу в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань. У свою чергу фінансовий стан підприємства є характеристикою діяльності протягом певного періоду, і відображає як його забезпеченість ресурсами, так і розміщення останніх.

Один з істотних компонентів фінансової рівноваги підприємства є наявність у нього фінансових ресурсів, достатніх для розвитку конкурентоздатного виробництва. В свою чергу, самі фінансові ресурси можуть

бути в необхідному обсязі сформовані тільки за умов ефективної роботи підприємства, яка може забезпечити одержання прибутку. За рахунок прибутку в ринковій економіці підприємство створює фінансову базу як для самофінансування поточної діяльності, так і для здійснення розширеного відтворення. З огляду на обмеженість внутрішніх фінансових ресурсів в умовах погіршення доступу до зовнішніх кредитів підприємці мають зробити нелегкий вибір: або зупинити виробництво і втратити ринки, тримаючи високі ціни в розрахунку на тимчасові труднощі, або знизити ціни, тим самим відновивши попит на свою продукцію і зберігши споживача. Другий шлях – це шлях тих виробників, які дбають про майбутнє, розширюючи виробництво й заробляючи на „обороті”, а перший – шлях спекулянтів, що отримують у короткостроковому періоді надприбутки і виходять з виробництва.

Для досягнення точки фінансової рівноваги підприємством в кризових умовах основним напрямком, на нашу думку, є скорочення об’єму споживання фінансових ресурсів. Перелік заходів з покращення фінансового становища є індивідуальним для кожного з підприємств та залежить від сфери в якій ведеться бізнес, груп продукції, кон’юнктури ринку, регіональної інфраструктури, системи управління підприємством, структури витрат на виробництво і управління, техніко-технологічних особливостей та інших факторів.

Фінансовий стан підприємства є характеристикою діяльності протягом певного періоду, так як відображає його забезпеченість ресурсами і розміщення останніх. Реалізація ж фінансового потенціалу здатна забезпечити фінансову рівновагу підприємства. Варто зазначити, що головна роль у формуванні фінансового потенціалу підприємства відводиться чистому прибутку, який є індикатором фінансово-господарської діяльності підприємства. Тому головною метою діяльності підприємств є його максимізація. Однак, не слід забувати про іншу компоненту успішного функціонування підприємства, яка пов’язана з напрямком використання фінансового потенціалу підприємства. В ідеалі, чистий прибуток використовується підприємствами для вдосконалення технологій на основі інновацій, соціального розвитку колективу. Та практика показує, що існує ряд проблем, пов’язаних з управлінням використанням фінансового потенціалу з погляду на перспективу.

Фінансова рівновага – це агрегований показник, тому досягнення даного стану значною мірою залежить від ефективної облікової політики підприємства, політики формування і розподілу прибутку підприємства, амортизаційної, емісійної політики тощо [1].

Внутрішніми завданнями фінансового управління є забезпечення операційної та інвестиційної діяльності підприємства фінансовими ресурсами, а також прогнозування її майбутніх потреб і майбутнього фінансового стану. Таким чином, ефективна внутрішня фінансова політика безпосередньо обумовлює зростання вартості підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ситник Г. В. Удосконалення управління фінансовою рівновагою [Електронний ресурс] / Г. В. Ситник, Н. Л. Московська. — Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer21/954.htm>

УДК 631.332

ОРЕНДНІ ВІДНОСИНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

*Саваріна І.П., аспірант,
Миколаївський державний аграрний університет*

Забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва як на рівні держави, шляхом забезпечення ефективної дії відповідних нормативно-правових актів та надання бюджетної фінансової підтримки, так і за рахунок власного вміння господарювання суб'єктами підприємницької діяльності в умовах відкритого конкурентного середовища – питання суспільної значимості в умовах сьогодення. В економічних відносинах, незалежно від того хто є власником, якщо він не буде одержувати прибутку, то його діяльність приречена на припинення існування. Тут доцільним є виокремлення сучасної нерівноправності сільського господарства серед інших сфер народного господарства.

Вивченню проблеми ефекту, результату та ефективності орендних відносин власності з врахуванням економічної ефективності за сучасних умов розвитку вітчизняної аграрної економіки приділяється певна увага науковців.

Оренда є найпоширенішою в світі формою сільськогосподарського землекористування, що повинно відповідати сучасним вимогам формування оптимальних господарських структур у сільському господарстві. Економічна ефективність характеризується результатами діяльності суб'єктів господарювання – суб'єктів орендних відносин, а оренда, як форма ринкових операцій, повинна сприяти руху відповідного ресурсу до ефективного господаря.

Сучасна орендна плата, зважаючи на її розмір, не формує ні трудовий, ні економічний інтерес, крім того простежується монополія підприємця-орендаря на робочі місця, низька орендна плата вважається однією із статей витрат і власник об'єкта оренди не здатний одержати об'єктивний її розмір [1].

Зазначене зумовлює науковий інтерес як до питання щодо сутнісних характеристик оренди, так і системи показників оцінки її ефективності. Система оцінки ефективності оренди повинна включати в себе наступні показники: наукові, виробничі, екологічні, фінансові, технологічні,

інвестиційні, інноваційні, соціальні, тощо з метою якісного аналізу та надання можливості визначення ефективності оренди як дієвого інструмента впливу на економічний розвиток вітчизняного ринку оренди.

За загальним визначенням поняття методика є узагальненням досвіду, способів, підходів, технологічних прийомів здійснення завдань, програм тощо. Результативність функціонування сільськогосподарського підприємства визначається значенням узагальненого результату, а саме ефективності його діяльності, що надає можливість здійснювати порівняльну оцінку результативності виробництва в динаміці і в територіальному аспекті за окремими підприємствами і регіонами [2].

Загальна ефективність оренди може визначатися як співвідношення досягнутих результатів до запланованих та співвідношення одержаних доходів до всіх витрат. Чітке визначення системи показників ефективності оренди та формування методики її визначення відповідно до суб'єктів орендних відносин надасть можливість:

- оперативного реагування на зміну щодо інтересів, потреб та фінансових переваг в процесі оренди;
- підвищення ефективності використання оренди;
- створення сприятливого економічного та фінансового середовища для розвитку підприємництва;
- забезпечення додаткової кількості робочих місць тощо.

Ефективне управління орендними відносинами створює передумови для розвитку підприємництва на селі та нарощування виробництва продукції сільського господарства, соціально-економічного розвитку сільських територій, надходження коштів до місцевих і державного бюджетів від використання земель сільськогосподарського призначення та майна за відповідних умов, що забезпечуватимуть збереження й відновлення природних властивостей навколишнього середовища.

Таким чином, забезпечення продовольчої безпеки країни вимагає формування системи управління всіма виробничими ресурсами, що задіяні у виробництві сільськогосподарської продукції, в свою чергу економічні відносини в аграрному виробництві потребують рівних умов господарювання поряд з іншими галузями народного господарства для одержання рівня прибутку на рівновкладений капітал з урахуванням терміну його обороту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А. П. Теорія і практика державного регулювання в аграрній сфері : [монографія] / А. П. Макаренко. – К. : ІАЕ УААН, 2009. – 636 с.
2. Саваріна І. П. Методичні підходи до оцінки ефективності орендних відносин сільськогосподарських формувань / І.П. Саваріна. «Бъдещите изследование 2012». – Т. 8. : Економики : матеріали за VIII междунар. науч. практ. конф. – София : Бял ГРАД – БГ, 2012. – С. 25-27.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА РЕЗЕРВИ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ

*Мельничук Л.С., кандидат економічних наук, асистент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Питання ефективності використання основних виробничих фондів є досить актуальним, в сучасних умовах господарювання. Роль основних засобів у процесі виробництва, особливості їх відтворення в умовах ринкової економіки зумовлює особливі вимоги до інформації про їх наявність, рух, стан і використання основних засобів. Від рівня ефективності використання виробничих потужностей залежить фінансовий стан підприємства, конкурентоспроможність його продукції на ринку. Існує ряд проблем, які негативно впливають на процес управління виробництвом і знижують ефективність використання основних засобів. Україна має великий економічний потенціал, ефективність її господарства залежить від того, як використовується цей потенціал, зокрема основні виробничі засоби. Економічна діяльність сільськогосподарських підприємств відбувається в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів, що обумовлює необхідність раціонального використання наявних виробничих засобів. Отже, вітчизняним підприємствам важливо підвищувати ефективність використання наявних ресурсів, і насамперед, їх активної частини.

Аналізу ефективності використання основних виробничих фондів та резервів їх підвищення присвячено ряд праць таких українських економістів як І. Ковальчук, М. Герасимчук, І. Лукінов, Б. Кваснюк, М. Чумаченко, А. Чухно, І. Чорна, А. Золотарьов, В. Ключко, Г. Одинцова, П. Орлов, М. Хохлов, І. Волик, І. Швець, І. Лукінова, С. Мельника, Ю. Наумова, В. Нелепа, Г. Підлісецького, В. Питульки, П. Саблука, В. Товстопята та ін.

Під терміном “основні фонди” слід розуміти матеріальні цінності, що призначаються для використання у господарській діяльності підприємства протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів із дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких поступово зменшується у зв’язку з фізичним або моральним зносом. Основні засоби – це вартісна форма існування засобів праці, які тривалий час, не змінюючи при цьому своєї натуральної форми, багаторазово беруть участь у процесі виробництва, поступово спрацьовуються й частинами (шляхом амортизаційних відрахувань) переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції. Основні засоби – довгострокові активи, якими підприємство володіє тривалий час з метою продовження та здійснення своєї діяльності, а не для перепродажу [1, с. 131].

Аналіз наявності і стану основних засобів підприємства дає можливість розраховувати показники та шляхи підвищення ефективності їхнього використання, прогнозувати необхідність залучення коштів для придбання нових основних засобів у зв’язку з фізичним зношенням наявних [2, с. 17].

Аналіз ефективності використання основних засобів здійснюють за такими галузями: вивчення складу та динаміки основних засобів; визначення показників використання виробних потужностей та основних виробничих засобів, а також чинників, що впливають на них; аналіз екстенсивної та інтенсивної роботи груп основних засобів; виявлення резервів; оцінка технічного стану основних засобів, темпів відновлення їх активної частини, впровадження нової техніки, модернізації та заміни морально застарілого обладнання; визначення впливу використання основних засобів на обсяг виробництва, собівартість продукції та інші показники. Аналіз динаміки основних виробничих засобів за обсягом, структурою та складом є основою для виявлення тенденцій розвитку матеріально-технічної бази підприємства, оцінки його виробничого потенціалу.

З метою розробки раціональної технологічної політики підприємства доцільно провести факторний аналіз показників оцінки використання основних виробничих засобів і, в першу чергу, фондовіддачі. Підвищенню фондовіддачі сприяє низка факторів – збільшення часу роботи обладнання, збільшення питомої ваги активної частини основних засобів, механізація та автоматизація виробництва, модернізація діючого обладнання, підвищення інтенсивності роботи устаткування, збільшення частки діючих основних засобів.

Отже, основні засоби є основою у матеріально-технічній базі будь-якої галузі господарювання. Їх зростання забезпечує збільшення економічного потенціалу та виробничих можливостей підприємства, підвищення технічного рівня виробництва, збільшення темпів випуску продукції.

На нашу думку, поряд з технічними і організаційними факторами важливу роль в підвищенні ефективності використання основних засобів повинні відігравати фактори матеріального стимулювання працівників підприємств. Мова йде про те, що менеджмент підприємств має розробляти і постійно удосконалювати механізми матеріального стимулювання робітників, інженерів та інших працівників, діяльність яких сприяє виявленню та організації використання резервів підвищення ефективності основних засобів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук І. В. Економіка підприємства : [навч. посібник] / І. В. Ковальчук. – К. : Знання, 2008. – 679 с.
2. Чорна І. О. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо їх поліпшення / І. О. Чорна // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 17.

*Альбеценко О.С., аспірант,
Миколаївський державний аграрний університет*

Земля як основний і обов'язковий засіб виробництва в аграрному секторі економіки обмежена у просторі й має тенденцію до скорочення сільськогосподарських угідь. Так, у результаті ерозії з сільськогосподарського обігу щороку в світі виводиться 6-7 млн. га через заболоченість і 1,5 млн. га через засоленість. Серйозною загрозою для земельного фонду в 60 країнах світу є опустелювання земель, що раніше оброблялися. Усього, за розрахунками вчених, людство вже втратило 2 млрд. га колись продуктивних земель [1, с. 28].

Сільськогосподарські землі розглядаються в США як найважливіший ресурс природного середовища. Їх охорона – одне з найважливіших політичних завдань, яке набуло національного значення. Серйозною проблемою є конверсія сільськогосподарських земель. Щороку в країні забудовується близько 3 млн. акрів земель, із них третина – сільськогосподарські. Головна причина конверсії земель – зростання чисельності населення.

На вирішення питань конверсії спрямований Закон “Про політику охорони сільськогосподарських земель”, прийнятий конгресом США у 1981 році як складова Закону “Про сільське господарство і продовольство”. Мета Закону – звести до мінімуму можливість надмірної конверсії сільськогосподарських земель, забезпечити відповідність федеральних програм штатів, місцевих органів управління і приватних осіб, які пов'язані із захистом сільськогосподарських земель.

Планування щодо використання сільськогосподарських земель для запобігання їх небажаний конверсії здійснюється за такими програмами, як: пільгове оподаткування; сільськогосподарське районування; сільськогосподарське зонування; придбання прав розвитку земельної ділянки; передача прав розвитку.

Закон 1985 р. “Про продовольчу безпеку США” зобов'язав усі господарства, які включають в обіг земельні ресурси з високим ступенем ерозії, проводити на них ґрунтозахисні заходи.

Незабаром вступить в дію Закон України «Про ринок землі», який визначатиме, що земля – це товар. Не можна виключати той факт, що землі будуть продаватися і використовуватися не за призначенням. Так, землі сільськогосподарського призначення будуть використовуватися за промисловими потребами. Отже, проблема конверсії загрожує і Україні. А тому, на нашу думку, необхідно вже зараз переймати досвід зарубіжних країн з приводу цього питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко А.С. Формування ринку землі в Україні / А. С. Даниленко, Ю. Д. Білик. – К. : Урожай, 2002. – 280 с.

СЕКЦІЯ "СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ"

УДК 631.17 : 658.155

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ СТОХАСТИЧНИХ МЕРЕЖНИХ МОДЕЛЕЙ НА БАЗІ ЛАНЦЮГІВ МАРКОВА

Іхсанов Ш. М., к.т.н., доцент

Боборикіна Л. Я., к.е.н., доцент

Миколаївський державний аграрний університет

Постановка проблеми.

У сучасному діловому середовищі значно зросла актуальність проектного управління як методу організації та управління виробництвом. Виробнича діяльність все більше перетворюється в комплекс робіт зі складною структурою, з використанням обмежених ресурсів, складної організаційної топологією, сильною залежністю від часу і особливо від вартості.

Огляд останніх досліджень і публікацій.

Застосування мережного планування не тільки отримало широке поширення в практиці управління, а й сприяло появі спеціальної дисципліни – управління проектами, яка займається питаннями планування, організації, контролю та регулювання ходу виконання проектів, організації матеріально-технічного, фінансового забезпечення проектів, оцінки інвестиційної привабливості різних варіантів реалізації проектів.

Стохастичні мережні моделі вперше були застосовані в 1960-му році у працях Кофмана А., Голенко Д. И., Воропаєва В. І., Зуховицького С. І., Радчика І. А., Лебеда Б. Я. Питанню стохастичних мережних моделей була присвячена монографія Голенко Д. И., яка вийшла в 2001 році. Багато уваги управлінню проектами приділив український вчений П. А. Пономаренко. Застосуванню комп'ютерних технологій сприяла розробка і впровадження системи розрахунку мережних моделей – Microsoft Project.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У реальному житті часто присутня невизначеність як у структурі мережної моделі, так і в термінах (тривалість) виконання робіт, моменти настання подій, резерви, тощо.

Для обліку таких невизначеностей найбільш виправданий перехід до стохастичних (імовірнісних) моделей. Альтернативний характер структури тут може бути заданий матрицею ймовірностей появи в графі тих чи інших робіт. Імовірнісний характер характеристик визначається випадковими термінами виконання робіт, тому що збільшення або зменшення тривалості однієї або декількох попередніх робіт може відбуватися за рахунок перерозподілу обмежених ресурсів і впливати на часові параметри подальших робіт.

Побудова стохастичної мережної моделі складається з декількох етапів:

1. Визначається множина всіх альтернативних робіт, в яких очікуються варіанти рішення, які ведуть до різних способів досягнення поставленої мети.
2. Для кожного можливого результату виконання альтернативного шляху до роботи розробляється відповідний варіант (фрагмент) моделі.

3. Кожному результату приписується (або визначається) апріорна ймовірність його реалізації.

4. За допомогою матриці ймовірностей Маркова визначається найкращий шлях для оптимізації параметрів мережної моделі.

5. Проводиться оцінка часу виконання складових мережної стохастичної моделі робіт, або виконується розрахунок на основі детермінованих даних одного варіанту.

При виконанні альтернативних робіт для стохастичної мережної моделі в такій вершині вибирається подальший шлях, відповідний оптимальному варіанту або найбільш імовірнісний. При виконанні робіт моделі спочатку побудований план може стати не оптимальним. Це може статися тому, що в одній або кількох альтернативних вершинах стохастичного типу будуть реалізовані малоімовірні напрями продовження робіт. Це може бути пов'язано з перерозподілом обмежених ресурсів.

Тому потрібно періодично, в міру виконання робіт, розраховувати новий оптимальний план і перераховувати ймовірність результату в заданий термін.

Завдання розрахунку стохастичних мережних моделей полягають у наступному:

- провести розрахунок параметрів мережної моделі на базі заданих 3-х характеристик часу виконання робіт;
- визначити ймовірність часу настання роботи;
- підрахувати ймовірність того, що робота виконається раніше розрахованого моменту часу;
- визначити ймовірність попадання роботи на критичний шлях;
- розрахувати середнє значення тривалості критичного шляху;
- визначити потребу в ресурсах;
- визначити можливість (ймовірність) виконання загального комплексу робіт за плановий час і т.д.

Вихідними даними для таких розрахунків є закономірності розподілу тривалості окремих робіт в мережі. Статистичними дослідженнями було встановлено, що тривалість виконання для більшості відомих типів робіт добре описується β -розподілом. Користуючись методом Монте-Карло та генератором випадкових чисел, отримуємо можливість моделювати різні стани виконання робіт мережної моделі та аналізувати варіанти їх продовження за допомогою ланцюгів Маркова, які визначають можливість виконання всіх альтернативних варіантів моделі з урахуванням обмежень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кофман А. Сетевые методы планирования / А. Кофман. – М. : Прогресс, 1968.
2. Голенко Д. И. Статистические методы сетевого планирования и управления / Д. И. Голенко. – М. : Наука, 1968. – 400 с.
3. Пономаренко Л. А. Комп'ютерні технології управління інноваційними проектами /Л. А. Пономаренко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 423 с.

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ: МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Андріанова І. К., к.е.н., доцент

Нелєпова А. В., к.пед.н.

Миколаївський державний аграрний університет

Незавершеність реформ в освіті, соціальній сфері, відсутність послідовної довгострокової соціально-економічної стратегії призвели до зниження показників людського капіталу. Одними зі складових є знання та інтелект. Знання – це володіння перевіреною інформацією, що дозволяє вирішувати поставлену задачу [2]. А інтелект є загальною здатністю індивіда до пізнання і вирішення проблем, що об'єднує відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уяву [1]. Зазначимо, що інтелект формується як здатність пізнавати, навчатися, мислити логічно, систематизувати інформацію шляхом її аналізу, визначати її застосовність (класифікувати), знаходити в ній зв'язки, закономірності і відмінності, асоціювати її з подібною, тощо[1]. Пов'язуючи вище сказане з освітньою роллю викладача, зазначимо, що окрім знань, умінь та навичок, останній формує інтелект студента. А це можливе лише за умови науково-дослідної роботи з ними, що сприяє розвитку творчих та пізнавальних здібностей, закріпленню та розширенню отриманих теоретичних знань.

Для удосконалення організації науково-дослідної роботи зі студентами авторами запропоновано інтеграцію навчального та наукових процесів. До змісту лабораторних занять дисципліни «Інформатика» входить робота з інформацією, додамо до їх змісту елементи науково-дослідної роботи. Виокремимо тематику лабораторних робіт, та поєднаємо їх у своєрідний цикл.

Лабораторна робота № 1-2 «Робота з пошуковими системами. Технології пошуку інформації» Метою якої є пошук інформації науково-дослідного характеру з обраної тематики; здобуття навичок пошуку інформації, оцінки знайденої інформації, застосування знань властивостей інформації.

Лабораторна робота № 3 «Робота зі складним документом» Метою якої є організація знайденої інформації (відбір та її структурування є основними елементами здобутих навичок науково-дослідної роботи), створення структури документа, використання стилів.

Лабораторна робота № 4 «Створення презентації». Навчитись створювати презентації на базі шаблонів. Наочне представлення інформації, формування творчих та пізнавальних здібностей, а також розвиток логічного та асоціативного мислення.

Лабораторна робота № 5 «Засоби комунікацій» Опанувати засоби зв'язку на основі Інтернет; отримати навички роботи з електронною поштою, форумом, опанувати інформаційну культуру спілкування при обговоренні власних наукових здобутків на Інтернет-конференції.

Негативними моментами є складна організація такої роботи зі студентами, а також необхідність індивідуально-групової роботи з ними.

Зазначимо прийоми організації такої форми роботи: навчання прийомам пізнавальної діяльності щодо самостійного оволодіння знаннями; урахування індивідуальної підготовки студентів; допомога студенту в побудові питання, усвідомлення проблеми; відбір та допомога в опрацюванні різних інформаційних ресурсів.

Але жодні вищезначені прийоми не будуть працювати, якщо не активізувати роботу та не встановити «дух дослідника». Для активізації роботи, на згоді можуть бути прийоми: підкреслення важливості індивідуального розвитку, отримання та продукування нових знань, надання можливості для розвитку мислення – організація дискусії, навмисні помилки, активізуючи питання тощо. Створення спокійної доброзичливої обстановки, індивідуальна увага кожному, похвала за маленькі досягнення, надання студентам впевненості та формування в них оціночних суджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Википедия «Свободная энциклопедия» / [Електронний ресурс] <http://ru.wikipedia.org/wiki/>, Режим доступу до словника: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Интеллект>
2. Википедия «Свободная энциклопедия» / [Електронний ресурс] <http://ru.wikipedia.org/wiki/>, Режим доступу до словника: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Знания>

УДК 378. 1: 004.9

КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ – ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНІ ЛЮДИНИ.

***Борян Л. О.,** ст. викладач кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський державний аграрний університет*

Інформаційна грамотність сьогодні неможлива без комп'ютерної грамотності, без конкретних знань і навичок в області користування комп'ютерними технологіями, уміння працювати з комп'ютером, які забезпечують доступ до сучасних засобів обробки і поширення інформації. Таким чином, інформаційна культура (ІК) у наш час неможлива без інформаційної грамотності, а вона, у свою чергу, неможлива без комп'ютерної грамотності.

Комп'ютерна грамотність передбачає можливість використання комп'ютера в якості засобу діяльності так само вільно, як сучасна людина вільно володіє навичками письма та рахування.

Оволодіння ІК – це шлях універсалізації якостей людини, яка сприяє реальному розумінню людиною самого себе, свого місця і своєї ролі. Велику роль у формуванні ІК грає відкрита освіта, яка повинна формувати фахівця інформаційного співтовариства.

Одне з основних завдань в області інформатизації освіти – розвиток інформаційної культури, тобто створення такого середовища навчання, яке стимулювало б сам процес пізнання. Людина, що опанувала принципи управління інформацією за допомогою різних інструментів і технологій, перетворюється на універсального фахівця, здатного працювати в різних областях і високо затребуваного на сучасному ринку праці.

У зв'язку з розширенням доступу громадян до інформаційних ресурсів і Інтернет особливе значення набуває питання формування як комп'ютерної грамотності, так і глобальної інформаційної культури особи.

В умовах наявності широкого спектру програмного забезпечення, різних підходів до підготовки в області інформаційних і комп'ютерних технологій (ІКТ),

стала очевидною необхідність впровадження єдиних стандартів знань в області комп'ютерної грамотності.

У світі існують дві міжнародні сертифікації для користувачів – ECDL (European Computer Driving Licence) і MOS (Microsoft Office Specialist). Сертифікат ECDL підтверджує базові знання власника в галузі комп'ютерної грамотності і свідчить про його конкурентноздатність на сучасному ринку праці. Унікальність ECDL полягає в тому, що він єдиний для усіх країн світу і абсолютно незалежний від постачальників програмного забезпечення. Це дає власникам сертифікату справжню міжнародну мобільність і свободу вибору, дозволяючи застосувати отримані навички в тому програмному середовищі, яке надалі їм буде потрібно.

Зближення позицій формування інформаційної культури особи і сертифікації комп'ютерної грамотності під егідою програми ЮНЕСКО можуть стати одним з проривних напрямів у формуванні сучасної інформаційної політики, спрямованої на формування «Електронного громадянина».

Формування комп'ютерної грамотності є одним з найбільш актуальних завдань. Від того, як воно буде вирішено, залежить ефективність використання обчислювальної техніки, і, в кінцевому рахунку, перспективи науково-технічного, економічного і соціального розвитку суспільства.

Необхідно розрізняти такі види комп'ютерної грамотності: побутова комп'ютерна грамотність; професійна комп'ютерна грамотність; оволодіння комп'ютером як інтелектуальним засобом. Головною метою освіти стає – розвиток інформаційної культури студентів, тобто підготувати їх до життя в професійній діяльності у високорозвиненому інформаційному середовищі, навчити їх самостійно діяти в цьому середовищі, ефективно використовувати його можливості і захищатися від негативних дій.

Шляхи формування інформаційної культури можуть бути різними. Зараз розроблена багаторівнева учбова програма з використанням мультимедійних засобів по формуванню інформаційної культури усіх категорій користувачів університету: абітурієнтів, студентів молодших і старших курсів, аспірантів і викладацького складу, а так само школярів. Форми навчання різні: групові і індивідуальні практичні заняття і тренінги в залах електронних ресурсів, спільні заходи з кафедрами університету та ін.

Головні завдання: навчити студентів працювати з інформацією, наблизити навчання до конкретних інформаційних проблем користувачів, їх безпосередньої практичної діяльності, а також створити умови для саморозвитку і самовдосконалення.

На відміну від звичайної грамотності комп'ютерна грамотність формується в стислі терміни і міняється з розвитком комп'ютерної техніки і програмного забезпечення. На сьогоднішньому етапі розвитку суспільства формування комп'ютерної грамотності є одним з головних завдань освітніх установ.

Процес формування комп'ютерної грамотності спрямований на [формування інформаційної культури](#) – необхідної складової базової компетенції сучасної людини. Інформаційна культура є значною теоретичною основою перебудови свідомості особи, суспільства, світового співтовариства в умовах формування сучасного етапу інформаційного суспільства — кіберцивілізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниельсен О., Петрова В. А. От компьютерной грамотности к информационной культуре [электронный ресурс] / Портал "[Информационно-коммуникационные технологии в образовании](http://www.ict.edu.ru/vconf)" // [Материалы конференций](http://www.ict.edu.ru/vconf). – Режим доступа: <http://www.ict.edu.ru/vconf>.
2. Кравец В. А., Кухаренко В. Н. Вопросы формирования информационной культуры [электронный ресурс] / Режим доступа: http://www.e-joe.ru/sod/00/4_00.
3. Витковская И. Н., Курьянова Н. И. Информационная культура и компьютерная грамотность: проблемы формирования [электронный ресурс] / Режим доступа: http://www.rusnauka.com/31_ONBG_2009/Pedagogica.
4. Сланов Э. Компьютерная грамотность как часть общей культуры [электронный ресурс] / Сланов Э. // «Computer club» Ежемесячный журнал по компьютерам и телекоммуникациям Казахстана. – 2004. № 2. – Режим доступа: <http://www.ccm.kz>.

УДК 004.6

ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ДАНИХ НА ЛОГІЧНОМУ РІВНІ В СКБД CACHÉ

*Горбань Г. В., аспірант кафедри інтелектуальних інформаційних систем
Чорноморський державний університет імені Петра Могили*

У теперішній час найпоширенішим підходом до організації баз даних є реляційний. Реляційні бази даних отримали великий успіх, оскільки дані в них зберігаються у табличному форматі і є доступними для кожного, хто знає структуровану мову запитів (SQL). Але плине час, і в даний момент з'являються інформаційні системи (ІС), які все частіше ставлять такі вимоги до обробки даних, які вже випереджають можливості реляційної технології. Вони потребують використання різноманітних даних, наприклад, зображень, звуку або відео. Але SQL забезпечує тільки можливість їх зберігання, а не обробки.

Альтернативою реляційного підходу до організації баз даних є об'єктний. Він дозволяє найбільш природним способом записати об'єкти в базу даних та забезпечити їх зберігання та маніпулювання ними. Було опубліковано три маніфести об'єктно-орієнтованих систем керування базами даних (СКБД) [1].

Багато розробників сучасних СКБД намагаються об'єднати як реляційний і об'єктний підходи до моделей даних, так і забезпечити технологічну сумісність з системами (засобами) розробки прикладного програмного забезпечення (ПЗ). Однією із таких сучасних розробок на даний час, на думку авторів, є розроблена у кінці 1997 р. американською фірмою InterSystems нова СКБД Caché, яка позиціонується як постреляційна. Її унікальність полягає у тому, що її основою є єдина архітектура даних, яка поєднує у собі як об'єктну так і реляційну модель даних, які спираються на оригінальну багатомірну модель даних і є максимально синхронізованими.

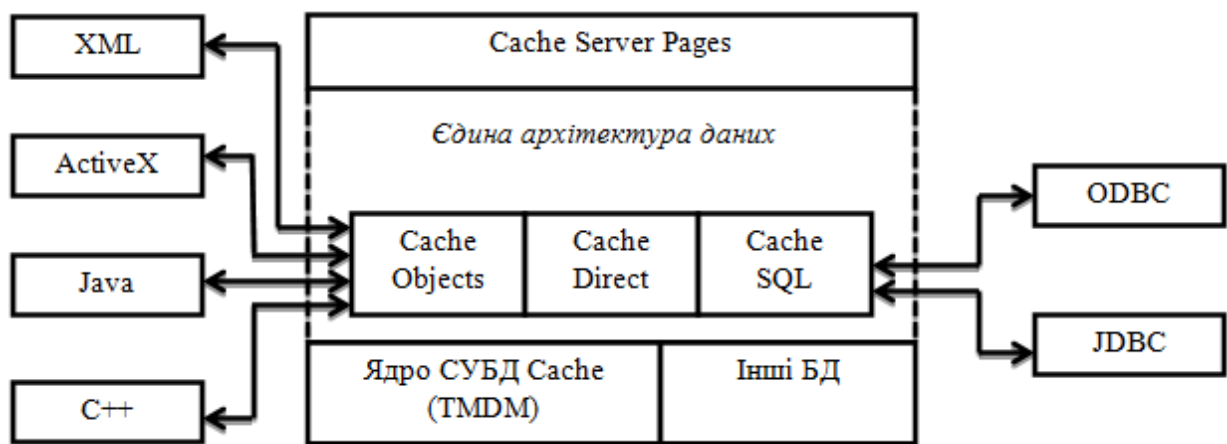

Рис. 1 – Архітектура системи Caché

Об'єктна модель Caché розроблена у відповідності до стандарту ODMG. Вона включає в себе:

1. Класи типів даних – спеціальні класи, що визначають припустимі значення констант і контролюють їх (дані класи не можуть утворювати екземпляри);
2. Класи об'єктів – класи, що визначають структуру даних та поведінку об'єктів одного типу.

Об'єктом є екземпляр деякого класу об'єктів. У СКБД Caché об'єкти проявляються у двох різних формах: у пам'яті процесу, що створив об'єкт, та у вигляді збереженої версії об'єкта у базі даних. При цьому в залежності від цих форм розрізняють два види посилань на об'єкт: тимчасове об'єктне посилання (Object Reference – OREF) у пам'яті та довгостроковий об'єктний ідентифікатор в базі даних (Object Identifier – OID).

У рамках єдиної архітектури даних ієрархія класів Caché моделюється неоднаково: в об'єктній моделі – у вигляді об'єктів, а в реляційній – відповідно у вигляді реляційних таблиць. Відповідні об'єктні поняття співвідносяться з відповідними реляційними поняттями [2,3].

Таблиця 1 - Об'єктні поняття і їх реляційна проекція

Об'єктне поняття	Реляційне поняття
Пакет класів	Схема (табличний простір)
Клас	Таблиця
Екземпляр	Рядок
Ідентифікатор об'єкта	ID-стовпець у вигляді первинного ключа
Властивість-константа	Стовпець
Посилання на збережений об'єкт	Зовнішній ключ
Вбудований об'єкт	Індивідуальні стовпці
Колекція-список	Стовпець з полем-списком
Колекція-масив	Підтаблиця

Потік даних	Binary Large Object (BLOB)
Запит	Збережена процедура або представлення
Метод класу	Збережена процедура

Великим достоїнством СКБД Caché є її багатомірна модель даних, яка представляється у такий спосіб:

$$A(i, j, k, l, m) = A_{ijklm},$$

де A – рядок змінної довжини, корінь дерева;

$A(i)$ - рядок змінної довжини, перший рівень дерева;

$A(i, j)$ - рядок змінної довжини, другий рівень дерева;

$A(i, j, k)$ - рядок змінної довжини, третій рівень дерева;

$A(i, j, k, l)$ - рядок змінної довжини, четвертий рівень дерева;

$A(i, j, k, l, m)$ - рядок змінної довжини, п'ятий рівень дерева [4].

Дуже важливим є те, що немає ніяких вимог до структурованості, однорідності, регулярності збереженої інформації. У якості вимірів можуть бути не тільки цілі числа, а й дійсні числа, й рядки. Це позбавляє необхідності перетворювати дані перед записом в їх можна записувати такими, якими вони є. Також немає необхідності у попередньому визначенні розмірності масиву. Це стає можливим завдяки концепції розріджених масивів, коли займають місце в пам'яті лише існуючі записи. Все це безумовно є передмовою створення ефективної OLAP-технології в СКБД Caché [5].

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузнецов С.Д. Базы данных: языки и модели. Учебник – М.: ООО «Бином-Пресс», 2008. – 720 с.: ил.
2. Кирстен В., Ирингер М., Кюн М., Рериг Б. Постреляционная СУБД Caché 5. Объектно-ориентированная разработка приложений. – 3-е изд., перераб. и дополн. – М.: ООО “Бином-Пресс”, 2008. – 416 с.: с ил.
3. Труб И.И. СУБД Caché: работа с объектами. – М.: Издательство ДИАЛОГ-МИФИ, 2006. – 480 с.
4. Кречетов Н.Е, Петухова Е.А., Скворцов В.И., Умников А.В., Шукин Б.А. Постреляционная технология Caché для реализации объектных приложений. – М.: Московский государственный инженерно-физический институт, 2001. – 152 с.: с ил.
5. Фісун М.Т., Горбань Г.В. Аналіз особливостей об'єктної та багатовимірної моделей даних в СКБД Caché //Вестник Херсонского национального технического университета. – 2011. – №2(41). – С. 116-124.

УДК 004.05.519.81

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СКЛАДУ ЕКСПЕРТНОЇ ГРУПИ ДЛЯ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ ІТ-ПРОЕКТІВ

Давиденко Є. О., аспірант

Чорноморський державний університет імені Петра Могили

На сьогоднішній день у світі існує величезна кількість різних технологій створення ІТ-проектів. Проте відсоток успішних проектів невисокий. Низькі

показники успішності пов'язані з багатьма причинами. Одна з них криється в умінні управляти проектними ризиками.

Існує багато визначень ризику як наявності невизначеності, пов'язаної з настанням небажаної події, і збитку, понесеного внаслідок настання цієї події.

Ризик (за визначенням SEI (Software Engineering Institute)) – це можливість зазнати втрат.

Ризик ІТ-проекту – це можливість:

- зниження якості кінцевого продукту;
- підвищення вартості його розробки;
- затримки закінчення розробки або зриву проекту (тобто, відмови від проекту).

У зв'язку з вдосконаленням процесів розробки і впровадження ІТ-проектів знаходять все більш широке застосування колективні методи підготовки і прийняття рішень, які отримали назву експертного колективного оцінювання [1].

Вибір експертної групи для експертного колективного оцінювання є важливим, якщо не самим головним, етапом у підготовці та прийнятті колективних методів підготовки і прийняття рішень. Ціллю роботи є запропонування підходу щодо формалізації складу експертної групи для аналізу ризиків ІТ-проектів на базі ряду аналітичних методів.

Постановка задачі формування експертної групи формально може бути представлена наступним чином. Нехай:

$Q = \{q_1, q_2, \dots, q_n\}$ – множина претендентів, з яких може бути сформований колектив експертів.

$A = \{a_1, a_2, \dots, a_m\}$ – множина функцій, котрі можуть бути виконані колективом експертів.

Кожен претендент характеризується множиною характеристик $L_{Q_i} = \{l_1, l_2, \dots, l_g\}$, та можливістю виконання функцій $F_{Q_i} = \{f_1, f_2, \dots, f_t\}$. При цьому необхідно забезпечити можливість резервування функцій, тобто можливістю виконання членами групи по декілька функцій.

Нехай $G = \{g_1, g_2, \dots, g_q\}$ – множина заданих коефіцієнтів резервування для відповідної функції.

Коефіцієнт резервування визначає мінімально необхідну кількість експертів, здатних реалізувати дану функцію для забезпечення аналізу ризиків та підготовки рішень управління. Можливості претендентів в експертну групу зводяться в таблицю-матрицю (табл. 1).

Таблиця 1. Можливості претендентів по виконанню відповідних задач

Q \ A		a ₁	a ₂	...	a _m
Претенденти		R ₁₁	R ₁₂	...	R _{1m}
		R ₂₁	R ₂₂	...	R _{2m}
		...	...	...	...
		R _{n1}	R _{n2}	...	R _{nm}

R_{ij} – елемент (n×m) матриці, що показує можливості претендентів по виконанню відповідної функції аналізу ризиків (табл.1). Якщо i-ий претендент здатний виконати j-ту функцію, то $R_{ij} = 1$, в іншому випадку $R_{ij} = 0$.

Склад колективу експертів $D = \{d_1, d_2, \dots, d_i\}$ ($d_i = 1$, якщо претендент входить в склад колективу та $d_i = 0$ в іншому випадку) визначається з умови:

$$\sum_{i=1}^n (d_i * R_{ij}) \geq G_j; \sum_{i=1}^n (d_i * C_i) \rightarrow \min, j = \overline{1..m}. \quad (1)$$

Серед множини претендентів необхідно визначити підмножину мінімальних затрат для якої-небудь функції, що належить множині функцій колективу. Та знайдеться претендент, який зможе виконати дану функцію (задачу) аналізу та управління ризиками і при цьому кількість членів колективу, здатних виконувати дану функцію (задачу), обов'язково задовольняти вимогам задачі резервування функцій аналізу ризиків [2, 3].

Висновки. Метод колективних експертних оцінок широко використовується для аналізу ризиків при розробці та підтримці ІТ-проектів. Найважливішим етапом цього методу є вибір експертів для формування експертної групи. Виконана формалізація процесів формування експертної групи, що дозволяє при мінімальних затратах визначити експертів, для виконання функції аналізу та управління ризиками. Таким чином, формування компетентної експертної групи є, мабуть, одним з найважливіших рішень, що повинні бути прийняті організаторами аналізу, і від цього рішення залежить управління ризиками ІТ-проекту в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / Купалова Г. І. – К.: Знання, 2008. – 639 с.
2. Коваленко И. И. Экспертные оценки в управлении информационными проектами. / И. И. Коваленко, С. В. Драган, М. А. Рыхальский – Николаев: НУК, 2007. – 168 с.
3. Крючковский В. В. Формализация процессов формирования экспертной группы для экспертного оценивания / В. В. Крючковский [Текст] // Вісник ХНТУ. – 2009. №3(36). – с. 205-207.

УДК 004.891:378.1

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ВЕБ-СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ЗМІН ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УНІВЕРСИТЕТУ

*Дудар А. Ю., аспірант кафедри інтелектуальних інформаційних систем
Чорноморський державний університет імені Петра Могили*

Динамічний розвиток сучасного суспільства потребує відповідної швидкості прийняття рішень. Організаціям потрібно забезпечити запланований розвиток згідно обраних напрямків, в тому числі прийняття рішень на виклики часу. Для впровадження змін знання типу організаційної культури (ОК) важливе, так як вона впливає на успішне функціонування та розвиток організації на етапах її життєвого циклу [1]. ОК впливає на особистість, її моральний дух, пріоритети, цінності та цілі. Проявляється у факторах: що для організації цінно, який стиль її лідера, мова та символи, процедури та повсякденні норми, пріоритети, цілі – все це визначає унікальність характеру організації [2]. Особливістю українських ВНЗ є відходження від традиційних орієнтацій минулого до сучасного акценту на ринкові умови

розвитку, що поширені у світі. Підвищення ефективності університету пов'язано з ОК, яку слід діагностувати та впроваджувати її зміни в обраному напрямку [3].

Актуальність дослідження полягає у потребах: підтримки прийняття стратегічних рішень щодо розвитку університету в короткостроковому, довгостроковому періодах; автоматизації процесу виміру, оцінки, діагностики та планування змін організаційної культури університету.

Американськими вченими Кімом Камероном та Робертом Куїнном запропоновано методику оцінки організаційної культури. Автори виділяють два стани: «Зараз» - відображає уявлення респондентів про ОК в поточний момент часу та «Бажано» - стан у який респондент вважає необхідно перейти організації [2]. Додатково введено третій стан «Перспектива», що характеризує уявлення респондента про найбільш перспективний стан розвитку університету, віддалений у часі порівняно зі станом «Зараз» та «Бажано».

Щоб визначити тип ОК ВНЗ проводиться опитування експертів. Експертами будуть працівники та студенти університету. Їх відповіді відображають уявлення про ОК університету «Зараз» та «Бажано». Надалі будемо вживати термін «респондент» замість «експерт» аби акцентувати увагу на використанні кадрових ресурсів (кадрового потенціалу) ВНЗ. Вибір таких категорій респондентів пояснюється тим, що вони є носіями типів ОК.

Процес опитування розбито на п'ять етапів. Після проходження етапу виводиться на екран особиста оцінка та інтегрована оцінка, план дій після п'ятого етапу. Респонденту надається можливість пропустити другий та/або третій етап та перейти до наступного. Також є можливість перервати опитування та продовжити іншого разу з незавершеного етапу. Результатом кожного етапу є малюнки з графіками-профілями, які представляють стани «Зараз», «Бажано», «Перспектива». Етап 1 включає: авторизацію респондента визначення його ролі та призначення вагового коефіцієнта згідно з структурної схеми університету. Врахування ролі респондента дозволяє забезпечити об'єктивність опитування. Етап 2 – вимірювання. «Вимірювання» – встановлення (надання) кількісних значень альтернативи, яка складається з двох протилежних тверджень, значення встановлюється у межах від 0 до 100 умовних одиниць. Респондент відповідає на анкету з шістьма блоками питань: найважливіші характеристики; загальний стиль лідерства; управління працівниками; стратегічні цілі; критерії успіху. Блоки питань модифіковано для використання у ВНЗ, порівняно з оригінальними [2]. Етап 3 – оцінка. «Оцінка» – надання якісним характеристикам кількісного значення, обробка результатів опитування та представлення у графічній та кількісній формах. Визначення особистих характеристик респондента надає найбільш зважений результат при оцінці ОК, так як розглядає найважливішу складову університету - людину. Свідомість даної особи характеризує тип лідерства, менеджменту, а також переважаючі цінності особистості та тип ОК до якої вона схильється. Оцінюються психологічні характеристики респондента на основі роботи [4], яку адаптовано для оцінки ОК та його управлінські якості за тестом MSAI (Management Skills Assessment Instrument – інструмент для оцінки управлінських навичок). Етап 4 – діагностика. «Діагностика» – встановлення підсумкового результату опитування шляхом генерування інтегрованої оцінки та плану дій, подібно з медичним діагнозом. Визначається життєвий цикл ВНЗ на основі вже отриманих даних від респондента та враховуються індикатори життєвого циклу. Будь-які зміни, дії потрібно робити зважаючи на життєвий цикл. Те, що є каталізатором розвитку на одному етапі може бути чинником занепаду та смерті на

іншому етапі. Етап 5 – обробка отриманих даних. Генерування особистих результатів, інтегрованої оцінки ВНЗ та плану дій.

Структура малюнку з графіками-профілями наступна. Чотири квадранти пронумеровані А, В, С, D, як на декартовій площині. Проведено бісектриси с кожного кута (діагоналі кожного квадранту) та нанесено позначки 0, 50, 100 на кожную діагональ. Квадранти відповідають типам ОК: А - адхократична, В - кланова, С - ієрархічна, D – ринкова. Також нанесено два кола з радіусами 33, 66. Ці кола відображають межі сталого [3]. На діагоналях відкладаються графіки-профілі станів «Зараз», «Бажано», «Перспектива».

Отже, представлено концептуальну модель веб-системи планування змін організаційної культури університету. Надано характеристику етапам опитування та веб-системі в цілому. У подальшому необхідно врахувати такі аспекти: забезпечення об'єктивності опитування та отриманих результатів, зручність та простота веб-інтерфейсу користувача тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адизес И. Управление жизненным циклом корпорации / Пер. с англ. под науч. ред. А. Г. Сеферяна. — СПб.: Питер, 2007. — 384с.: ил. (Серия «Теория менеджмента»).
2. Камерон К., Куинн Р. Диагностика и изменение организационной культуры / Пер. с англ. под ред. И. В. Андреевой / К. Камерон, Р. Куинн. — СПб.: Питер, 2001. — 320с.: ил. (Серия «Теория и практика менеджмента»).
3. Мещанинов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні / О. П. Мещанинов [Монографія]. — Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. — 460 с.
4. Бахтиярова С. А. Азбука самопонимания. Реверсивный психоанализ / С. А. Бахтиярова. — К.:ООО «Росава» ЛТД, 2002. — 440 с.

УДК 005.8.65.012

МЕХАНИЗМЫ КОГНИТИВНОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРИ ПРОЕКТИРОВАНИИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ

Кошкин К. В., д.т.н, профессор

Возный А. М., к.т.н., доцент

Яни А. Ю., преподаватель

Национальный университет кораблестроения им. адм. С.О. Макарова

Проектирование и внедрение информационных систем (ИС) является длительным, трудоемким и высокзатратным процессом. Наибольшие сложности при реализации ИТ-проекта возникают на этапе планирования. Они связаны с тем, что на этом этапе достаточно тяжело спрогнозировать его экономическую эффективность.

Для принятия решений в неструктурированных ситуациях используется когнитивное моделирование. Этот подход позволяет выполнить структуризацию проблемы путем формализации ее модели в виде когнитивной карты. Описание факторов причинно-следственных связей между ними и силы и влияния одних факторов на другие дает возможность при прогнозировании учитывать поведение наблюдаемой ситуации.

Количество факторов ситуации, которые необходимо учесть для адекватной оценки проекта внедрения и совершенствования информационной системы промышленного предприятия достаточно велико [1]. Продемонстрируем

возможности использования подхода на примере следующих обобщенных факторов:

- x_1 – надежность функционирования системы;
- x_2 – производительность системы;
- x_3 – экономический эффект;
- x_4 – экономичность системы;
- x_5 – квалификация персонала;
- x_6 – поддержка системы (сервисное обслуживание системы в процессе эксплуатации);
- x_7 – модернизация (пригодность системы к изменениям, повышающим характеристики функционирования) и ремонтпригодность;
- x_8 – возможность тестирования (обеспечение мониторинга функционирования системы);
- x_9 – численность персонала;
- x_{10} – соответствие требованиям стандартам качества;
- x_{11} – количество уровней управления.

Перечисленные факторы можно объединить в следующие группы:

- организационные факторы (x_5 , x_9 , x_{11});
- эксплуатационные факторы (x_6 , x_7 , x_8);
- технико-экономические показатели (x_1 , x_2 , x_3 , x_4 , x_{10}).
- для определения целенаправленного поведения в сложной ситуации в когнитивной модели параметров и факторов системы выделены целевые факторы x_5 – квалификация персонала и x_{11} – количество уровней управления.
- при повышении x_5 улучшаются x_1 , x_2 , x_3 , x_4 , x_6 , x_7 , x_8 , x_{10} , уменьшается x_9 , уменьшение уровней управления x_{11} также приводит к улучшению x_1 , x_2 , x_3 , x_4 , x_6 , x_7 , x_8 , x_{10} , уменьшается x_9 .

Когнитивная модель ситуации представляется в виде ориентированного знакового знака (рис.1).

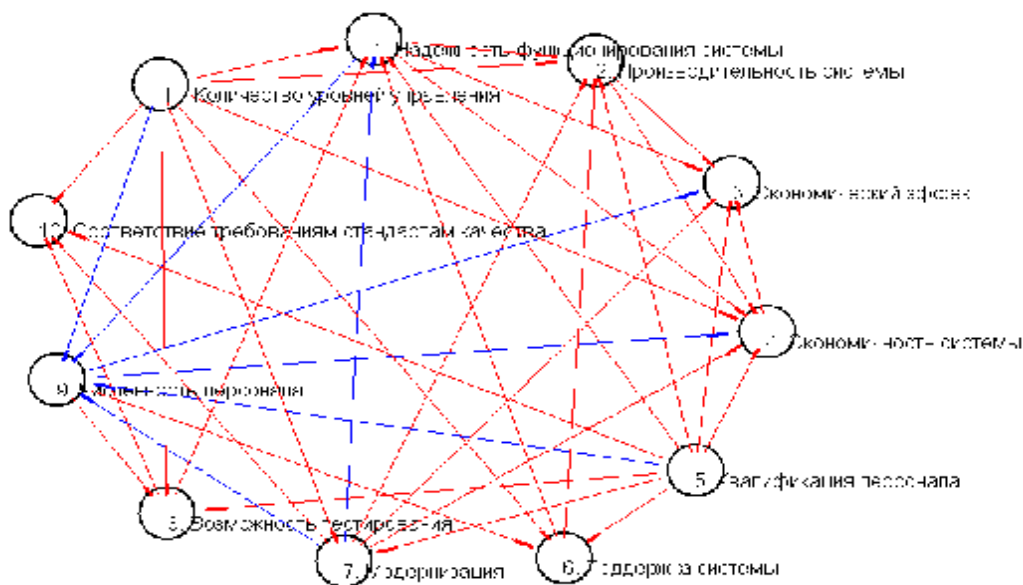

Рис. 1. Когнитивная модель ситуации

Когнитивное моделирование различных ситуаций и сценариев производится с помощью программной системы "КАНВА", разработанной в Институте проблем управления Российской АН [1, 2].

ЛИТЕРАТУРА

1. Кошкин К.В., Возный А.М., Яни А.Ю. Неструктурированные проектные решения для информационных систем с использованием когнитивных моделей // Восточноевропейский журнал передовых технологий. – 2012. – № 1/10 (55) – С.21-23.
2. Кулинич А.А. Когнитивная система поддержки принятия решений «Канва» // Программные продукты и системы. – 2002. – № 3. – С. 25-28.

УДК 631.173

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Лопушанська В. В., аспірантка

Миколаївський державний аграрний університет

Для сільськогосподарського виробництва одним з головних видів невизначеності навколишнього середовища є невизначеність, пов'язана з погодними умовами. Від них, у чималій мірі, залежить ефективність виробництва продукції рослинництва. При стратегічному плануванні розвитку таких галузей невизначеність зовнішнього середовища, пов'язана з кліматичними умовами та з ринковим попитом на продукцію може бути частково врахована при застосуванні теоретико-ігрового підходу, прогнозування на основі регресійного аналізу та теорії прийняття рішень в умовах невизначеності та ризику при побудові економіко-математичних моделей розвитку рослинницьких галузей. Ключовим моментом моделювання повинна бути мінімізація впливу несприятливих кліматичних умов та вибір адекватного принципу оптимальності.

Об'єктивна дійсність, яку важко передбачити, має безпосередній вплив на прийняття рішення. Тобто необхідно враховувати протидію іншої сторони, при цьому протидія може мати як активний, так і пасивний характер. Можливі варіанти поведінки з обох сторін, та множину всіх можливих альтернатив та їх результатів можна представити у вигляді математичної моделі, яку називають грою. Якщо в якості протилежної сторони виступає пасивна об'єктивна дійсність, то у математичних моделях цю дійсність називають "природою". Саму математичну модель у цьому випадку називають "Грою з природою". У грі з природою беруть участь два гравці: один з них – особа, що приймає рішення (ОПР); інший – природа (П). Особа, яка приймає рішення, прагне усвідомлено прийняти найвигодніше для себе рішення, а природа П, на відміну від ОПР, приймає того чи іншого стану невизначеним чином, не протидіє навмисне ОПР, не має конкретної цілі і абсолютно байдуже ставиться до результату гри, тобто природа П, будучи гравцем, не є ні супротивником, ні союзником ОПР.

Для визначення пріоритетних стратегій розвитку рослинництва нами побудовано модель визначення оптимальних стратегій розвитку галузей рослинництва з урахуванням невизначеності погодних умов та ринкового середовища в сільськогосподарських підприємствах Південного степу України.

Рослинництво у сільськогосподарських підприємствах представлено певним набором галузей, при цьому господарська діяльність ведеться на обмежених площах, структурні пропорції розподілу площ між сільськогосподарськими культурами можуть бути будь-якими. Вихід продукції з одиниці площі значною мірою залежить від сполучення агрометеорологічних факторів, головними з яких є температурний режим та опади у теплий та холодний періоди року.

При цьому зробимо такі припущення. Для холодного періоду року (приблизно від середини жовтня до середини квітня), враховуючи кліматичні умови і спостереження гідрометеорологічних станцій у районах Миколаївської області, за ознакою «Опади» нами виділено дві градації: мало опадів, опади в нормі; для теплого періоду року (відповідно від середини квітня до середини жовтня) виділено три градації: посушливий, дощовий та опади в нормі. За температурним режимом для холодного періоду визначимо два варіанти: холодний екстремальний (із значними коливаннями температур), нормальний; для теплого періоду визначимо два варіанти температурного режиму: жаркий і нормальний.

Сполучення вищезначених факторів являють собою стратегії природи у нашій теоретико-ігровій моделі. Стратегії природи позначимо як S_j , j – номер стратегії ($j = 1..24$).

Рослинництво в деякому сільськогосподарському підприємстві області представлено таким набором галузей: зерновиробництво (пшениця озима, пшениця яра, жито озиме, ячмінь озимий, ячмінь ярий, овес, кукурудза, просо, гречка, зернобобові), виробництво технічних культур (цукрові буряки, соняшник, соя, ріпак озимий, ріпак ярий (кольза), картоплярство, овочівництво (капуста всяка, огірки, помідори, овочі інші, баштанні продовольчі культури). Позначимо через X_i стратегію сільськогосподарського підприємства у виборі культури для посіву (i – номер відповідної культури, $i = 1..21$).

Врахуємо, що об'єми виробленої продукції впливають на її ринкову ціну. Тому для кожного із видів продукції методами математичної статистики (з попередньою обробкою даних) визначені регресійні рівняння виду

$$y_i = a_0 + \frac{a_1}{x_i},$$

де: y_i – ціна реалізації i -го виду рослинницької продукції,

x_i – врожайність i -го типу сільськогосподарських культур,

a_0, a_1 – коефіцієнти регресії.

Витрати на вирощування рослинницької продукції на одиницю площі для сполучення різних агрометеорологічних факторів вважаємо однаковими.

Платіжна матриця моделі являє собою таблицю прибутку з одиниці площі для всієї сукупності стратегій сільськогосподарського виробника та стратегій природи (розмір матриці 21×24). Отримуємо матричну гру у змішаних стратегіях для

сільськогосподарського виробника. Критерій оптимальності – гарантований прибуток виробника з одиниці посівної площі.

Розв’язок задачі отримано засобами MS Excel як для задач математичного програмування. В результаті моделювання визначені компоненти змішаної стратегії сільськогосподарського товаровиробника - оптимальне співвідношення культур у структурі посівних площ. Гарантований прибуток при цьому складає 1014 грн з га.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розен В. В. Математические модели принятия решений в экономике. / В. В. Розен. – М. : Книжный дом «Университет», Высшая школа, 2002. – 288 с.
2. Яцура В. Модель вибору стратегії діяльності сільськогосподарського підприємства. / В. Яцура, З. Смаль. – Економіст №2, лютий 2001. – с. 40-42.

УДК 005.8

ФОРМИРОВАНИЕ КРИТЕРИЕВ ОЦЕНКИ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЭКСПЕРТОВ ВИРТУАЛЬНОЙ ПРОЕКТНОЙ КОМАНДЫ

*Маршак Е. И., ст. преподаватель; Смыкодуб Т. Г., ст. преподаватель
Национальный университет кораблестроения им. адм. Макарова*

На практике проектные группы чаще всего создаются по основным функциональным подразделениям. Интеграция специфических задач обычно требует привлечения специалистов – экспертов, глубоко разбирающихся в узко ориентированных вопросах.

Одной из наиболее важных и сложных проблем, которые возникают при формировании виртуальной проектной команды (ВПК), является проблема подбора экспертов предметной области. Наличие в ВПК таких экспертов, является обязательным условием успеха проекта.

Виртуальной проектной командой называют группу профессионалов, рассредоточенных в разных точках мира, и которые объединились в организацию с целью реализации проекта с помощью специальных коммуникационных технологий и технологий управления проектами [1].

Формирование экспертных групп мы понимаем как проблему выбора из некоторого множества специалистов (кандидатов в эксперты) лиц, наиболее компетентных в рассматриваемом круге вопросов, и составления из них экспертных групп. Рассмотрим основные критерии подбора экспертов.

Проблему подбора эксперта, с нашей точки зрения, целесообразно рассматривать как специфический вид профессионального отбора по ряду критериев. *Первый* критерий – степень компетентности эксперта. В качестве основных показателей выделяют стаж работы эксперта, ученую степень и/или звание. Дополнительными являются – служебное положение, число опубликованных работ, число ссылок на эти работы в литературе, оценка работ научной общественностью и др. *Второй* критерий предполагает, что высокую квалификацию эксперта в предметной области. *Третий* компонент отбора – оптимальное сочетание узкой специализации и общего кругозора эксперта [2]. Для второго и третьего критериев отбора важен качественный анализ научной и/или практической деятельности

эксперта и его трудов. *Четвертый* критерий отбора – оптимальное сочетание индивидуально-типологических особенностей личности эксперта. Сюда относятся способности к анализу и синтезу изучаемых проблем, к объективной всесторонней оценке проблемы, устойчивость научных взглядов, но вместе с тем достаточная гибкость мышления, умение перерабатывать, усваивать и формировать качественно новую информацию.

Методы отбора экспертов сводятся к двум основным подходам: *объективному* и *субъективному*.

Объективный подход предполагает использование специальных методик отбора и имеет, в свою очередь, 2 варианта: экспериментальный и документальный. Экспериментальный метод проводится на основе испытания, тестирования кандидата в эксперты либо по результатам эффективности его прежней экспертной деятельности. Документальный предусматривает подбор экспертов на основе социально-демографических данных.

Субъективный подход предполагает привлечение к процедуре отбора самих потенциальных экспертов [3]. Субъективный подход также распадается на несколько приемов. Первый прием – аттестация, подбор экспертов осуществляется с помощью открытого или тайного голосования потенциальных членов будущей экспертной группы, с отводом тех из них, кто не набрал определенного минимума голосов. Второй – метод взаимной оценки будущих экспертов (в баллах или ранжированием). Третий прием – метод самооценки степени компетентности и объективности.

К сожалению выше перечисленные подходы, не обеспечивают универсальных методов при подборе экспертов для ВПК. Первые два приема субъективного подхода достаточно эффективны, но лишь при условии, если члены будущей группы хорошо знают друг друга, иначе возникает опасность отвода по случайным, непринципиальным мотивам [4]. Однако, на этапе формирования ВПК, члены команды, как правило, друг с другом не знакомы или малознакомы, поэтому полагаться только на эти приемы нецелесообразно. При использовании третьего метода существует опасность получения неадекватных данных – завышенных или заниженных самооценок. Важно отметить, невозможность личного контакта руководителя проекта с членами ВПК, в том числе и с экспертами исключает активные индивидуальные методы отбора (интервью, свободный диалог и пр.).

Итак, ведущими методами отбора в условиях формирования виртуальной команды [2] становятся сбор социально-демографической информации (должность, стаж работы по специальности, число опубликованных работ и число ссылок на них, участие в специализированных проектах, конференциях) и результаты психологических и профессиональных тестирований, несмотря на то, что обычно объективные методы носят вспомогательный характер.

Наиболее эффективную методику подбора эксперта при формировании виртуальных проектных команд позволяет выработать интеграция данных полученных объективными методами и методом самооценки степени компетентности эксперта.

ЛИТЕРАТУРА

1. Кармазина Л.Л. Реализация проектов на базе виртуального офиса./ Кармазина Л.Л. Управління проектами та розвиток виробництва. Збірник наукових праць. – Луганськ: Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2008. – № 2 (26)
2. Маршак Е.И.. Особенности подбора экспертов при формировании виртуальной проектной команды / Маршак Е.И., Смикодуб Т.Г., Маршак-Мазыкина Н.А. Управління проектами:

стан та перспективи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Миколаїв: НУК, 2010. – С. 197-199. (тези доповіді)

3. Масленников Е.В. Эксперт в социологическом исследовании. // Вестник МГУ. Сер. Социология и политология 1995. – № 4.

4. Орлов А.И. Экспертные оценки // Заводская лаборатория. 1996. Т.62. № 1. – С.54-60

УДК 044.9:378(477)

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ НА ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ

Мигович С. М., аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Постановка проблеми в загальному вигляді. Постійне збільшення можливостей Інтернет, зростання економіки вимагають такої освіти, яка могла б готувати майбутніх фахівців до повноцінного життя в умовах змін. Адже перехід до інформаційного суспільства зумовлює підвищення вимог до комунікативної та інформаційної компетентностей особистості, зростання професійної мобільності фахівців.

Відповідно до цього відбувається досить активний процес інформатизації освіти в Україні.

Інформатизація освіти передбачає реалізацію комплексу системних заходів, спрямованих на забезпечення використання суб'єктами системи освіти вірогідного, вичерпного і своєчасного знання в процесі здійснення ними всіх видів діяльності.

ІКТ проникають у навчальний процес, сприяючи зміні технологічних аспектів навчання. Нові інструменти мережі (соціальні мережеві сервіси) дають можливість користувачу використовувати максимально комфортно інформацію не використовуючи стаціонарні робочі місця.

Соціальні сервіси Веб 2.0 – сучасні засоби, що розвиваються не за вказівкою згори, а складаються знизу-вгору із незначними зусиллями формально незалежних учасників.

Розвиток навчання у віртуальному середовищі, брак уваги до цієї проблеми призвів до того, що студенти користуються глобальною мережею на власний розсуд, а взаємодіючи з нею, створюючи соціальну освітню мережу, особливості якої необхідно вивчати та виявляти можливості для підвищення якості навчання.

Глобальна мережа пропонує значну кількість інструментів (мережевих сервісів), які здатні змістовно та інструментально збагатити навчальну діяльність. Серед них можна виділити такі типи: сервіси обміну знаннями, сервіси для збереження документів, сервіси Інтернет-спілкування, сервіси для збереження фото-, аудіо- та відеоматеріалів, геоінформаційні системи та сервіси для зберігання закладок.

Інтернет і мережеві сервіси дають можливість працювати з величезною кількістю інформації, але користувач повинен фільтрувати цей потік. І цьому його має навчити викладач. Крім цього, перед викладачем постійно постає проблема: включити в урок усю необхідну інформацію з максимальною користю для студентів. Для вирішення даної проблеми педагог зобов'язаний уявляти собі педагогічні можливості мережевих сервісів, навіть не дивлячись на те, що з самого початку дані інструменти не мали освітньої спрямованості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, про значний інтерес

науковців щодо підвищення ефективності навчання з використанням інформаційних технологій, педагогічних підходів до комп'ютеризації навчального процесу, дидактичних властивостей комп'ютерних засобів (В. Биков Р. Гуревич, М. Кадемія, Д. Опеншоу, Н. Тверезовська, І. Хорев, М. Жалдак та ін).

Аналіз відповідних досліджень дозволив зробити висновок про відмінність мережевих сервісів від сайтів і порталів глобальної мережі. Їх можна представити як особливості інструментів глобальної мережі, серед яких можна виділити організаційні, психологічні та педагогічні.

Виклад основного матеріалу. Найсучаснішим засобом організації освітнього процесу, педагогічного спілкування, підвищення фахового рівня є телекомунікаційна технологія Веб 2.0 – новий крок розвитку Інтернету, де головний наголос робиться на соціалізацію, наближення його до кінцевих користувачів, об'єднання людей, розвиток онлайн-сервісів, спрощення процесу одержання інформації та роботи з нею.

Веб 2.0 перетворює інформаційні мережі в соціальні. Зближення мережних комунікацій із соціальними конкретизується саме у Веб 2.0. Мережа, що фактично є соціальним оператором, діє за допомогою нових комунікативних моделей, які встановлюють контроль над усіма її суб'єктами.

У звичайному значенні соціальна мережа – це співтовариство людей, пов'язаних спільними інтересами, спільною справою або якимось іншими причинами для безпосереднього спілкування.

Аналіз контенту Інтернету свідчить, що мережеві соціальні сервіси нині не достатньо поширені у педагогічній практиці.

Можна виділити певний набір послуг сервісу Веб 2.0, які можуть бути використані у практичній діяльності: засоби для збереження закладок Делішес (Del.icio.us), засоби для збереження посилань на веб-сторінки, які регулярно відвідуються учасниками мережі, соціальні мережеві сервіси для зберігання мультимедійних ресурсів, мережний щоденник (блог), ВікіВікі (WikiWiki), соціальні геосервіси, соціальні сервіси для спільної роботи з документами різних форматів, карти знань (Mind map), соціальні пошукові.

Висновок. Розглянуті технології Веб 2.0 відповідають сучасному рівню розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, можуть ефективно використовуватись у будь-якій діяльності людини, створювати оперативну підтримку педагогів на робочому місці, умови для навчальної, дослідницької та наукової роботи, розвитку самостійної роботи, сприяючи тим самим розвитку професійної компетентності та підвищенню фахового рівня.

Актуальним напрямом подальшої роботи є аналіз стану використання мережевих технологій в Україні в теоретичній та практичній діяльності ВНЗ, уточнення сутності базових понять, теоретичне обґрунтування психолого-педагогічних принципів використання елементів мережевих технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Биков. – К. : Атіка, 2009. – 648 с. : іл.
2. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю: уч.–метод. пос. / Е. Д. Патаракин. – [2-е изд.]. – М. : Интуит.ру, 2007. – 64 с.
3. Тим О'Рейли «Что такое Веб 2.0» [Электронный ресурс] / Компьютерра online. 2005 / Режим доступа: www.computerra.ru/think/234100. – заголовок с экрана.

ПРОЕКТУВАННЯ ЕКСПЕРТНОЇ СИСТЕМИ «МОНІТОРИНГ РИНКУ ПРАЦІ» (ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ)

**Нелєпова А. В., к.пед.н., викладач кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський державний аграрний університет**

Швидкі темпи розвитку інформаційних технологій створюють умови для глобальної автоматизації виробництва та зменшення штату персоналу, але незважаючи на це, головним фактором формування та розвитку інноваційної економіки залишається людський капітал. Економічний розвиток та стабільність існування як суспільства в цілому, так і окремого кожного індивіда безпосередньо залежить від сукупності знань, умінь, навичок цього індивіда **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**. Знання характеризують сформованість інтелектуальних якостей, а їх рівень сформованості, як правило, формує відповідна освітня установа з наголосом на опанування певної професійної діяльності. Однак, всім добре відомо, що здобутий диплом не гарантує працевлаштування за фахом. Так, А. Егоршина зазначає, що лише 60% кваліфікованих фахівців працюють за фахом, інші влаштовуються на посади службовців та працюють у якості простих робітників [1, с. 12]. Це, в свою чергу, викликає зворотну реакцію - слугує поштовхом до зниження соціального престижу освіченості й інтелекту.

Можливість проведення моніторингу, аналізу та прогнозування ринку праці дозволить привести у відповідність потреби ринку праці та підготовку фахівців. Такий підхід покликаний допомогти у вирішенні питань ефективного становлення людського капіталу, в свою чергу це сприяє постійному забезпеченню якості освіти, а також вирішенню питань організованого управління. Тому виникає необхідність створення експертної системи моніторингу ринку праці, що на основі існуючих даних та окреслених умов, дозволить спрогнозувати необхідну кількість фахівців, а також запропонувати рекомендації щодо перепідготовки вже існуючих.

Метою дослідження є визначення складових модулів експертної системи моніторингу ринку праці. Означена мета дозволила визначити такі задачі: вивчення механізму формування ринку праці; проведення аналітичної оцінки кількісного запиту підготовки та працевлаштування фахівців; визначення складових інформаційно-аналітичної системи.

Ускладнення соціально-економічних умов розвитку суспільства зумовили вимоги як до майбутнього фахівця, так і до освіти в цілому. Конкретизація вимог споживачів (замовників – держави, підприємств, індивідів) визначають в свою чергу методи управління якістю освіти, зокрема реорганізацію та реструктуризацію ВНЗ, створення нових спеціальностей тощо.

З метою побудови інформаційної моделі моніторингу ринку праці та визначення складових експертної системи визначимо основні блоки. Візьмемо за основу такі складові:

- діалогове (інтерактивне) введення-виведення даних;
- блок даних;
- аналітичний блок.

Діалоговий режим на основі Веб-інтерфейсу дозволить забезпечити обмін пакетними даними між різними регіонами, та отримувати актуальну інформацію по стану на ринку праці, прогноз на попит майбутніх фахівців певної спеціальності.

Для організації блоку даних та аналітичного блоку, проведемо аналіз використовуваних в дослідженні понять. Взаємозв'язок між ними дасть змогу визначити логіку обробки та управління даними; визначити потенційних користувачів системи. Розділимо терміни на категорії. Так, до економіки праці віднесемо: ринок праці, людський капітал, трудові ресурси та регулювання відновлення трудових ресурсів, інфраструктура ринку праці; до менеджменту освіти – професійна освіта, якість освіти, система управління якістю освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Менеджмент, маркетинг и экономика образования : Учебное пособие / Под ред. А. П. Егоршина. – Н. Новгород: НИМБ, 2001. – 624 с.

УДК: 657.011.56

АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ФІРМИ «1С»

Рогачова С. А., асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Ефективність роботи будь-якого підприємства багато в чому залежить від вдосконалення управління його діяльності. Працювати оперативно з найменшими витратами сприяє автоматизація облікових процесів в організації.

Загальновідомим представником бухгалтерських програм з високим рівнем автоматизації процесів є фірма «1С» (лідер російського ринку) із своїми програмними продуктами «1С:Підприємство 7.7», що еволюціонував до «1С:Підприємство 8.2». У компанії «1С» існує мережа партнерів практично у всіх великих містах Росії, а також представництва у зарубіжних країнах, тому одержати підтримку по будь-якому продукту «1С» легко й доступно. Але зараз перед представниками підприємств постає питання: «Що ж саме обрати серед представлених продуктів?». При вирішенні питання автоматизації обліку необхідно дуже обережно підбирати необхідний програмний продукт, який би найбільше підходив до структури підприємства.

Платформа «1С:Підприємство 8.0» була створена з урахуванням 6-річного досвіду застосування систем програми «1С:Підприємство 7.7», і з'явилася на ринку ще 31 червня 2003. У січні 2008 році платформа оновилася до версії 8.1, а восени 2009 року в Україні виходить платформа 8.2. Майже два роки фірма «1С» випускала оновлення для обох платформ (8.1 і 8.2), але з 1 червня 2011 року оновлення випускаються лише для платформи 8.2 [1, с.7].

Незважаючи на те, що сьома версія існує вже більше 10 р., вона досі ще популярна у користувачів. В ній присутні готові шаблони, алгоритми, налаштування, що побудовані на базі SQL технологій, написано і впроваджено досить багато модулів, яких не вистачало із самого початку. За лічені хвилини у даному програмному середовищі можна підготувати потрібні звітні документи чи роздрукувати первинну документацію. У цій системі всі помилки вже виявлені і видалені, але їй не притаманна висока гнучкість у пристосуванні до низки облікових задач, як це властиво програмам –конструкторам. Тим більше ця система вже давно

виключена із прайсів офіціальних дилерів «1С» і продається лише із наявністю спеціального дозволу. Але якщо порівнювати її із 7.7 з точки зору користувача, то вона стала більшою та складнішою.

У зв'язку з цими та іншими недоліками програми багато користувачів «1С» перейшли на нову платформу — «1С:Підприємство 8».

Причин, що призвели підприємства до такого рішення, декілька. Одна з них — масштаби діяльності підприємств, які нагтовхуються на гальмівну систему обробки гігабайтних масивів даних, зростають. У результаті - помітне уповільнення в роботі. Це стосується невеликих організацій до 10 робочих місць (РМ). Якщо у організації із однією базою планується робота із більше ніж 40 чоловік, то однозначно рекомендується «8.2».

Також восьма версія призначена для вирішення завдання управління всіма ресурсами підприємства (на відміну від сьомої, яка вирішувала лише питання автоматизації бухгалтерського обліку). Одне з нововведень «восьмої» платформи — розширений графічний інтерфейс, змінився формат збереження даних, змінилися підходи до програмування. Восьма платформа написана на MS Visual C++. Сервер «1С: Підприємства» створений з використанням технології COM+. Платформа містить близько 3 000 000 рядків вихідного коду.

Для того, щоб працювати з «вісімкою», необхідно додаткове навчання персоналу, необхідна більш сучасне устаткування робочої бази.

У версії 8 дійсно більше можливостей, більше звітів, більше варіантів роботи. Але більшість не користуються навіть тим, що є в редакції «7.7».

Все, що можливо зробити в «1С: Підприємство 8», доступно і в «1С: Підприємство 7.7» (спеціально написані модулі). Програми «1С» версії 7 працюють набагато стабільніше. Там майже не залишилося помилок.

Програми «1С» версії 8 коштують більше, ніж «1С: Підприємство 7.7». Причому, в мережевій версії необхідно буде платити за кожне робоче місце (окремо ліцензії продаються на 5, 10, 20, 50 РМ) .

Детальнішу різницю між «1С:Підприємство» версії 7.7 і 8.2 фірма виробник розмістила на своєму офіційному сайті[2].

Але треба вказати головні зміни, що притаманні саме платформі 8.2: для користувачів, що працюють через Інтернет, додана можливість працювати в режимі низької швидкості з'єднання, підвищена стійкість системи до обриву каналу зв'язку між користувачем і кластером серверів, використання механізму агрегатів дозволяє значно скоротити час формування звітів, новий дизайн інтерфейсу, орієнтований на комфортну і ефективну роботу, можливість роботи в різних часових поясах: робота в режимі тонкого клієнта і веб-клієнта.

Тонкий і веб-клієнт – це нові клієнтські додатки, що дозволяють підключатися до інформаційної бази по протоколу HTTP. Тонкий клієнт встановлюється на РМ користувача, має значно менший об'єм, чим клієнтська частина 8.1, використовує менше ресурсів комп'ютера користувача (працює лише в ОС Windows). Веб-клієнт взагалі не вимагає спеціальної установки (працює в середовищі інтернет-браузера також і в ОС Linux).

Отже, можна говорити про очевидні переваги програми «1С:Підприємство 8». Використання даної програми дозволяє з легкістю впоратися з обробкою даних. Із її впровадженням фахівцям зручніше керувати міграцією документів, а користувачі оцінюють зручність програми у роботі.

Як рекомендація для політики товарного маркетингу фірми «1С» можна порадити залишити можливість подальшого супроводу версії 7.7 для підприємств

малого бізнесу, а 8.2 — для середнього і великого, де потрібні багато важких розрахунків і складна аналітика.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сараєва Г. 1С:Бухгалтерія 8.2: доступно для бухгалтера / Г. Сараєва, Л. Власенко. — Х. : Фактор, 2011. — 528 с.
2. 1С:Бухгалтерія 8 — доступно и всерьез! [Електроний ресурс] / 1С:Предприятие 8. — Режим доступу: <http://v8.1c.ru/buhv8/325.htm>

«ОБЛАЧНЫЕ ВЫЧИСЛЕНИЯ» И «MIND MAPPING» ДЛЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ГЕОИНФОРМАТИКОВ

Худякова И. М., *и.о. доцента*

Южнославянский институт Киевского Славистического университета

Постановка проблемы. Подготовке специалистов IT отрасли сегодня уделяется много внимания на всех уровнях от ВУЗа до правительства. Геоинформационные системы и технологии, одно из новых направлений в IT, испытывает дефицит кадров, умеющих квалифицированно работать с пространственной информацией. Классический способ передачи знаний от преподавателя студенту не дает возможности подготовить компетентных специалистов, способных постоянно обновлять свои знания.

Целью данной статьи является попытка рассмотреть некоторые возможности современных технологий работы с большими объемами информации при подготовке геоинформатиков.

Изложение основного материала.

Как показывает опыт развитых зарубежных стран [1], [2], [3], отличным решением вышеописанных проблем является внедрение в учебный процесс технологий, которые связаны с «облачными вычислениями». Популярный сейчас термин cloud computing («облачные вычисления») стал употребляться в мире с 2008 года. В образовательных учреждениях Украины облачные сервисы сначала появились в основном как бесплатные хостинги почтовых служб для студентов и преподавателей. Другие многочисленные инструменты «облачных вычислений» для образования практически не использовались в силу недостаточности информации о них и отсутствия практических навыков их использования для учебных целей. И только сравнительно недавно студенческое сообщество и преподаватели достойно начали оценивать инновационные IT-приложения, например такие как Google Groups, Microsoft Office Web Apps, Amazon EC2 [4].

Значение всемирной информационной сети в деле модернизации образовательных процессов и систем трудно переоценить. Во-первых, возникают уникальные возможности доступа к информации - мгновенному ее получению на каком-нибудь как угодно отдаленном сервере из какой-нибудь точки земного шара без существенных материальных и временных расходов. Во-вторых, создаются условия для развития интерактивного характера взаимодействия человека с информацией. В-третьих, разнообразие «форматов» представления информации и способов создания «виртуальной реальности» превращают процесс образования в увлекательное и захватывающее занятие. В-четвертых, «открытость» информационной среды позволяет новый творческий результат сразу же сделать

достоянием всех пользователей всемирной сети. В-пятых, из-за демократичности и доступности банков знаний всемирной сети, расширяются рамки традиционного образовательного процесса. В-шестых, расширение традиционных границ понятия «образование» приводит к формированию нового к нему отношения: оно становится затребованным для всех активных членов общества, поскольку процесс образования происходит постоянно, интерактивно и в большей степени индивидуально.

Мощность облака заключается в онлайн-контенте и открытых для редактирования ресурсах, большинство из которых предоставляется бесплатно. Как пример можно привести библиотеку Академии Хана, где содержится более 2400 бесплатных видеолекций по всем предметам – от арифметики и физики, до финансов и истории. Реализовываемая с 1997 года некоммерческая программа Сетевых академий Cisco бесплатно предоставляет учебные и экзаменационные материалы, а также инструкторскую поддержку учебным заведениям во всех частях света. В настоящее время она действует в 165 государствах, включая большинство стран СНГ. Облачные технологии доставляют учебные материалы самым экономическим и более надежным способом, отличаясь простотой распространения и обновления. Кроме того, сетевые облачные технологии открывают возможности получения образования для тех, кто не в состоянии учиться традиционным способом. Особенную пользу принесут два типа облачных вычислений: SaaS (software-as-a-service – программное обеспечение как услуга, то есть доставка облачного программного обеспечения в реальном времени) и IaaS (infrastructure-as-a-service – инфраструктура как услуга, то есть бесплатное предоставление ресурсов хранения данных, функций электронной почты и систем совместной работы). Третий тип облачных вычислений – PaaS (platform-as-a-service - вычислительная платформа как услуга), для образовательных учреждений не является такой актуальной.

Профессиональная подготовка будущих инженеров геоинформатиков не может осуществляться без внедрения сетевых информационных технологий в образовательный процесс. Поддержка облачных технологий и вычислений становится важной составляющей развития ГИС-платформы. Недавно компания Esri объявила о готовности ArcGIS 10 к работе в облачной среде. Уже на протяжении ряда лет пользователи Esri прибегают к облачным картографическим сервисам через ресурс ArcGIS Online (www.esri.com/arcgisonline), часто даже не осознавая, что, в сущности, обращаются к облачным технологиям. Недавно компания Esri запустила новый глобальный ресурс ArcGIS.com (www.arcgis.com). В сущности, ArcGIS.com – это веб-интерфейс для ArcGIS Online, он предоставляет шлюз для обращения к картам, мобильным и веб-приложениям, инструментам, базам геоданных и другим материалам, опубликованным Esri и другими ГИС-пользователями, обмена ими в среде всего сообщества пользователей. Любой клиент Web или владелец мобильных устройств с поддержкой ГИС может обратиться к имеющимся веб-картам и приложениям и, что особенно важно, может добавить данные, организовать групповое облако для глобального ГИС-сообщества.

При изучении дисциплин геоинформационного цикла будущие инженеры геоинформатики пользуются анимированными данными о разных природных явлениях и стихийных бедствиях на сайте Scientific Visualization Studio (<http://svs.gsfc.nasa.gov>), которые ежедневно обновляются. Сервер Globe (<http://www.globe.gov>) дает информацию о температуре, осадках, давлении. Программа World Wind умеет показывать административные границы, названия населенных пунктов, планы городов, флаги стран и многое другое. В отличие от

Google Earth или Maps, сервер World Wind дает привязку к местности, нанесению населенных пунктов и другим условным обозначениям.

Компания Microsoft развивает собственный проект Virtual Earth. Все эти ресурсы, благодаря удачным концептуальным и программным решениям сфер применения переросли собственно картографию и охватили практически все стороны жизни: производственную, управленческую, научно-исследовательскую, бытовую. Система Google Earth позволяет просматривать трехмерные изображения крупных городов с высокой точностью.

Объемы информации, которые приходится прорабатывать сегодняшним студентам и преподавателям, неуклонно растут. Для того чтобы научиться эффективно понимать, структурировать и запоминать информацию, достаточно овладеть техникой mind mapping'a, которая является прямым приложением и формой графического выражения визуального мышления.

Наилучшим инструментом структурирования информации является технология майндмепингу, сервисы Web 2.0 для создания интеллект-карт. Автором теории интеллект-карт (Mind Maps) является Тони Бьюзен. Интеллект-карта является графическим отображением процесса радиантного мышления, которое заключается в построении ассоциативных умственных процессов, отправной точкой или точкой приложения которых является центральный объект [5]. Использование стратегии создания интеллект-карты при работе с научными статьями, учебными лекциями способствует, на наш взгляд, развития метакогнитивного опыта. Mind map представляет собой потенциально бесконечную сеть разветвляющихся ассоциаций, расходящихся из общего центра (или сходящихся к нему – это уж как посмотреть). Mind map строится на плоскости (неважно – рисуется ли на листе бумаги от руки или создается на экране компьютера с помощью некоторого CASE-средства), но, по сути, представляет собой трехмерную структуру

Ввод и сохранение информации будут эффективными, если эта информация представлена в максимально наглядной визуальной форме. Анализ информации производится уже на стадии построения mind map'a, который, кстати, может быть и результатом мыслительного процесса, своего рода формой передачи информации.

Приобщение студентов к индивидуальной и групповой работе с информацией методом построения интеллект-карт позволяет им развивать компоненты когнитивного опыта: способность планировать собственную интеллектуальную деятельность; способность оценивать качество отдельных шагов собственной интеллектуальной деятельности; способность выбирать стратегию собственного обучения с учетом его интеллектуальных возможностей; осознание необходимости учета точки зрения другого человека, а также способность синтезировать разные познавательные позиции в условиях диалога с другими людьми и др.

Для создания интеллект карт разработано достаточно много программного обеспечения. Это и локальные и сетевые программы. Одним из главных достоинств сервисов Web 2.0 для создания интеллект-карт является широкий выбор возможностей по организации информации. К каждому объекту карты можно прибавить одну или несколько гиперссылок, при активации которых в окне программы открываются фотографии, рисунки, запускаются звуковые файлы и демонстрируются видеофрагменты. Веб-сервисы для создания интеллект-карт: <http://bubbl.us/>, <http://mindomo.com/>, <http://mindmeister.com/> и др.

Выводы.

Новые концепции образования связаны с изменением характера

інформаційних потоків. Вони базуються на Internet технологіях і технологіях «облачних вичислень». Істочниками інформації сейчас більше становляться цифрові джерела, ніж паперові. Но віртуальна середина - це не тільки джерело інформації, но і можливість інтерактивного обміну інформацією, набуття метакогнітивного досвіду. Інтеграція різних освітніх ресурсів, розробка нових моделей мультимедійних і мережних освітніх технологій, хорошо організована самостійна робота студентів, участь в науково-дослідницьких проєктах дозволить зробити професійну підготовку інженерів геоінформатиків більш якісною.

Слід визнати, що процес створення і методичного супроводження віртуальної події спільноти для загального рішення проблем і організації колективної діяльності освітнього характеру в мережі Інтернет мало вивчено в сучасній педагогіці, існуюча практика потребує теоретичного і практичного осмислення.

ЛИТЕРАТУРА

1. Khmelevsky Y. Cloud computing infrastructure prototype for university education and research / Youry Khmelevsky, Volodymyr Voytenko // WCCCE'10 Proceedings of the 15th Western Canadian Conference on Computing Education. Article #8. – ACM New York, NY, USA, 2010. – 5 p
2. Lohr S. Google and I.B.M. Join in 'Cloud Computing' Research [Електронний ресурс] / Steve Lohr // New York Times (08.10.2007). – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2007/10/08/technology/08cloud.html>
3. Mell P., Grance T. Effectively and Securely Using the Cloud Computing Paradigm [Електронний ресурс] / National Institute of Standards and Technology, Information Technology Laboratory, 2009. – Режим доступу: <http://csrc.nist.gov/groups/SNS/cloud-computing/cloud-computing-v26.ppt>
4. Сейтвелиева С.Н. Облачные вычисления: основные характеристики, сервисные модели и модели развертывания / С.Н. Сейтвелиева // Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання: матеріали всеукр. конф. 17-18 лют. 2011 р. – Симферополь: Кривий Ріг: Криворізький держ. пед ун-т, 2011. – С. 432-434
5. Бьюзен, Т. и Б. Интеллект-карты. Практическое руководство/Т. и Б. Бьюзен; пер. с англ. Е.А. Самсонов. – Минск: «Попурри», 2010. – С. 63

УДК 004.413

СТВОРЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ТЕСТУВАННЯ ЗНАНЬ, ЩО ВКЛЮЧАЄ ТЕСТИ ВІДКРИТОГО ТИПУ

Яблонська К. Ю., *магістр факультету комп'ютерних наук
Чорноморський державний університет ім. П. Могили*

Загальна постановка проблеми та аналіз невирішених проблем. Вхід України в світове співтовариство, зокрема перехід до Болонської системи, поставило завдання структурної реформи національної системи вищої освіти, зокрема такої важливої частини роботи контролюючих структур, як перевірка знань об'єктів навчання. Контроль тестування знань стає одним із основних найефективніших видів контролю як під час навчання, так і при вступі до навчальних закладів, в установи, тощо. Яскравим підтвердженням цього є введення в Україні обов'язкового тестування при вступі до ВНЗ. Але аналіз джерел інформації показує, що серед типів тестів та видів їх аналізу відсутній або

слабко розвинутий механізм, що дозволяв би аналізувати тести відкритого типу (текстові відповіді) при оцінці знань. Усе вищесказане визначає *актуальність* роботи, необхідність вдосконалення та впровадження методів аналізу текстових відповідей, а також розробку на цій основі автоматизованої системи тестування з новою властивістю.

Для створення системи тестування виконано наступні *завдання*:

1. Проаналізовані методи, моделі та програмні засоби оцінки знань в автоматизованих навчальних системах.
2. Досліджено та оптимізовано існуючі алгоритми, методи, що використовуються при аналізі текстових відповідей, зокрема алгоритми Ахо-Корасік, Рабіна-Карпа, Кнутта-Морріса-Пратта, Боєра-Мура [1].
3. Зроблено аналіз інформаційних технологій тестування знань (WebTest, STELLUS, AVELife TestGold Standard RUS, YCATIK, Open Test) [2].
4. Виконано практичну реалізацію системи оцінки знань у вигляді відповідного програмного забезпечення.
5. Проведено апробацію даної системи в процес тестування знань з дисципліни "Формальні граматики".

Опис програмного забезпечення. Система автоматизованого тестування має архітектуру клієнт-сервер, розроблена в середовищі NetBeans IDE 7.0., мовою програмування обрано Java, використана СКБД – MySQL.

Вихідні дані системи: тести різного типу для оцінювання знань. Для можливості врахування граматичних чи друкарських помилок був застосований алгоритм знаходження редакційної відстані за алгоритмом Левенштейна. В основу перевірки тестів відкритого типу покладено алгоритми Рабіна-Карпа, Кнута-Морріса-Пратта.

Взаємодія користувачів та системи. Система складається із трьох модулів: "Студент", "Викладач" та "Адміністратор".

Сценарій роботи для студента: авторизація в системі; вибір тесту з певної дисципліни; проходження тесту (див. рис.1); отримання результатів тестування; можливість перегляну власних та правильних відповідей на питання по пройденому тесту; збереження результатів.

Сценарій роботи для викладача: реєстрація студентів; перегляд, додавання, оновлення та видалення даних в довідниках: "Студенти", "Дисципліни", "Тести", "Питання", "Відповіді", "Типи питань", "Загальні результати тестування", "Конкретизовані результати тестування"; оцінювання студентів, накопичення та аналіз статистичних даних; збереження даних. Викладач має всі права, що доступні для студента.

Сценарій роботи для адміністратора: додавання, редагування та видалення інформації в довідниках: "Факультети", "Кафедри", "Групи", "Користувачі", "Викладачі"; реєстрація користувачів системи; оптимізація продуктивності БД; забезпечення і контроль доступу до БД; резервування та відновлення БД; забезпечення цілісності БД; забезпечення переходу. Адміністратор має всі права студента та викладача.

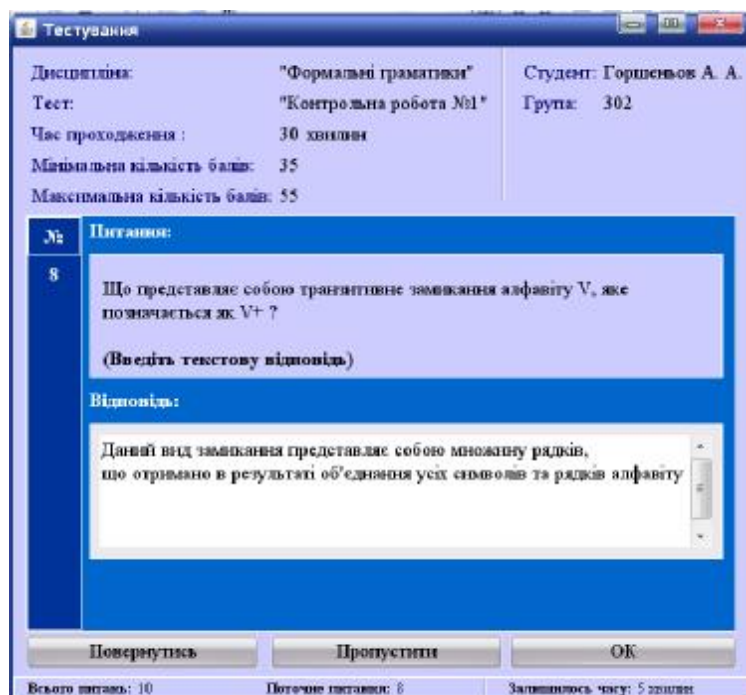

Рис. 1. Приклад тестового завдання відкритого типу – вільний виклад

Висновки та перспективи розвитку досліджень. Розробка автоматизованої системи тестування знань з додаванням компоненти аналізу текстових відповідей, а також проведення апробація на прикладі аналізу текстових відповідей на тестові питання з дисципліни "Формальні граматики", підтвердили можливість розширення кола типів тестів в автоматизованих системах тестування. Подальші напрямки розвитку та удосконалення методів та алгоритмів аналізу текстових відповідей автор бачить в інтеграції методів аналізу текстової інформації з методами формальних граматик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алгоритмы: построение и анализ / Кормен Т. Х., Лейзерсон Ч. И., Ривест Р. Л., Штайн К. – 2-е изд. – М. : "Вильямс", 2006. – 1296 с.
2. Аналіз сучасних платформ дистанційного навчання [Текст] / Борисовська Ю. О., Козлова О.С., Лисенко О.А. // Вісник ХНТУ №2(38), 2010. – 491-496 с.

УДК 378.14

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

*Кірей К. О. , к.п.н., доцент кафедри інформаційних систем і технологій
Миколаївський державний аграрний університет*

Дистанційне навчання стає усе більш популярним як за кордоном, так і в Україні. Людина хоче здобути освіту або пройти курси підвищення кваліфікації, проте в неї немає можливостей зробити це: не вистачає часу, не вистачає грошей на тривалі поїздки, що все одно доведеться здійснювати для здобуття заочної освіти. Таким чином, дистанційна освіта може бути виходом для зайнятих людей або людей, що живуть далеко від центрів освіти.

У статті розглядаються основні моменти організації дистанційної освіти і виникаючі проблеми використання такої форми навчання.

Організація системи дистанційної освіти вимагає в першу чергу чітко визначити мету впровадження такої системи навчання. Нині, на наш погляд, найбільш

значимою і актуальною є мета розширення ринку освітніх послуг. Сьогодні надання освітніх послуг вже не можна не розглядати як один з видів бізнесу. В цьому сенсі дистанційне навчання, як один із засобів, що не визнає кордонів, економить час усіх сторін, набуває особливого значення.

Отже мету зазначено, далі необхідно окреслити круг завдань, що сприятимуть ефективному досягненню поставленої мети. Черговість рішення і значущість завдань визначається існуючою інфраструктурою, устаткуванням і бюджетом навчального закладу. Розглянемо основні завдання [1].

Відповідність традиційним формам навчання, що використовуються у навчальних закладах. Тобто необхідно визначити: в якій мірі має зазнати змін існуюча організація навчального процесу та діяльність викладачів і студентів. Систему дистанційного навчання, наприклад, можна розглядати не як незалежну альтернативну систему навчання, а як систему, що доповнює традиційну та дозволяє оптимізувати навчальний процес з точки зору навантаження викладача.

Використання системи дистанційного навчання як нової форми навчання, тобто у якості альтернативної форми традиційному навчанню. Тут, крім вимог щодо навчальних матеріалів і способів взаємодії викладачів і студентів, необхідно також передбачити електронний деканат, синхронізацію курсів між собою, збір статистики за процесом навчання й інші традиційні функції деканату.

Організація доставки навчального матеріалу студентам. Вибір технічних засобів, на перший погляд, не таке складне завдання (якщо не розглядати «екзотичні» рішення, як правило, надзвичайно дорогі), проте, з іншого боку, навіть Інтернет, що став традиційним середовищем взаємодії користувачів та обміну інформацією, інтегрує все більше різних технологій, облік яких необхідний для правильного вибору засобів. Вирішуючи задачу доставки навчальних матеріалів, також необхідно звернути увагу на те, який тип інформації переважає (текстова, графічна, аудіо або інша) та об'єм інформації, необхідний для належного забезпечення навчального процесу.

Сертифікація знань, що існує у традиційному навчальному процесі реалізується в системі дистанційної освіти майже єдиним способом – електронними тестами, результати яких зазвичай обробляються автоматично. Існують інші види організації контролю і сертифікації знань: контрольні роботи, що виконуються тими, хто навчається, в режимі off-line. Тут основним проблемним моментом є забезпечення достовірності того, що одержані викладачем від учня матеріали дійсно підготовлені останнім без сторонньої допомоги. На сьогодні жодне з дистанційних засобів не забезпечує стовідсоткової гарантії цього. Вирішення даної задачі – основна проблема, з якою стикаються при впровадженні системи дистанційного навчання. Таким чином, без безпосереднього контакту учня з викладачем, реальний контроль за роботою учня фактично зведений до нуля, а тому не дивно, що престиж дистанційної освіти нині ще дуже низький.

Організація зворотного зв'язку між викладачем і учнем в процесі навчання. Якщо попереднє завдання було пов'язане з перевіркою знань в певний момент часу, то в цьому випадку йдеться про супровід (допомогу, консультацію) учня в процесі навчання. Суть такого супроводу – оперативне керування навчальним процесом і його індивідуалізація. Тому тут важливим є постійне і оперативне спілкування, що пов'язано з потребою з боку учня у інформаційній допомозі (уточненню, наданню додаткової інформації або роз'яснень) щодо навчального матеріалу. Для вирішення цього завдання можна використовувати: очні зустрічі, традиційний телефонний зв'язок, IP-телефонію, електронну пошту, дошки оголошень, чати, конференції та ін.

Проведення навчального процесу. Йдеться про вирішення задачі гнучкості

системи дистанційного навчання, як в цілому, так і окремих його компонентів щодо учасників (суб'єктів) навчального процесу – учнів, викладачів, адміністрації. Кожен з них пред'являє до системи дистанційного навчання свої власні, інколи суперечливі вимоги. Учні можуть пред'являти вимоги щодо форми презентування навчального матеріалу, до глибини опрацювання і швидкості вивчення матеріалу, до частоти і характеру взаємодії з викладачем. Викладач бажав би мати змогу вносити певні зміни в окремі частини навчального курсу. Адміністрації ж потрібна наявність актуальної статистики навчального процесу, відстеження успішності, якості викладання і навчання.

Одним з надскладних завдань організації системи дистанційного навчання є управління навчальним процесом (деканат), що включає набір та формування навчальних груп, організацію окремих навчальних курсів, облік успішності, синхронізацію навчального процесу, розподіл навантаження викладачів, складання звітності, видачу сертифікатів, дипломів і ін. За своєю суттю завдання близьке до завдання документообігу і може бути успішно реалізована за допомогою існуючих спеціалізованих систем, наприклад, таких як LearningSpace (<http://www-01.ibm.com/software/lotus/>), ДОЦЕНТ (<http://docent.kziitu.kz/docent/>), «Прометей» (<http://www.prometeus.ru/>), «Электронный университет» (<http://e-univer.com/>) та ін.

Наступний важливий момент – це організація освітнього середовища, що складається з предмету впровадження, форми та режиму навчання, технологічних засобів, бюджету.

Як правило, при впровадженні системи дистанційного навчання ґрунтуються на вже існуючій інфраструктурі, що включає наявність тієї або іншої технічної бази і традиційної для навчального закладу схеми навчання. Отже, предметом впровадження з точки зору навчального закладу з існуючою інфраструктурою можуть бути: окремо взятий навчальний курс, безліч автономних навчальних курсів, взаємопов'язані курси в рамках освітньої траєкторії, вся система дистанційної освіти в цілому.

Від вибору того чи іншого варіанту залежить дуже багато. Так у разі вибору, як предмета впровадження, окремого навчального курсу – витрати будуть мінімальними, само впровадження мотивується конкретним викладачем і аспектами його роботи зі своїми учнями. У разі розгортання системи дистанційної освіти необхідно налагодити весь технологічний ланцюжок навчання, починаючи з підтримки окремого дистанційного курсу і закінчуючи компонентами, пов'язаними з підготовкою і оптимізацією розкладу занять, обліком різних форм навчання, всіх типових і нетипових ситуацій, обліком успішності, узгодження навчальних курсів і таке інше. Загалом, це завдання фінансово витратне та трудомістке і без волі й матеріальної підтримки керівництва не може бути вирішено.

Відзначимо наявні проблеми впровадження дистанційних курсів або системи дистанційного навчання. До них слід віднести, по-перше, це проблеми пов'язані з людським фактором. Наприклад, необхідність авторам курсів самостійно структурувати навчальний матеріал, адаптувавши його до вимог електронного навчання – для багатьох викладачів цей процес не є очевидним і легким. Консерватизм викладацького складу – небажання «нового» з боку викладачів може привести до фатальних наслідків для впровадження системи дистанційного навчання в рамках навчального закладу. По-друге, це організаційні проблеми. Так, необхідність постійного супроводу курсу пов'язано з постійними (фінансовими, матеріальними та трудовими) витратами для підтримки і розвитку напряму дистанційного навчання, а навчальні заклади мають обмежені ресурси.

Не дивлячись на існуючі проблеми, нині існує достатня кількість впроваджених систем дистанційного навчання. Яким чином удалося впровадити їх? Завдяки ентузіазму «першопрохідців», а також вдалим і гармонійним поєднанням потенціалу, можливостей і правильного розуміння ролі і місця дистанційного навчання в традиційному навчальному процесі.

ЛІТЕРАТУРА

Зураб О. Д. Организация системы дистанционного образования [Электронный ресурс]. – Элитариум: Центр дистанционного образования. – Режим доступа до ресурсу: http://www.elitarium.ru/2006/03/24/organizacija_sistemy_distancionnogo_obrazovanija.htm.

СЕКЦІЯ "БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК"

УДК 338.43.01

ОЦІНКА СТАНУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА У КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Дубініна М.В., кандидат економічних наук, доцент, докторант, Миколаївський державний аграрний університет

У процесі ринкових реформ, що проводилися поспішно, без необхідного наукового, правового та економічного забезпечення, відбулися, можна сказати, косметичні інституційні зміни. Великий потенціал аграрного виробництва в таких умовах виявився неефективним в тому, що внутрішній стан ресурсів і, в першу чергу, право власності на ці ресурси не відповідали нової інституційної моделі. Не отримав очікуваного розвитку також й індивідуальний приватний сектор у формі фермерських господарств, не спрацював повною мірою ефект кооперації виробництва, не були чітко визначені параметри інтеграційних процесів.

Соціально-економічні перетворення в аграрному секторі економіки характеризуються корінними структурними перетвореннями, пов'язаними з руйнуванням сформованих в умовах планової економіки організаційно-правовими основами ведення аграрного виробництва і лібералізацією ринків сільськогосподарської продукції та продовольства, а також матеріально-технічних ресурсів для сільського господарства за відсутності ефективних інститутів їх регулювання, руйнування земельної служби, інших обслуговуючих структур, що викликало спад виробництва і зменшення обсягу товарної сільськогосподарської продукції, погіршення фінансового стану галузі, деградацію соціальної сфери села. Такі процеси значною мірою були зумовлені безпрецедентним спадом промислового виробництва, зростанням безробіття в країні, скороченням внутрішнього попиту на споживчому ринку.

Покращення стану в ряді галузей сільського господарства в кінці 90-х років, особливо в птахівництві, виробництві соняшнику, було пов'язано, головним чином, з надходженням до них фінансових ресурсів від зовнішніх інвесторів. У той же час тривало скорочення посівних площ, поголів'я великої рогатої худоби. Знизився виробничий потенціал, високим залишалась питома вага збиткових організацій, зростала кількість сільськогосподарських товаровиробників, які пройшли процедуру банкрутства, продовжився відтік з села працездатного населення, ускладнилася демографічна ситуація в сільській місцевості. Темпи приросту харчової продукції в основному задовольняли платоспроможний попит населення, проте значною мірою вони підтримувалися за рахунок її виробництва з імпоротної сировини. В результаті стабільність ринку сільськогосподарської продукції та продовольства забезпечувалася переважно завдяки високій частці в ньому імпорту основних видів

продовольства - м'яса та м'ясопродуктів, молочних продуктів, а також овочів і плодів, цукру, олії та деяких інших. Інституційні перетворення, в тому числі земельні відносини, незважаючи на прийняті законодавчі акти, не принесли відчутного поліпшення соціального та економічного становища основної маси сільськогосподарських товаровиробників. Розвиток отримала діяльність великих агропромислових формувань (агрохолдингів), перш за все в галузях свинарства і птахівництва, здійснювалося будівництво нових і модернізація діючих комплексів і птахофабрик. Це дозволило істотно підвищити темпи відновлення обсягів виробництва свинини, а по птахівництву - перевершити дореформений рівень [1]. Однак світова фінансова та економічна криза, що почалася в 2008 р., позначилася на інвестиційному кліматі в економіці країни і відповідно - аграрному секторі, погіршилася його фінансова стійкість, намітилася тенденція зниження рентабельності сільськогосподарського виробництва, різко зросла закредитованість галузі. У результаті середньорічні темпи приросту валової продукції сільського господарства за 2000-2010 рр. не перевищували 20 %, а в 2003, 2007, 2009 і 2010 р. спостерігався регрес, велика частина сільськогосподарських товаровиробників не має фінансових ресурсів для розширеного відтворення. У регіонах країни, що розрізняються погодними, екологічними, політико-економічними, інституціональними, соціальними умовами, аграрний сектор по-різному реагує на заходи державної аграрної політики. Узагальнення цієї тенденції вказує на те, що має у сільського господарства структура характеризується нестійкістю. І основою цієї риси структури є відсутність в ній стійких ринкових агентів. Ця особливість найбільш рельєфно проявилася на рівні продуктової структури.

Наведені дані, по-перше, підтверджують раніше виявлені тенденції в структурі сільського господарства, а, по-друге, представляють нові тенденції, пов'язані з інституційними характеристиками аграрного сектора. Зокрема, за двадцять років темпи зростання виробництва продукції в особистих селянських господарствах майже не змінювалися, тоді як в сільськогосподарських підприємствах та фермерських господарствах спостерігається досить висока варіація темпів зростання. Зростання, як і провал загальної тенденції, відбувається через поведінку системних ринкових інститутів (сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств). Нестійкість даних інститутів в системі сільського господарства веде до нестійкості загальної тенденції розвитку аграрного сектора. Як тільки в інституційній структурі сільського господарства з'являються ринкові агенти, так спостерігається зростання виробництва продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статистичний щорічник України за 2010 р. / Держкомстат України ; За ред. О. Г. Осауленка. - К.: Август Трейд, 2011. - 560 с.
2. Сільське господарство Миколаївщини / Миколаївське обласне управління статистики ; За ред. З. А. Лук'яненко. - 2011. - 317 с.

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
АГРОПРОДОВОЛЬНОГО ПІДКОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

*Потриваєва Н.В., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Найважливішим зовнішнім чинником агропромислової інтеграції України у світове співтовариство є глобалізація, основними характерними ознаками якої виступають: розширення торгівлі та її лібералізація; інтернаціоналізація обороту капіталу та усунення перешкод для його руху; глибокі зміни у фінансовій сфері, що більше, ніж інші форми співробітництва, відчуває наслідки електронної революції; розгортання діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) та їх зростаюча експансія; переважаюча орієнтація попиту на світовий продовольчий ринок; утворення міжнародних фінансових інститутів та ін.

Вивчення зовнішньоекономічних зв'язків АПК України і змін, що у них відбуваються під дією ринкових трансформацій, неможливе без аналізу геополітичного положення. Кожна країна в процесі свого розвитку сама створює і визначає ряд моментів свого геополітичного положення. З позицій геополітичного положення можуть бути пояснені особливості територіальної та галузевої структур зовнішньої торгівлі продукцією АПК.

Основою формування зовнішньоекономічного сектора АПК України є агроресурсний потенціал, під яким розуміємо виробництво і промислову переробку різних видів сільськогосподарської продукції. Останніми роками в Україні відбувалося поступове зростання обсягів виробництва продукції сільського господарства. Зміни обсягів продукції, головним чином, відбуваються за рахунок змін обсягів продукції рослинництва, яка, в свою чергу, значною мірою залежить від погодних умов.

Доцільно проводити оцінку ефективності експортно-імпортних операцій на світовому ринку сільськогосподарської продукції з метою визначення резервів, пріоритетних напрямів розвитку. Економічна ефективність експорту з України відзначається як відношення перевищення експортної ціни над собівартістю до собівартості продукції, а економічна ефективність імпорту, як перевищення вітчизняної собівартості ціни імпорту до ціни імпорту. Таким чином, дані показники характеризують вигідність для української сторони зовнішньоекономічних операцій. Експорт є вигідним при перевищенні експортної ціни собівартості, а імпорт, навпаки - при перевищенні вітчизняної середньої собівартості ціни імпорту певної продукції.

Трансформаційний характер економіки України, що призвів до скорочення обсягів внутрішнього інвестування та обмеження власних фінансових ресурсів, обумовлює необхідність залучення капіталу міжнародних організацій та транснаціональних компаній.

Залучення прямих іноземних інвестицій в АПК не лише вирішує ряд виробничих проблем підприємств галузей, а й створює кумулятивний ефект, оскільки такі інвестиції сприяють підвищенню рівня ефективності й продуктивності в інших підгалузях агропродовольчої системи.

Інвестиційна діяльність в АПК України сьогодні характеризується наявністю значних кризових явищ, головними причинами яких є макроекономічні фактори. Перш за все, це скорочення власних інвестицій товаровиробників внаслідок різкого погіршення їх фінансового стану та знецінення інвестиційних ресурсів в умовах інфляції; зменшення обсягів прямої державної інвестиційної підтримки, які не було компенсовано за рахунок власних і залучених джерел фінансування; різке погіршення умов отримання кредитів, розміри відсотків за якими перевищують рівень беззбитковості кредитів; криза фінансово-кредитної банківської системи; зростання неплатежів, порушення господарських зв'язків, руйнування матеріально-технічного постачання, поглиблення диспаритету тощо.

Серед галузей господарства найбільші іноземні інвестиції поступають у внутрішню торгівлю, харчову промисловість, машинобудування і металообробку, фінансові послуги (відповідно: 16,4; 20,6; 8,2 і 8,5 %). Решта інвестицій надходять в науку, охорону здоров'я, побутове обслуговування, зовнішню торгівлю, будівництво, хімічну промисловість.

Найбільш пріоритетними і одночасно прибутковими сферами для іноземного інвестування в АПК є: впровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та утримання худоби і птиці; оновлення і модернізація на базі нових технологій підприємств харчової промисловості, а також тих, що займаються заготівлею та зберіганням зерна та іншої сільськогосподарської продукції; створення потужностей та сировинної бази для виробництва обладнання для олійножирової, м'ясо-молочної, борошномельно-круп'яної та хлібопекарської промисловості; налагодження випуску ефективних хімічних засобів захисту сільськогосподарських рослин і тварин; надання виробничих послуг сільськогосподарським та іншим агропромисловим підприємствам.

Основними напрямками інтегрування АПК України у світову економіку слід вважати: створення спільних підприємств, формування вільних економічних зон агропромислового типу.

Створення спільних підприємств дає можливість більш інтенсивно залучати іноземний капітал, валютні надходження від агропромислової діяльності будуть значно зміцнювати регіональну економіку. Для підвищення ефективності функціонування спільних підприємств необхідними є подальше вдосконалення принципів зовнішньоекономічної діяльності, подолання процесів інфляції та забезпечення стабільності в економіці. Саме ці фактори здатні підвищити зацікавленість великих іноземних компаній у спільній підприємницькій діяльності та сприяти входженню України до міжнародних організацій.

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ
І ДОХОДІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З РЕАЛІЗАЦІЄЮ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ**

*Лагодієнко В.В., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

На ефективність виробництва сільськогосподарських підприємств значно впливають реалізація продукції і отримані при цьому фінансові результати. Найважливіший етап господарської діяльності підприємства, який завершує етап кругообігу капіталу - це реалізація продукції. У результаті цього процесу виявляється суспільна корисність виробленого продукту, його відповідність вимогам покупця, замовника або ринку, шляхом зіставлення доходів і витрат підприємства обчислюється фінансовий результат.

Більшості з проведених досліджень притаманний традиційний підхід до проблем обліку витрат та доходів, пов'язаних з реалізацією продукції та фінансових результатів. У зв'язку з цим постає завдання по-новому осмислити підходи до проблем реалізації, критично оцінити діючий облік витрат і доходів, пов'язаних з реалізацією продукції та порядок визначення фінансових результатів в сільськогосподарських підприємствах.

Сучасні ринкові відносини висувають нові завдання щодо вирішення проблем обліку операцій з продажу готової продукції та належного аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень з метою підвищення їх обґрунтованості та ефективності.

Для забезпечення деталізації отриманного доходу в обліку, класифікація доходів і фінансових результатів здійснюється в межах системи бухгалтерських рахунків за видами діяльності. Відповідно до П(С)БО 3 "Звіт про фінансові результати" та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, доходи діяльності поділяються на окремі види. Критерії визнання доходу наведено в П(С)БО 15 "Дохід".

Процес реалізації сільськогосподарської продукції відображають на кількох балансових рахунках. Для узагальнення інформації про доходи від реалізації продукції призначений рахунок 70 "Доходи від реалізації", а також 71 "Інший операційний дохід", 73 "Інші фінансові доходи", 74 "Інші доходи", 75 "Надзвичайні доходи".

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності регламентує П(С)БО 16 "Витрати", згідно з яким витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Для узагальнення інформації про доходи від реалізації сільськогосподарської продукції, а також про суму знижок, наданих покупцям, та про інші вирахування з доходу призначено рахунок 70 "Доходи від реалізації". Данний рахунок є пасивним, тому по кредиту рахунку

відображається збільшення (одержання) доходу, по дебету - належна сума непрямих податків; суми, які одержує підприємство на користь комітента, та списання у порядку закриття на рахунок 79 "Фінансові результати".

Для узагальнення інформації про собівартість реалізованої продукції планом рахунків призначено рахунок 90 "Собівартість реалізації", по дебету якого відображається виробнича собівартість реалізованої готової продукції, по кредиту - списання в порядку закриття дебетових оборотів на рахунок 79 "Фінансові результати".

Витрати, пов'язані з реалізацією продукції не включаються до складу виробничої собівартості й відокремлюються на рахунку 93 "Витрати на збут". За дебетом рахунку 93 відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом - списання на рахунок 79 "Фінансові результати". Продану продукцію списують на реалізацію за ціною, за якою вона відображена на рахунку 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва": дебет субрахунку 901 "Собівартість реалізованої готової продукції" і кредит рахунку 27. дохід від реалізації відображається за дебетом рахунків 30 "Каса", 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" і кредитом субрахунку 701 "Дохід від реалізації готової продукції" [2].

При дослідженні ведення обліку витрат і доходів, пов'язаних з продажем продукції в сільськогосподарських підприємствах встановлено суттєві розбіжності між обліком згідно Інструкції про застосування Планк рахунків бухгалтерського обліку та практикою обліку господарських операцій щодо вказаної ділянки обліку. В деяких господарствах облік реалізації готової продукції здійснюється тільки з використанням рахунку 70 "Доходи від реалізації". В таких сільськогосподарських підприємствах собівартість реалізованої продукції відображається по дебету рахунку 70 з кредитом рахунку 27 "Продукція сільськогосподарського виробництва", а відвантаження продукції і дохід - по кредиту рахунку 70. При цьому, по дебету рахунку 70 також відображаються витрати на збут. Таким чином, в даних господарствах рахунок 70 виконує функцію рахунку 46 "Реалізація", який використовувався до 2000 року.

Таке відображення в обліку не впливає на розмір фінансових результатів, однак, в кінці звітного періоду, для складання звіту про фінансові результати виникає необхідність розмежуванні окремо понесених витрат і отриманих доходів від реалізації продукції, що ускладнює облікові роботи та унеможливорює одержання оперативної інформації протягом звітного періоду для прийняття управлінських рішень.

Дослідження стану обліку витрат і доходів, пов'язаних з продажем продукції в сільськогосподарських підприємствах показало, що потребує також впорядкування бухгалтерський облік операцій з продажу продукції з можливістю аналітичної та синтетичної деталізації для раціональної організації контролю та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Деталізацію рахунків варто здійснювати, максимально відображаючи інформаційну систему управління реалізації продукції. В зв'язку з цим підприємствам доречно ввести рахунки третього і нижчих порядків до рахунку

701 "Дохід від реалізації продукції", щоб аналітичний облік став більш змістовним, достатнім і відповідав своєму змісту, тобто забезпечив можливість оперативного аналізу отриманих від продажу доходів і був зручною та надійною базою для прийняття ефективних рішень в управлінні.

З метою спрощення облікової роботи, а також можливості отримання оперативної інформації рекомендуємо підприємствам, які не використовують в обліку рахунки 90 "Собівартість реалізації" та 93 "Витрати на збут", внести зміни в робочий План рахунків і здійснити заходи з введення в практику обліку вказаних рахунків.

Для удосконалення обліку продажу підприємствам також необхідно приділяти більше уваги аналітичній деталізації облікової інформації з цього питання, оскільки вона є об'єктивною передумовою для подальшого забезпечення аналізу, планування та контролю, забезпечує відображення інформації щодо отриманих доходів, понесених витрат і фінансових результатів по кожному виду реалізованої продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" від 29.11.1999 р. № 290 // [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.cul.com.ua>.
2. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку: методологія і практику : [монографія] / П. Л. Сук. - К. : НАУ, 2007. - 330 с.

УДК 657:658.115

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

***Ксьонжик І.В.**, кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Організація та методика ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, організаціях та в установах багато в чому залежить від прийнятої суб'єктом господарювання облікової політики. В сучасних умовах її наявність та дотримання є обов'язковою вимогою Закону "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Окремим наказом міністерства фінансів затверджені основні складові облікової політики.

Облікова політика - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [1].

Оскільки Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" поширюється на всіх юридичних осіб, що створені відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, то і для бюджетних установ обов'язково повинна розроблятися облікова політика. Проте, бюджетні установи, як специфічні

суб'єкти господарювання, є неприбутковими організаціями мають інше направлення облікової політики.

Облікова політика суб'єктів підприємницької діяльності направлена на ефективну організацію бухгалтерського обліку, забезпечення управлінського персоналу необхідною економічною інформацією про діяльність підприємства та для складання фінансової звітності.

Суб'єкти підприємницької діяльності в обліковій політиці передбачають вибір методів оцінки активів, організацію обліку витрат, вибір облікових реєстрів, порядку обробки бухгалтерських документів тощо. На основі передбачених положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку альтернативних варіантів методів обліку та оцінки об'єктів обліку, обліковою політикою обирається найбільш прийнятний та доцільний метод для даного підприємства.

Бюджетні установи є обмеженими у виборі альтернативних методів та способів оцінки активів, створення резервів, методів нарахування зносу, вибору облікових реєстрів чи інших методичних підходів до організації обліку. Інструкціями державного казначейства України та Міністерства фінансів ці питання суворо регламентовані і альтернативні варіанти не передбачаються.

Тим не менше, бюджетні установи повинні розробляти свою облікову політику та належним чином організовувати і вести бухгалтерський облік. Необхідність її розробки зумовлена основним бухгалтерським Законом № 996 [1], а також практичною доцільністю. Адже, побудова бухгалтерського обліку в бюджетних установах характеризується наявністю централізованих бухгалтерій, підпорядкованістю бюджетних установ вищим розпорядникам, в межах якого організується облік та складається звітність за єдиними підходами.

Тому розробляти наказ про облікову політику слід вищим розпорядникам бюджетних коштів та доводити його до підлеглих установ, як основний внутрішній документ з регламентації бухгалтерського обліку в межах головного розпорядника.

Таким наказом вирішуються, також, ряд питань організаційного характеру, що визначаються бюджетною установою та забезпечують досягнення основної мети облікової політики в бюджетних установах: надійний контроль за ефективністю та цільовим використання бюджетних коштів. До них зокрема ми відносимо такі:

- 1) затвердження Графіка документообігу;
- 2) складання Плану проведення обов'язкових та позапланових інвентаризацій;
- 3) розподіл функціональних обов'язків працівників бухгалтерії, планово-фінансового відділу;
- 4) встановлення переліку посадових осіб, що мають право підписувати фінансові документи та документи на відпуск матеріальних цінностей;
- 5) створення постійно діючих комісій:
 - інвентаризаційної;
 - тарифікаційної;
 - з приймання в експлуатацію необоротних активів;

- списання матеріальних цінностей.
- 6) вибір форми бухгалтерського обліку;
- 7) терміни надання звітності до вищої установи;
- 8) окремі правила ведення обліку, що вирішуються головним розпорядником;
- 9) складання Робочого Плану рахунків з визначенням субрахунків та облікових груп в межах субрахунків для аналітичного обліку;
- 10) затвердження Положення про архів установи [2].

В наказі про облікову політику можуть бути включені й інші питання організації обліку, планування та контролю за фінансово-господарською діяльністю бюджетної установи.

Така побудова облікової політики та її дотримання дозволить належним чином вести бухгалтерський облік, досягати основної мети - контролю за збереженням державного майна та цільовим використанням бюджетних коштів, надасть якісно складену фінансову та статистичну звітність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Свірко С.В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах : [навч. посіб.] / С. В. Свірко. - К. : КНЕУ, 2003. - 380 с.
2. Джога Р.Т. Бухгалтерський облік в бюджетних установах / Р. Т. Джога. - К. : КНЕУ, 2007. - 268 с.

УДК 332.3:332.64

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОКАЗНИКІВ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

***Кузьома В.В.**, кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

З метою створення умов регулювання економічних відносин при передачі земель у власність, спадщину, під заставу, а також визначення ставок земельного податку та розмірів внеску до статутних фондів селянських спілок, акціонерних об'єднань та інших господарських підприємств, формування ціноутворення при купівлі-продажу земельних ділянок проводять грошову оцінку земель. Грошова оцінка стає основою при вирішенні багатьох питань у ринковій економіці. Вона дозволяє встановлювати стартові ціни при продажу певних об'єктів на аукціонах. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок належить до числа важливих економічних регуляторів земельних відносин в Україні. Відповідно до Закону України від 11.12.2003 № 1378-IV "Про оцінку земель", нормативна грошова оцінка земельних ділянок є капіталізованим рентним доходом із земельної ділянки, що визначений за встановленими і затвердженими нормативами [1].

Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення була проведена в Україні лише один раз - за станом на 1 липня 1995 року [2]. Відповідно до пункту 5 Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.1995 № 213, в основу розрахунку нормативної грошової оцінки земель покладається рентний дохід, який створюється при виробництві зернових культур і визначається за даними економічної оцінки земель, проведеної в 1988 році.

Відповідно до пункту 2.1.1 Порядку нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів, для визначення нормативної грошової оцінки земель в Україні розраховується диференціальний рентний дохід з орних земель за економічною оцінкою виробництва зернових культур (у центнерах зерна) за формулою [3]:

$$Р_{дн} = (У \times Ц - З - З \times К_{нр}) : Ц,$$

де $Р_{дн}$ - диференціальний рентний дохід з гектара орних земель;

У - урожайність зернових з гектара (у центнерах);

Ц - ціна реалізації центнера зерна в гривнях;

З - виробничі затрати на гектар;

$К_{нр}$ - коефіцієнт норми рентабельності.

Крім диференціального рентного доходу ($Р_{дн}$) у сільському господарстві, за умов використання гірших земель, створюється абсолютний рентний дохід ($Р_{ан}$), який додається до диференціального рентного доходу, і таким чином обчислюється загальний рентний дохід ($Р_{здн}$).

Нині, в умовах завершення трансформації земельних відносин на ринкових засадах, українській економічній науці варто сконцентруватись на розробці методичних підходів щодо проведення масової оцінки земель сільськогосподарського призначення із урахуванням міжнародних стандартів оцінки майна для цілей оподаткування, а також правил оцінки сільськогосподарської нерухомості (International Valuation Standards : GN 10 Valuation of Agricultural Properties, GN 13 Mass Appraisal for Property Taxation). Базою для порівняльної оцінки родючості земель сільськогосподарського призначення тут можуть виступати показники бонітування ґрунтів.

Оновлення показників економічної оцінки земель сільськогосподарського призначення дозволить досягнути таких соціально-економічних та інших наслідків:

1) відбудеться оновлення показників нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення як одного із головних економічних регуляторів земельних відносин;

2) буде посилено соціальний захист селян - власників земельних ділянок та земельних часток (паїв);

3) буде забезпечене збільшення надходжень до місцевих бюджетів від земельного податку за земельні ділянки сільськогосподарського призначення, а

також за земельні ділянки несільськогосподарських угідь, розташованих за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено;

4) буде забезпечене збільшення надходжень до бюджету від орендної плати за земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності;

5) буде забезпечене збільшення надходжень до бюджету від сплати державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок сільськогосподарського призначення згідно із законодавством.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про оцінку земель : Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 12. - С. 12-17.
2. Про Методику нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.1995 № 213. - Офіційний Вісник України. - 1995. - № 4. - С. 24-32.
3. Порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів : Наказ Держкомзему України, Мінагрополітики України, Мінбуд України, УААН від 27.01.2006 р. № 18/15/21/11 (zareєстрованого Мін'юстом України від 05.04.2006 р. № 388/12262). - Офіційний Вісник України. - 2006. - № 5. - С. 41-52.

УДК 657.1

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВЕДЕННЯ

БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Чебан Ю.Ю., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Фермерське господарство є господарською одиницею, тобто юридичною особою, яка вступає у відносини з постачальниками ресурсів, покупцями продукції, фінансовими органами, банками, страховими компаніями, іншими організаціями, тому ведення бухгалтерського обліку згідно Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [1].

Це накладає на фермера певні обов'язки, він набуває юридичної відповідальності за свої дії, тому такі операції повинні належним чином реєструватися, а господар - мати про них інформацію.

Мінімальна потреба власника фермерського господарства у облікових даних обмежується необхідністю визначення виробничих витрат, валового доходу для встановлення рівня прибутковості господарювання та складання звітності. Проте, якісна організація обліку сприяє ефективному плануванню діяльності підприємства, виявленню внутрішньогосподарських резервів, посилює функцію контролю наявних ресурсів [2].

У Законі України "Про фермерське господарство" зазначено, що фермерське господарство веде бухгалтерський облік результатів своєї роботи і

подає відповідним органам фінансову звітність, статистичну інформацію та інші дані, встановлені законодавством України [3].

Зазначеними вище законодавчо-нормативними актами України затверджено необхідність ведення бухгалтерського обліку в досліджуваних господарствах.

Проблемам організації бухгалтерського обліку в фермерських господарствах значну увагу приділяють у своїх працях ряд вітчизняних вчених: Ф.Ф. Бутинець, Л.Б. Гнатишин, М.Я. Дем'яненко В.А. Дерій, Г.Г. Кірейцев, М.Ф. Кропивко та інші.

Водночас, переважна більшість діючих фермерських господарств або не ведуть бухгалтерський облік взагалі, або ж здійснення облікового процесу є непослідовним та неповним, тому необхідним є обґрунтування доцільності організації в них облікового процесу.

Основне завдання бухгалтерського обліку полягає в забезпеченні фермера інформацією, яка дозволяє йому чітко орієнтуватися у виробничих процесах і вибирати в цих ситуаціях адекватну поведінку.

Для здійснення своєї господарської діяльності в умовах ринку фермер повинен купувати ресурси, враховуючи при цьому затрати на їх придбання; оцінювати можливі результати від використання ресурсів; визначати результати господарської діяльності шляхом зіставлення доходів і витрат; розраховувати суми податків та інших платежів в бюджет; мати уявлення про розміщення грошових коштів для встановлення платоспроможності; мати можливість визначення фінансового стану при одержанні кредиту чи страхуванні; здійснювати самоконтроль і прогнозування результатів господарської діяльності, кон'юнктури ринку, зміни цін на сільськогосподарську і промислову продукцію.

Для цього фермер повинен мати необхідну інформацію, яку він може одержати тільки за умови ведення бухгалтерського обліку, який, в свою чергу, повинен забезпечувати своєчасне і повне відображення всіх господарських операцій; зміни в складі майна фермерського господарства; формування показників, які визначають витрати і доходи фермерського господарства, що забезпечують достовірне обчислення всіх платежів у бюджет.

Важливість бухгалтерського обліку для фермера полягає в тому, що він є вихідною інформацією для управління, аналізу, контролю. Облік дає можливість раціонально використовувати ресурсний потенціал виробництва, фіксувати взаємодію виробничих чинників (земля, матеріально-технічні засоби, праця, окремі види сільськогосподарських культур, худоби тощо), ефективно їх поєднувати та забезпечити найбільшу віддачу інвестицій.

Облік є основою економічного аналізу, який дає можливість обґрунтувати раціональне співвідношення доходів і витрат, вкладень і віддачі, доходу і особистого споживання. В основі визначенні та поєднанні цих чинників закладено резерв економічного росту господарства.

Особливо важливу роль виконує облік при розподілі прибутку фермерського господарства, оскільки чистий прибуток належить фермеру та членам його сім'ї, а без облікових даних його справедливо розподілити

неможливо. В обліку формується системна інформація, яка представляє собою не тільки арифметичну різницю доходів і витрат, а визначення джерел доходів, врахування стану розрахунків, кредиторської і дебіторської заборгованості.

Фермерські господарства є складовою частиною економіки країни. Тому вести облік потрібно для того, щоб дані обліку різних типів господарств, підприємств, організацій, галузей можна було зіставити на загальнодержавному рівні з метою регулювання, оподаткування та прогнозування. Отже ведення обліку диктується не тільки його необхідністю, а й важливістю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-Х[^] зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. Белебеха І. Проблеми удосконалення бухгалтерського обліку у фермерських господарствах [Електронний ресурс] / І. Белебеха // Наукові записки. - 2006. - Випуск 15. Режим доступу : [www. library. tane. edu. ua](http://www.library.tane.edu.ua).

3. Про фермерське господарство : Закон України від 19 червня 2003 р. № 973 - FV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 631.11: 001.895 (477.7)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сирцева С.В., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

В умовах високорозвинених товарно-грошових відносин основним підґрунтям підвищення конкурентоспроможності агропромислової продукції (як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках) є активізація інноваційної діяльності. За цих умов особливого значення набуває поліпшення інвестиційного клімату, розмежування сфер використання державного і недержавного інвестування, вибір раціональних джерел і способів фінансування інновацій в аграрному секторі економіки [1]. Адже серед основних гальмуючих чинників інноваційної активності сільськогосподарських товаровиробників є їх низька прибутковість та недосконалість фінансової системи країни в цілому. Тому проблема залучення фінансових ресурсів у розвиток інноваційної діяльності аграрного сектора є актуальною.

Питанням фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств займаються такі вчені як О.І. Дадій, М.П. Макаренко, О.В. Шебаніна та ін. Але не зважаючи на це, деякі питання, пов'язані з напрямками та дієвими заходами щодо покращення фінансового забезпечення інноваційної діяльності, залишаються не до кінця вирішеними.

Метою роботи є визначення основних джерел і способів фінансування

інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств, існуючих тут проблем та основних заходів щодо вирішення останніх.

Важливим ресурсом фінансового забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств є їх власні кошти. Так, у 2011 році понад 80 % підприємств країни здійснювали інновації саме за рахунок власних коштів. На сільськогосподарських підприємствах більша частина власних грошових коштів формувалася виключно за рахунок амортизації (приблизно 84,7 %), що є не досить ефективним, оскільки, для основної частини підприємств прискорена амортизація дозволена лише у певних межах для активної частини основних фондів. Крім того, не формуються передумови для зростання амортизаційних відрахувань, тобто відсутня їх індексація, яка б дозволила збільшити можливості підприємств щодо фінансування саморозвитку.

В Україні через відсутність у держави можливостей пряма фінансова допомога незначна, оскільки фінансовою підтримкою інноваційної діяльності займаються лише декілька структур таких, як Державна інноваційна комісія, Державний фонд фундаментальних досліджень, Український фонд підтримки підприємництва, які не в змозі на достатньому рівні забезпечити організацію державної фінансової, інвестиційної та матеріально-технічної підтримки підприємств [2].

У світовій практиці найбільш поширеною формою фінансування є фінансовий лізинг. Ефективний вплив лізингу на оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських товаровиробників пояснюється тими потенційними можливостями, які закладені в лізинговій формі підприємницької діяльності.

Лізингові платежі, що сплачуються лізингоодержувачем, відносяться на собівартість його продукції чи послуг, а після повної сплати лізингового майна підприємство, як правило, стає його власником. У цьому випадку кошти, що витрачаються на лізингові платежі, формуються з прибутку підприємства до його оподаткування.

Останнім часом в Україні набуває поширення такий вид банківського кредитування, як форфейтинг - кредитування постачальника (як правило, експортера) шляхом купівлі векселів чи інших боргових зобов'язань.

Основним недоліком форфейтингу є його вартість - це досить дорогий вид банківських послуг, що пояснюється ризикованістю цієї операції для форфейтера. Але, використовуючи форфейтування, підприємство-експортер керується стратегічними міркуваннями, згідно з якими форфейтування може виявитись дуже вигідним для нього [3].

Зниження ризиковості інноваційних проектів досить ефективно досягається шляхом залучення вітчизняних та іноземних інвесторів. Найбільш привабливими та прибутковими сферами в аграрному секторі економіки для іноземних інвесторів є впровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та утримання худоби і птиці, оновлення й модернізація на базі нових технологій тих підприємств, що займаються зберіганням сільськогосподарської продукції.

Одним із перспективних напрямів для залучення інвестицій - як і з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел є розвиток венчурного інвестування. Переваги венчурного інвестування як головного джерела фінансування у сфері інноваційного бізнесу полягає у тому, що підприємства, що розвиваються, можуть отримати інвестиції тоді, коли інші фінансові інститути утримуються від ризикованих капіталовкладень.

Отже, покращення ситуації можливе лише при умові формування фінансових ресурсів як на державному так і регіональному рівнях, а саме: створення умов діяльності іноземних інвесторів за довгостроковими інвестиційними проектами, створення механізмів мотиваційної складової місцевих бюджетів, зокрема, щодо залучення інвесторів, які забезпечать виробництво інноваційного напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дацій О. І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України : [монографія] / О. І. Дацій. - К.:ННЦІАЕ, 2004. - 428 с.
2. Макаренко П. М. Концептуальні засади системного інноваційного оновлення сільськогосподарського виробництва / П. М. Макаренко, Н. К. Васильєва // Агросвіт. - 2008. - № 1. - С.17-20.
3. Шебаніна О. В. Інвестиційно-інноваційна діяльність в АПК: сутність, проблеми та основні напрями їх вирішення / О. В. Шебаніна, О. В. Короткова, І. О. Піюренко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. - 2008. - № 4. - С.11-18.

УДК 338.154.23

РЕТРОСПЕКТИВА АГРАРНОГО СЕКТОРА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Пісоченко Т.С., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Проблемним питанням зовнішньої торгівлі України в процесі входження у світове господарство є нераціональна структура економіки. Це пов'язано з тим, що Україна експортує на міжнародні ринки товари, які здебільшого мають низький ступінь переробки. Крім того, на цих ринках панує жорстка цінова конкуренція і переваги можуть швидко переходити до інших країн, особливо коли щодо країн уживаються обмежувальні, дискримінаційні торговельно-економічні заходи. Водночас україн незначними є поставки українських товарів на високодинамічні ринки, які визначають перспективи розвитку світової економіки [2].

Упродовж останніх років спостерігаються позитивні зміни в географічній структурі зовнішньої торгівлі, зокрема експорті українських товарів. Сприятливі умови розташування Миколаївської області обумовили формування на її території потужної багатогалузевої промисловості, розвиненого

агропромислового виробництва, розгалуженої транспортної мережі, портового господарства й створення значної виробничої, наукової й соціальної інфраструктури.

Розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема нарощення експорту країни на світовому ринку, його збільшення, чи збереження питомої ваги у світовій торгівлі, є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки будь якої країни. Стратегічне значення зовнішньої торгівлі для України в цілому та Миколаївської області зокрема зумовлюється тим, що модернізація економіки, залучення масштабних іноземних інвестицій, новітніх технологій можливі лише за умови формування в країні та області стійкої, відкритої до зовнішнього світу господарської системи, яка створить сприятливі умови для здійснення експортної діяльності підприємств і організацій України та Миколаївської області.

На сьогодні Миколаївщина є досить активним учасником у міжнародній торгівлі. Вигідне її географічне розташування, існуючий виробничий та зовнішньоекономічний досвід праці, різноманітні форми власності сприяють розвитку експортного потенціалу регіону, а також об'єктивні можливості для інтеграції у світове господарство.

Серед регіонів України зовнішня торгівля Миколаївщини утримувала середні позиції. У 2010 році питома вага області у загальноукраїнському експорті товарів становила 3,1 % (8 місце серед регіонів України). При цьому 7 місце в експорті товарів займала Одеська область (3,3 %), 9 - Харківська (2,8 %). У порівнянні з сусідніми областями Миколаївщина експортувала товарів у 4,7 раза більше, ніж Кіровоградщина, у 4,6 раза більше, ніж Херсонщина, і приблизно на 5 % поступилася експорту Одеської області.

Підприємства області у 2010 році співпрацювали з партнерами зі 127 країн світу, що на 1 країну більше, ніж у 2009 році. Тому можна сказати, що підприємства Миколаївщини стабільно займається зовнішньою торгівлею товарами.

Провідними країнами до яких постачався експорт товарів з даного регіону стали Російська Федерація, Єгипет, Ісламська Республіка Іран, Туреччина, Саудівська Аравія, Велика Британія, Сирійська Арабська Республіка. Індія та Туніс.

Отже, очікується подальше зростання українського експорту до країн далекого зарубіжжя, зокрема до країн - членів ЄС. Водночас збільшиться і торгівля з країнами СНД, насамперед Росією та Білорусією. Традиційний український експорт орієнтований на ринки країн СНД унаслідок кооперації та спеціалізації національного господарства, закладених ще за радянських часів. У відносинах з країнами - членами СНД принципова позиція загалом України, а не лише Миколаївської області полягатиме в необхідності встановлення між цими країнами режиму вільної торгівлі на основі норм і принципів СОТ без будь-яких обмежень та вилучень [2].

Ринки Близького Сходу, Африки, Латинської Америки та окремих країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону є найбільш перспективними для збуту

української продукції агропромислового комплексу, машинобудування та металургії і інших галузей.

Одним із важливих напрямів розвитку експортного потенціалу Миколаївської області повинно стати поглиблення торговельних відносин з країнами ЄС, у яких визначальним завданням є створення зони вільної торгівлі та, як результату, нарощення обсягів реалізації готових виробів і високотехнологічної продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар О. І. Сучасний стан та тенденції розвитку експортного потенціалу України / О. І. Гончар, Ю. О. Кушнір // Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету, Т. 4. - 2010. - № 6. - С. 274-276.
2. Національна стратегія розвитку експорту. Затверджено у 2010 році КМУ.
3. Зовнішня торгівля товарами та послугами у Миколаївській області за 2010 рік. : статистичний збірник. - Миколаїв, 2011.
4. Логоша Р. В. Формування експортного потенціалу м'ясної продукції : Автореф. дис. к.е.н. 08.00.03 / Логоша Р. В. ; ННЦ «ІАЕ» - К., 2010. - 20с.
5. Пиреци Н. М. Експортний потенціал України в контексті розвитку світового господарства : дис. к.е.н. 08.05.01 / Пиреци Н.М. - Донецьк, 2005 .

УДК 338.439:635

ПРОЯВ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ В ОВОЧЕПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ

Лесік І.М., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Овочеві культури були присутні серед перших родоначальників культурної флори у витоках землеробства на Україні, що пояснюється їх високою енергетичною цінністю та сприятливими умовами для їх виробництва. Сучасні умови господарювання створили передумови для збільшення обсягів виробництва овочевої продукції, але не вирішили головної мети - забезпечення населення протягом року як свіжою так і консервованою овочевою продукцією в достатньому обсязі.

Але успішний розвиток овочівництва в цілому залежить від багатьох факторів, серед яких можна виділити: забезпеченість робочою силою, транспортом для перевозу продукції, гарантованим ринком збуту. Кожна фаза даного процесу а саме виконавці мають на меті задоволення власних потреб через досягнення економічних інтересів.

Кожна економічна потреба і кожний економічний інтерес зумовлюють певний мотиваційний імпульс. Це важливо для розуміння того, що потреби, економічні інтереси та спонукальні мотиви господарюючих суб'єктів, хоча й конкретизуються на кожному етапі відтворення, але з огляду на цілісність системи економічних відносин мають наскрізну смислову наступність [1, с. 66].

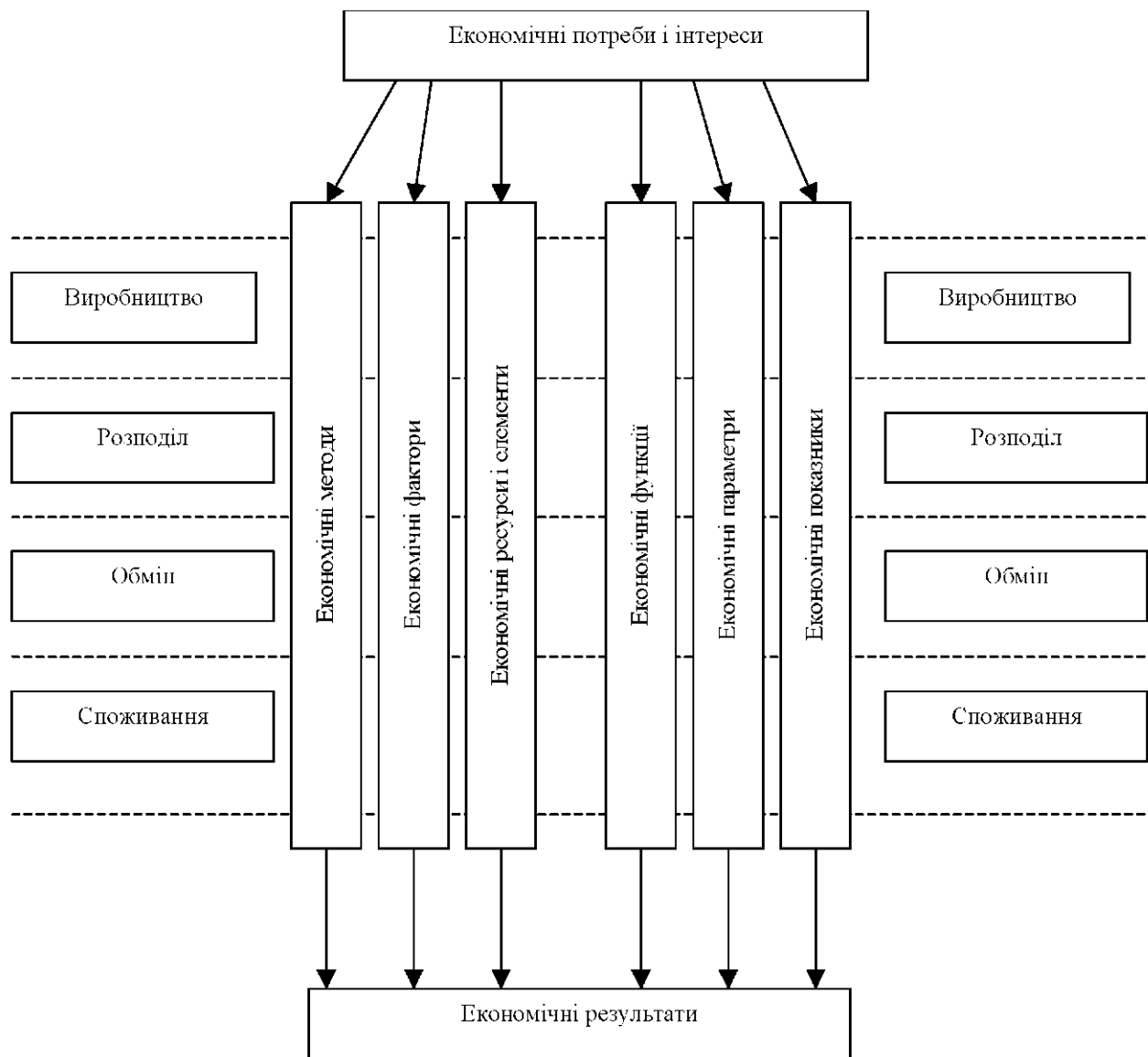

Рис.1. Вплив економічних інтересів на економічний результат

** Побудовано за даними [3, с. 338]*

Економічні інтереси - це причина та умова взаємодії й саморозвитку економічних суб'єктів, адже реалізуються вони через трудову, господарську діяльність людей, їхні економічні відносини. Ця взаємодія існує спочатку потенційно, у формі очікувань та ще незадоволених домагань людини. Економічні відносини реалізуються як дійсні, коли набувають форми взаємного зв'язку. Потреби-інтереси не тільки відображають існуючі відносини, а й самі є першою "цеглиною" в структурі соціально-економічних відносин. При різних видах взаємовідносин - між підприємцями і виробниками, між виробниками і споживачами, державою і недержавним сектором економіки (бізнесом), партнерами, у відносинах між індивідами - мають місце елементи боротьби і співробітництва. Ці елементи реалізуються через інтереси, і таким чином дають поштовх до економічного розвитку і прогресу [2, с. 87]. Задоволення потреб споживачів у повному обсязі безпосередньо залежить від матеріально-технічного та технологічного забезпечення переробного та аграрного циклу. Торговий цикл є завершальним і по тому, як він задовольнить споживчий попит

буде оцінено результати діяльності всієї галузі незалежно від того якою буде кінцева продукція: овочі у свіжому вигляді або продукція промислової переробки. Та наскільки б успішною не була кожна окрема ланка тільки єдність інтересів усіх циклів дозволить ефективно функціонувати овочепродуктовому комплексу.

Отже, досягти вищих економічних результатів розвитку виробничих і економічних зв'язків між галузями і підприємствами агропромислового комплексу не можливо без поєднання технологічно пов'язаних між собою різнорідних видів діяльності з притаманними їм функціями, орієнтованих на об'єднання їх матеріальних інтересів у процесі виробництва й реалізації кінцевої продукції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шегда А. В. Економіка підприємства : [навч. посібник] / А. В. Шегда, Т. М. Литвиненко, М. П. Нахаба. - К. : Знання-Прес, 2002. - 335 с.
2. Радченко В. Ринковий механізм мотивації до праці у сфері аграрного виробництва / В. Радченко, М. Агафонов // Економіка України. - 1998. - № 3. - С. 66-73.
3. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу : [навч.-метод. посіб. для самостійного вивчення дисципліни] / М. Й. Хорунжий - К. : КНЕУ, 2004. - С. 382.

УДК 332.15:338.431:338.49

СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА В РЕГІОНІ

Боднар О.А., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Добробут і соціальна захищеність населення багато в чому залежать від рівня розвитку соціальної інфраструктури на селі. Соціальна інфраструктура сільської місцевості представлена житловим і комунальним господарством, освітою, культурою і мистецтвом, охороною здоров'я, фізичною культурою, зайнятістю і безробіттям; службою побуту, транспорту і зв'язку в частині, яка пов'язана з обслуговуванням населення, іншими галузями невиробничої сфери, а також торгівлею і громадським харчуванням [1].

Аналіз її стану в Миколаївській області виявив недостатній розвиток цієї інфраструктури. Частина соціальних об'єктів застаріла і непридатна для подальшої експлуатації.

За результатами проведеного нами анкетування 20 % респондентів зазначає, що стан об'єктів соціальної інфраструктури їх населеного пункту знаходиться в законсервованому стані. Причиною руйнування та закриття об'єктів соціальної інфраструктури вважають в першу чергу недостатність коштів, передбачених бюджетом на їх утримання (59,3 % відповідей), а також відсутність контролю з боку місцевих органів влади (27,9 % відповідей). Розвиток об'єктів інфраструктури буде забезпечений у разі поєднання таких видів фінансування як приватне інвестування, надання інвестицій державою та

внесків мешканців у розвиток інфраструктури села. Причому, на думку респондентів, найбільшу питому вагу серед зазначених джерел займає приватне інвестування.

Серед складних соціально-економічних проблем, які стоять нині перед селом і вимагають термінового вирішення, найактуальнішим є збереження потенціалу сфер охорони здоров'я, освіти та культури. В сільській місцевості зростає плінність медичних кадрів, вчителів, працівників культури. Так в Миколаївській області за даними Головного управління статистики регіону [2] за період 1990-2010 рр. кількість лікарів усіх спеціальностей скоротилася на 3 %, середнього медичного персоналу - на 38 %. Кількість медичних закладів скоротилася з 75 до 46. В 2010 році на один населений пункт припадало 0,05 од. лікарняних закладів та 0,23 од. лікарських амбулаторно-поліклінічних закладів.

Що стосується забезпеченості сільських населених пунктів Миколаївської області постійними дошкільними закладами освіти, то необхідно відмітити, що за період 1990-2010 роки їх кількість скоротилася на 32,2 %. Кількість дітей в 2010 році у цих закладах складала 67 осіб на 100 місць. Причому за даними Головного управління статистики у Миколаївській області [2] дошкільними закладами охоплено лише 43 % дітей. Це свідчить про те, що в сільській місцевості існує проблема дошкільної освіти у зв'язку з неспроможністю батьків доставляти свою дитину у дитячий садок, який знаходиться в іншому населеному пункті. Кількість шкіл в сільській місцевості за аналогічний період скоротилася на 11 %. Звідси і низький рівень підготовки дітей при вступі до школи та проблеми їх подальшого навчання.

Аналіз функціонування соціальної інфраструктури сільської місцевості Миколаївської області виявив тенденцію до згортання діяльності об'єктів соціально-культурного призначення. Слід зазначити негативну тенденцію до скорочення об'єктів соціальної інфраструктури в селах Миколаївської області в 2010 р. відносно 1990 р., припинили свою діяльність 140 закладів клубного типу, 83 бібліотеки, а демонстраторів фільмів з 732 од. залишилось лише сім.

Все це обумовлюється, в першу чергу, зменшенням доходів підприємств, які утримували ці заклади; зниження чисельності сільського населення; погіршення його вікової структури, а також розвитком відео- і аудіотехніки, що у свою чергу, змінює моральні і ціннісні орієнтири людей, особливо молоді [1].

Значна частина соціально-культурних закладів потребує капітального ремонту. Покращення фінансового становища об'єктів інфраструктури на думку респондентів можливе при розробці цільової кредитної лінії на пільгових умовах для закупівлі нової техніки, устаткування, технічних засобів, а також при наданні додаткових пільг у водо-, газо-, електропостачанні.

Даючи характеристику об'єктам соціальної інфраструктури не можна не відмітити негативної динаміки розвитку житлового фонду населених пунктів регіону. В 2010 році в сільській місцевості введено в експлуатацію 35,8 тис. м загальної площі житла, що складає лише 13,9 % проти рівня 1990 року. Покращення житлових умов в сільській місцевості можливе за умов активізації програми "житло молодим сім'ям", відбудови нових об'єктів на умовах пільгового кредитування.

Демографічну ситуацію на селі, особливо в депресивних, вимираючих селах, можна поліпшити тільки створивши сприятливе життєве середовище. Воно включає в себе стан навколишнього середовища, розвинуту соціальну інфраструктуру, забезпечення високопродуктивними робочими місцями сільських жителів, які б по оплаті, престижності відповідали робочим місцям, створеним в містах.

Таким чином соціальна інфраструктура відіграє важливе значення в формуванні сприятливого життєвого середовища на селі. Вихід з кризового стану, в якому опинилася соціальна сфера в сільській місцевості, необхідно шукати в удосконаленні механізму фінансування діяльності об'єктів соціальної інфраструктури. У цілому вельми важливим є переведення їх на ринкові принципи діяльності, кооперація засобів місцевих бюджетів, підприємницьких структур і домогосподарств на соціальний розвиток, створення на регіональному рівні фондів соціального розвитку сільських територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурда Н. Тенденції розвитку соціальної інфраструктури села / Н. Бурда. // Економічний аналіз : збірник наукових праць. - 2010. - № 7. — С. 28-30.
2. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2010 рік. - Миколаїв : Головне управління статистики у Миколаївській області, 2011. - 639 с.

УДК 631.164.23

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ У РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА

Лугова О.І., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Сільське господарство й надалі залишається специфічним видом діяльності, органічно пов'язаним із головними функціями держави - гарантування продовольчої безпеки, підтримування макроекономічної рівноваги, у тому числі шляхом регулювання міжгалузевих відносин, розвитку ринково-конкурентного середовища, захисту внутрішнього ринку, а також досягнення стандартів рівня якості життя селян.

В умовах адміністративно-командної економіки несприятливі дії факторів зовнішнього середовища на функціонування сільськогосподарських підприємств значною мірою згладжувалися за рахунок здійснення державою ряду заходів в рамках аграрної політики та застосування специфічних інструментів регулювання відносин в аграрній сфері.

Централізований розподіл ресурсів та наявність єдиної системи матеріально-технічного забезпечення галузі вимагало від господарюючих суб'єктів лише вирішення тактичних завдань по їх оптимальному використанню, тоді як вирішення стратегічних питань розвитку підприємств вважалось прерогативою державних органів управління.

Трансформація економіки в цілому і аграрного сектора зокрема мала ряд наступних негативних для сільськогосподарських товаровиробників наслідків: практично повне припинення фінансування процесу формування та нарощування виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств з державного бюджету; істотне послаблення державного регулювання ринків виробничих ресурсів і продовольства; значне скорочення обсягів гарантованих державних закупівель сільськогосподарської сировини; 5-10 кратне зростання диспаритету цін; експансія на внутрішній ринок дешевого імпортного продовольства; регіональний монополізм переробних підприємств; суттєве погіршення рівня життя в сільській місцевості, що зумовило прискорення відтоку кваліфікованих трудових ресурсів.

Досвід розвинених країн показав, що сам по собі ринковий механізм не може забезпечити не тільки розширеного, але й простого відтворення, а державне регулювання є об'єктивною закономірністю ринкової економіки.

В умовах, коли пряма фінансова підтримка сільськогосподарських підприємств за рахунок бюджетних коштів в реально необхідних обсягах неможлива в силу низького рівня бюджету і слабкої активності аграрного лобі, держава повинна створити умови росту інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектора.

Державна підтримка складається з двох взаємопов'язаних частин: різні форми фінансової допомоги та регулювання ринку. Але скільки б держава не виділяла коштів на підтримку галузі, без виваженого регулювання ринку всі інвестиції нічого не варті. Необхідна взаємодія фінансової та митно-регуляторної підтримки виробників.

Стійкість розвитку економіки сільського господарства в цілому і свинарства зокрема вимагає реалізації заходів державного регулювання для подолання:

- низького рівня платоспроможного попиту населення на продукти харчування, особливо тваринного походження;
- недостатнього рівня розвитку інфраструктури внутрішнього ринку;
- цінових диспропорцій на ринках сільськогосподарської продукції, сировини з однієї сторони і матеріально-технічних ресурсів з іншої;
- недостатнього рівня інноваційної та інвестиційної активності у сфері виробництва сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства;
- скорочення національних генетичних ресурсів тварин і рослин;
- дефіцит кваліфікованих кадрів;
- штучних конкурентних переваг закордонної продукції, що формуються за рахунок різних способів державної підтримки виробництва харчових продуктів у зарубіжних країнах.

У сфері виробництва і обороту сільськогосподарської продукції і продовольства варто вжити заходів, для яких необхідно розробити організаційно-економічні механізми, спрямовані на:

- оптимізацію міжгалузевих економічних відносин, які б стимулювали ріст темпів розширеного виробництва, залучення інвестицій і впровадження інновацій у сільському господарстві;

- включення м'яса яловичини, свинини і птиці в перелік об'єктів державного цінового регулювання;
- стабілізацію цінової ситуації і формування механізмів ціноутворення на основі індикативних цін на основні види продукції;
- створення сприятливих умов для надання кредитів та компенсації процентної ставки за ними, за рахунок коштів державного бюджету, в першу чергу промисловим свинарським комплексам з метою забезпечення доступності для більшості товаровиробників короткострокових та інвестиційних кредитів;
- стимулювання розвитку інтеграції і кооперації у сфері виробництва, переробки і реалізації сільськогосподарської продукції;
- прискорення розвитку інфраструктури внутрішнього ринку;
- розробку і реалізацію програм технологічної модернізації, освоєння нових технологій, забезпечення підвищення продуктивності праці і ресурсозбереження у сільському господарстві;
- проведення політики імпортозаміщення і завдяки ліцензуванню та квотуванню зменшувати обсяги імпорту м'яса відповідно до збільшення обсягів внутрішнього виробництва;
- удосконалення державної торговельної політики, регулювання ринку сільськогосподарської продукції, включаючи закупівлі для державних потреб, що забезпечують розширення попиту на продукцію вітчизняного виробництва.

УДК (331.5256:63)

ЗАЙНЯТІСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Марковська Т.С., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Зайнятість - це складна, багатогранна соціально-економічна категорія, яка має глобальний загальнодержавний та загальнолюдський характер. Для всіх країн світу зайнятість населення посідає провідне місце у системі соціальних та економічних проблем і разом з показниками рівня життя є важливим індикатором соціальних процесів. Перехід від планово-централізованого до вільного руху трудових ресурсів змінює систему інтересів, мотивів і стимулів діяльності економічно активного населення, що, відповідно, впливає на джерела наповнення ринку праці, сегментацію та напрями державного регулювання зайнятості сільського населення.

Дослідженню проблем зайнятості населення в сучасних умовах присвятили свої праці такі відомі вітчизняні вчені, як Д.П. Богиня, О.А. Грішнова, С.І. Дієсперов, А.М. Колот, В.В. Онікієнко, П.Т. Саблук та ін.

Зайнятість виступає необхідною умовою реалізації робочої сили і є узагальненою характеристикою економіки країни, що відбиває досягнутий рівень економічного її розвитку, а також відображає потреби людини в

самовираженні, у задоволенні матеріальних і духовних потреб через дохід, який особа отримує за свою працю. Як абстрактне поняття - це наявність у людини роботи, дієва віддача від неї через ефективне її використання.

В широкому розумінні сучасне поняття зайнятості є певною сукупністю соціально-трудових відносин між людьми з приводу:

- 1) забезпечення населення робочими місцями;
- 2) формування, розподілу і перерозподілу трудових ресурсів з метою участі у суспільно-корисній праці;
- 3) забезпечення розширеного відтворення робочої сили.

Зайнятість є соціально-економічним явищем, а тому вона має економічну та соціальну сутність.

Економічна сутність зайнятості сільського населення полягає в діяльності працездатного населення по створенню валового внутрішнього продукту або національного доходу. Ця зайнятість щодо корисності для суспільства має вирішальне значення. Вона визначає як економічний потенціал суспільства, так і рівень та якість життя населення загалом і добробут окремих громадян. Тобто, зайнятість з економічних позицій можна розглядати як продуктивну зайнятість.

Продуктивна зайнятість - це така зайнятість населення, яка завдяки високопродуктивній праці створює необхідні для розвитку суспільства ресурси і дає кожному працівникові дохід, не менший, ніж потрібно для відтворення його фізичних, інтелектуальних і професійних якостей, тобто, щонайменше, забезпечує просте відтворення робочої сили.

Натомість соціальна сутність зайнятості сільського населення відображає необхідність селян в самовираженні і самоствердженні через суспільно-корисну працю, а також ступінь задоволення в доходах своїх потреб при певному рівні соціально-економічного розвитку суспільства. Тобто люди, які не мають роботи, а бажають працювати, не знаходять самовираження в праці і взагалі втрачають до неї інтерес.

Подвійна сутність зайнятості населення надає підстави конкретно визначити, що зайнятість населення є найважливішим елементом соціально-економічної політики держави. А саме, звідси й впливають основні функції зайнятості населення:

- 1) забезпечення життєдіяльності і розвитку суспільства, в тому числі його непрацездатних членів;
- 2) забезпечення життєдіяльності і розвитку особистості;
- 3) забезпечення якості робочої сили.

Зазначені функції зайнятості, в свою чергу, значною мірою забезпечують залежно від її рівня і ступеня продуктивності звужене, просте чи розширене відтворення населення, а також екстенсивне або інтенсивне відтворення робочої сили.

Подвійна сутність зайнятості та її функції знайшли своє відображення в Законі України "Про зайнятість населення", відповідно до якого: "зайнятість - це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм дохід у грошовій або іншій формі"

[1].

Ці два види зайнятості належать до корисної діяльності й пов'язані з поняттями економічно активного і пасивного населення. За межами економічної та суспільно корисної діяльності залишаються ті, хто з різних об'єктивних або суб'єктивних причин не зміг знайти для себе корисну сферу діяльності, що не суперечить закону.

Отже, зайнятість як соціально-економічна категорія синтезує сукупність відносин щодо участі людей в суспільному виробництві й пов'язана із забезпеченням масштабів, умов і форм включення людей в суспільно корисну працю, з процесами формування, розподілу і використання трудових ресурсів. Зайнятість вказує на рівень забезпечення працездатного населення робочими місцями в системі кооперації суспільної праці, а також рівень соціального захисту в реалізації права на працю. Враховуючи весь спектр відносин, які проявляються і перетинаються в змісті поняття «зайнятість», його можна визначити як сукупність економічних, правових, соціальних, національних та інших відносин, пов'язаних із забезпеченням працездатного населення робочими місцями та їхньою участю в суспільно корисній діяльності, що приносить їм заробіток або доход (прибуток).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про зайнятість населення : Закон України від 01.03.1991 № 803-XII зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/803-12/page>.
2. Петюх В.М. Ринок праці : [навч. посібник] / В. М. Петюх. - К.: КНЕУ, 1999. - 288 с.

СЕКЦІЯ "ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ"

УДК 330.341.1:338.432

МАРКЕТИНГ В ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

*Сіренко Н.М., доктор економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Конкурентоспроможність підприємств та країни безпосередньо залежить від наявного інтелектуального потенціалу, завдання по формуванню якого покладено на навчальні заклади, в тому числі і вищі. В сучасних турбулентних зовнішніх умовах для виконання цього завдання вищі навчальні заклади повинні розвиватися випереджаючими темпами по відношенню до змін зовнішнього середовища. Відповідно змінюється і роль маркетингу в діяльності вищого навчального закладу, який стає базисом всього процесу управління, що пов'язує діяльність закладу із потребами споживачів освітніх послуг та суспільства.

Головним завданням маркетингової діяльності вищого навчального закладу повинне стати визначення потреб, бажань та інтересів споживачів його послуг та їх задоволення з метою збереження і покращення добробуту споживачів і суспільства в цілому.

У загальному вигляді маркетингова діяльність вищого навчального закладу повинна забезпечувати йому створення переваг:

1. Успіх у виконанні місії вищого навчального закладу.
2. Оптимальне задоволення потреб цільових аудиторій вищого навчального закладу. До цільових аудиторій вищого навчального закладу можна віднести (виходячи з того, що цільова аудиторія - це особи або групи осіб, які мають дійсний або потенціальний інтерес до вищого навчального закладу або ж вплив на нього): абітурієнти; студенти; батьки абітурієнтів та студентів; адміністрація та співробітники; урядові організації; конкуренти; постачальники; роботодавці; організації, що фінансують наукові дослідження; випускники; суспільні організації; засоби масової інформації.
3. Покращення процесу залучення маркетингових ресурсів (студенти, співробітники, фінансові ресурси тощо).
4. Підвищення ефективності маркетингових дій.

Вітчизняні вищі навчальні заклади відповідно до рівня реагування на потреби споживачів, а отже, здійснення ефективної маркетингової діяльності можна розділити на три групи:

1. Заклад, що не реагує на потреби споживачів. Така позиція може бути пов'язана із браком коштів, здібних працівників, кризою влади, відсутністю конкуренції, зосередженістю на інших проблемах тощо. Ознаками закладів цієї групи є: впевненість в тому, що вони знають потреби споживачів; виконання роботи в рутинному режимі; безособова політика; регламентування роботи кожного співробітника; жорстка ієрархія в колективі.

2. Заклад, що фрагментарно реагує на потреби споживачів. Найпоширеніший вид, виникнення якого зумовлено зменшенням кількості абітурієнтів. Але така реакція не може мати довгострокових результатів, оскільки заклад припиняє реагувати відразу після короткотермінового покращення ситуації.

3. Заклад, що постійно реагує на потреби споживачів. Він досліджує не лише задоволення поточних потреб споживача, але й незадоволені потреби та переваги споживача, щоб виявити шляхи покращення своїх послуг; організовує власну діяльність, щоб завжди підтримувати належну якість; обирає, навчає та надає повноваження власним працівникам для того, щоб вони орієнтувалися на споживача. Основні етапи створення такого вищого навчального закладу: 1) підтримка з боку вищого керівництва; 2) ефективна організаційна структура; 3) внутрішнє маркетингове тренування; 4) залучення співробітників з маркетинговою орієнтацією; 5) залучення фахівців з маркетингу.

Вищі навчальні заклади, які орієнтуються на постійне підвищення освітніх послуг, мають значні переваги у впровадженні маркетингу і здатні виділяти критичні процеси, що впливають на задоволення потреб споживачів, а отже, можуть своєчасно і результативно впливати на них.

УДК 331.71: 336.76

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

*Бурковська А.В., кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Однією з актуальних проблем вітчизняної економіки є кредитування сільськогосподарських підприємств. Сезонний розрив між вкладенням і надходженням коштів у сфері сільського господарства, безперервність процесів відтворення, нестабільність цін на ринку товарної сільськогосподарської продукції, значна потреба в обігових засобах перетворюють кредит в основне джерело поповнення фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. Дослідження фінансового забезпечення останніх свідчить про те, що вони в основному працюють за рахунок власних ресурсів, які є недостатніми для самофінансування. Обмеженість власних коштів змушує аграрні підприємства сподіватися на підтримку з боку банків.

При наданні кредитів будь-який банк стикається з необхідністю оцінки кредитоспроможності позичальника. Ця процедура є обов'язковою, адже від її результатів залежить ефективність як окремої кредитної угоди, так і кредитної діяльності банку в цілому. Значний ризик неповернення кредитів змушує банки встановлювати високу процентну ставку за сільськогосподарськими кредитами. Відсоткові ставки за користування кредитами зросли до 25-35 % річних, що не відповідає платоспроможності сільськогосподарських підприємств. З іншого

боку, точність оцінки кредитоспроможності важлива і для позичальника, оскільки вона є основою для прийняття рішення про можливість надання кредиту та його обсяг.

З економічної точки зору, кредит - це форма позичкового капіталу (в грошовій або товарній формах), що надається на умовах повернення, платності, строковості та обумовлює виникнення кредитних відносин між кредитором і позичальником.

Залежно від ознаки, покладеної в основу класифікації, виділяють чимало видів кредиту: комерційний, лізинговий, іпотечний, споживчий, державний, міжнародний, банківський. Для банківського кредиту характерні кредитні відносини між банками і суб'єктами кредитування з приводу видачі (отримання) і використання позикових коштів.

У світовій банківській практиці найпоширенішими схемами надання позик є кредитна лінія, револьверний (автоматично поновлювальний) кредит та різновид контокоррентного кредиту - овердрафт.

Особливість відновлювальної кредитної лінії полягає в тому, що підприємство, погасивши частину кредиту, може одержати нову суму, але в межах відповідного ліміту і періоду дії кредитної угоди.

Револьверний кредит - це позика, що надається банком клієнту в межах встановленого ліміту заборгованості, який використовується повністю або частинами і відновлюється в міру погашення раніше виданого кредиту. Це багаторазово автоматично поновлювальний кредит. Відбувається постійне відновлення позики в умовах тривалих відносин банку і клієнта, який неодноразово позичає і повертає борг.

Овердрафт - короткостроковий вид кредиту, який надається постійному надійному клієнту банку (навіть за умов наявності від'ємного сальдо на рахунку такого клієнта).

У 2010 р. кредитними ресурсами у Миколаївській області користувались 141 сільськогосподарське підприємство, 76 % з яких кредитувались в АТ "Райффайзен Банк Аваль". Банками, що також спеціалізуються на кредитуванні сільськогосподарських підприємств є "Ощадбанк", АБ "Київська Русь", "Кредитпромбанк", "Укрексімбанк".

Незначна кількість банківських установ, що займаються кредитуванням сільськогосподарських підприємств пояснюється тим, що, на жаль, не всі банки здатні ризикувати своїми активами заради розвитку сільського господарства, адже сезонність, висока залежність від погодних умов та політики держави не завжди дозволяють сільськогосподарським підприємствам отримувати прибутки.

У 2010 році сільськогосподарські підприємства Миколаївської області переважно користувалися короткостроковими кредитами. Так, із 141 кредитних угод, укладених аграрними підприємствами у 2010 році, кількість короткострокових становила 114 одиниць, середньострокових - 7, довгострокових - 20. АТ "Райффайзен Банк Аваль" укладено у 2010 році 83 короткострокових кредитних угод, 4 - середньострокових, 20 - довгострокових. Кредитних коштів використано на 374,5 млн грн.

Слід відмітити, що при кредитуванні сільськогосподарських підприємств у багатьох банків відсутні жорсткі вимоги до якості та характеристик заставного майна. Під час оформлення банківських кредитів позичальникам бракує досвіду і знань, щоб правильно показати стан і можливості свого бізнесу й оцінити правомірність вимог, що висувають до них кредитні установи.

До недоліків банківського кредитування аграрних підприємств також можна віднести високі відсоткові ставки по кредитах (через кризу ліквідності банківських коштів) та встановлення економічно не вигідних для господарств графіків погашення кредитної заборгованості.

Велике значення для розвитку кредитування сільськогосподарського виробництва має державна підтримка, що здійснюється через механізм здешевлення кредитів. При цьому аграрії не завжди можуть скористатися існуючим механізмом часткової компенсації ставки за кредитами. Причинами цього є не проходження підприємствами встановлених державою умов конкурсу. На нашу думку, для здешевлення кредитування сільськогосподарських підприємств подібні конкурси взагалі недоцільні. Основною умовою одержання кредиту суб'єктом господарювання має бути один критерій - можливість його своєчасного погашення.

УДК 338.43:338.246

ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ЗА КОРДОНОМ

***Рябенко Г.М.**, кандидат економічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Необхідність державної підтримки аграрного сектора в ринковій економіці доведена досвідом західних країн, у яких склалися різноманітні форми, системи і методи цієї підтримки.

Аналіз фінансової політики в сільському господарстві розвинених країн Заходу показав, що конкретні заходи цієї політики можуть бути згруповані за цільовою ознакою. Основними з них є наступні:

1. Підтримка доходів виробників. Сюди входять: компенсаційні витрати, у тому числі пов'язані з дією природних рентоформуючих факторів; платежі за збиток, пов'язаний з реорганізацією виробництва.

2. Цінове втручання, що припускає ряд засобів впливу на ринок: підтримка внутрішніх цін на сільськогосподарську продукцію; встановлення квот, податків на експорт і імпорт продовольчої продукції.

3. Компенсація витрат. Сюди входять заходи для субсидування виробників, що купують засоби виробництва: субсидування чи пільгове оподатковування при придбанні добрив, кормів і отрутохімikatів; субсидування виплат відсотків за отриманими кредитами; субсидування виплат із страхування майна.

4. Сприяння розвитку ринку, що передбачає державне фінансування, розробку і здійснення різних програм; витрати на збереження продукції, а також проведення транспортних робіт з перевезення продукції всіх ланок АПК.

5. Сприяння розвитку виробничої структури. Припускає виділення бюджетних засобів на проведення заходів довгострокового характеру, що забезпечують ріст ефективності виробництва; субсидії на будівництво господарських приміщень; субсидії на здійснення іригаційних проектів; субсидії на рекультивацію земель; сприяння створенню фермерських об'єднань.

6. Здійснення регіональних програм (виділення коштів на здійснення державних програм розвитку виробництва). Дані заходи державної підтримки поширені в Канаді, ЄС, США й ін. країнах.

7. Макроекономічна політика. У цій групі представлені заходи державного регулювання сільського господарства, які не пов'язані безпосередньо з даною галуззю, але впливають на ефективність її функціонування - проведення пільгової податкової політики; підтримка національної валюти; зовнішньоторговельна діяльність [1].

У країнах Західної Європи діє механізм гарантованих цін на сільськогосподарську продукцію. Так, у країнах ЄС нагляд за цінами 88-97 % сільськогосподарської продукції (пшениця, ячмінь, жито, кукурудза, молоко, м'ясо великої рогатої худоби, цукор, оливкова олія) здійснюється наднаціональними органами ЄС постійно, «оздоровлення» ринку досягається на основі підтримки балансу між попитом та пропозицією і регулюванням ринкових цін у певних рамках, незважаючи на те, що вільна гра попиту і пропозиції з введенням єдиних цін не усувається.

У країнах із розвиненою економікою використовуються і непрямі методи регулювання цін на сільськогосподарську продукцію. Це досягається шляхом скорочення обсягів її виробництва і, відповідно, ринкової пропозиції, або підвищенням ринкового попиту. В обох випадках підвищуються ринкові ціни до прийнятого для основної маси фермерів рівня.

Для удосконалення порядку визначення розміру часткової компенсації, а відповідно й розміру фактичної (пільгової) кредитної ставки для позичальника, доцільно проаналізувати зарубіжний досвід, який свідчить про різноманітність підходів щодо розв'язання цього питання.

Зокрема, у Франції механізм дія пільгових кредитів ґрунтується на принципі боніфікації - компенсації кредиторі з коштів державного бюджету різниці між договірною процентною ставкою і ставкою пільгового кредиту. Розмір пільгової кредитної ставки є фіксованим, законодавчо визначеним і диференційованим залежно від виду кредиту: на облаштування господарства - 2,7-4 %, модернізацію - 2,7 - 5 %, розвиток тваринництва - 5-6 %, виробництво деяких продуктів рослинництва - 6-10 %, земельні позики - 5,2 %, фінансування кооперативів із спільного використання техніки - 3,75-5 % [2].

Для фермерів Німеччини пільгове кредитування здійснюється у вигляді кредитів, наданих за ставкою 1 % річних, або шляхом зниження позичкового процента діючих кредитів на 4-7 %. Тобто для німецьких сільськогосподарських виробників, фіксованими є або ставка пільгового

кредиту, або розмір часткової компенсації [3].

В Австрії не встановлюється фіксована ставка пільгового кредиту для сільськогосподарських позичальників. Пільговий інвестиційний кредит австрійським фермерам диференційований залежно від виду кредиту за двома рівнями компенсаційних доплат - 50 і 36 % діючої процентної ставки банку-кредитора.

Румунським сільськогосподарським підприємствам часткова компенсація здійснювалася після повернення пільгового кредиту в обумовлений термін у розмірі 70 % процентної ставки кредитора.

Вивчення досвіду державної підтримки у країнах з розвинутою ринковою економікою дозволяє зробити висновок, що всі вони створили специфічні системи обслуговування аграрного сектора економіки. Викликано це, насамперед, особливостями цього сектора, потребою ліквідації кризових явищ в економіці, які виникали з різних причин: циклічного характеру економічного розвитку або соціально-економічної нестабільності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дем'яненко С.І. Спільна аграрна політика ЄС: суть, тенденції та значення для України / С.
1. Дем'яненко // Економіка України. - 2003. - № 3. - С. 80-86.
2. Литвин О.В. Особливості аграрної політики країн ЄС та США на ринку зернових / О. В. Литвин // Економіка України. - 2003. - № 12. - С. 78 -81.
3. Олійник О.Д. Фінансова підтримка сільськогосподарського виробництва у зарубіжних країнах / О. Д. Олійник // Фінанси України. - 2002. - № 6. - С. 72-75.

УДК 631.151.3:338.43

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАРКЕТИНГУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

*Лункіна Т.І., кандидат економічних наук, асистент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Для зміцнення та досягнення економічно стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств на аграрному ринку є застосування маркетингової роботи. Особливості маркетингу в сільському господарстві тісно пов'язані з специфікою виробництва, яка характеризується різноманітністю асортименту продукції й учасників ринку, сезонністю виробництва, низьким рівнем науки і мистецтва маркетингової діяльності в АПК, порівняно з іншими сферами діяльності, сприйняттями та адаптивністю споживачів до товарів першого вжитку, різноманітністю форм господарювання.

Аналіз показав, що в більшості сільськогосподарських підприємствах Миколаївської області не використовується маркетингова складова, яка є однією із основних елементів ефективного господарювання підприємства. Так, за даними досліджень у 2009-2011 рр. більше, ніж у 75 % сільськогосподарських підприємств області використовуються окремі функції

маркетингу, близько 25 % здійснюють маркетингову діяльність, спрямовану на реалізацію товарної і збутової стратегій, всю систему маркетингу не застосовує жодне сільськогосподарське підприємство. Керівництво сільськогосподарських підприємств мало уваги приділяють дослідженням ринку та ціноутворенню, а це в свою чергу, призводить до зниження конкурентоспроможності продукції.

Основними причинами, що стримують розвиток аграрного маркетингу є: нерозвинена ринкова інфраструктура, нестача кваліфікованих кадрів, які володіють досвідом маркетингової роботи, відсутність повної інформації про стан внутрішнього і зовнішнього ринків продукції сільськогосподарського призначення, нестача матеріально-технічних і фінансових ресурсів для створення і функціонування служби маркетингу на підприємстві.

У результаті узагальнення світового досвіду використання маркетингу на аграрних підприємствах виявлено, що у розвинених країнах світу його проведення вимагає значних витрат. Так, за даними міжнародних маркетингових досліджень половину роздрібною ціни будь-якого товару становлять витрати на маркетингові дослідження. Наприклад, у м'ясному підкомплексі США у роздрібній ціні 1 кг яловичини, що становить 6,5 дол. США, частка маркетингу - 3,2 дол. (або 49,2 %), свинини, відповідно - 5,2 і 2,7 дол. США (або 51,9 %) [2].

Основним із дієвих засобів інтенсифікації маркетингової стійкості є реклама. Вона становить чи не 80% усіх деталей успішної торгівлі у світі. Чимало є способів рекламування сільськогосподарської продукції. Так, якщо потрібно охопити велику аудиторію, яку може зацікавити продукція, то телебачення - найоптимальніший варіант. Проте не кожен аграрій може собі дозволити рекламу на телебаченні, тому що вона є досить дорогою. Тому варто звернути увагу на спеціалізовані видання, такі як "Аграрний тиждень", "Агробізнес сьогодні", "Агроперспектива" та інші. Використання аграріями придорожніх рекламних стендів і торговельних павільйонів, які можуть бути розташовані на території аграрних підприємств, поблизу доріг, вказуючи про напрямок до поля, а також інформуючи покупця про ціни - це необхідні умови для ефективного функціонування реклами.

Дієвим механізмом реклами є застосування Інтернет-реклами. Він може забезпечити ринок збуту для продукції, яка не має достатнього попиту на ринку сьогодні, а також може допомогти балансувати асортиментом продукції, враховувати критичні обсяги виробництва і вимоги до якості продукції. Можна сформувати клієнтську базу і займатися продажем напряму споживачам. Прикладом цього є прямий продаж продукції ресторанам супермаркетам, продуктовим магазинам, цей метод усуває одного з посередників. У світі відомо чимало прикладів, коли при прямому продажу у меню поряд з назвою страви вказують ще й назву аграрного підприємства, реквізити, вплив цієї продукції на поліпшення здоров'я людини.

Одним із способів підвищення маркетингової організації на підприємстві є постійна участь суб'єктів господарювання у різноманітних виставках-ярмарках, що дає змогу заявити про себе та про свій вид продукції. Проте

недостатня інформованість щодо строків, термінів проведення даних заходів уповільнюють розвиток маркетингової діяльності на підприємстві.

Також одним із дієвих механізмів маркетингу є застосування бечмаркінгу - безперервного процесу порівняння товарів (робіт, послуг), виробничих процесів, методів та інших дієвих складових ефективної діяльності підприємства. Порівняння показників діяльності та зіставлення своїх можливостей з конкурентами дає можливість виявити позитивні та негативні моменти розвитку підприємства. В Україні, на жаль, цей метод не отримав достатнього розповсюдження, причинами є: відсутність чіткого розуміння даного підходу та доступу до достовірної інформації конкурентів.

Тому процес переходу до маркетингової орієнтації повинен мати в кожному сільськогосподарському підприємстві індивідуальний характер і залежати від обсягів виробництва продукції, зв'язків, що склалися, територіального розташування і багатьох інших чинників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюх Т.О. Особливості маркетингових досліджень на ринку с.-г. продукції / Т. О. Артюх // Економіка АПК. - 2008. - № 8. - С. 122-126.
2. Войчак А.В. Маркетинговий менеджмент / А. В. Войчак. - К. : КНЕУ, 2008. - 268 с.

УДК 334.722:001.895

СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Мельник О.І., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

На сьогодні в наукових колах беззаперечним є той факт, що економічне зростання в Україні неможливе без активізації інноваційної діяльності, в тому числі в аграрному секторі економіки. При цьому для реалізації інноваційної політики необхідно сформулювати організаційно-економічний механізм розвитку інноваційного підприємництва.

Аналізуючи різні підходи до визначення організаційно-економічного механізму та базуючись на економічній сутності інновацій, інноваційного процесу, можна надати таке визначення: організаційно-економічний механізм розвитку інноваційного підприємництва - це сукупність форм і методів інноваційної діяльності, що взаємопов'язано функціонують для забезпечення науково-технічного прогресу в галузях АПК. Він повинен мати комплексну структуру, до якої входять дві групи: організаційні та економічні.

Основними організаційними складовими є: планування й організація НДДКР (створення інновацій); інформація й поширення інновацій; впровадження інновацій у виробництво. При цьому саме на етапі впровадження

інновацій необхідно забезпечити дієву державну підтримку у зв'язку з недостатньою платоспроможністю аграрних товаровиробників [4].

Відтак до економічних складових слід віднести: фінансування й кредитування створення, поширення та впровадження інновацій; оподаткування й страхування підприємств, що створюють та впроваджують новітні технології; ціноутворення на науково-технічну продукцію; стимулювання науки і створення інновацій на різних рівнях.

У країнах із розвинутою ринковою економікою інструментарій непрямих методів управління різноманітний і зосереджений переважно в сфері оподаткування, де діє багато пільг. До інструментів податкового стимулювання інноваційної діяльності для України науковці відносять: зниження ставки податку; інноваційну податкову знижку; відміну податків на реінвестування; податкові угоди з іншими країнами; податкові кредити; звільнення від оподаткування земель, відведених для будівництва інноваційних бізнес-центрів тощо. Зокрема, Податковим кодексом України визначено, що тимчасово звільняються від оподаткування прибуток виробників біопалива, прибуток підприємств машинобудування для АПК тощо [2]. Пільгове оподаткування необхідно доповнювати прямим державним фінансуванням найважливіших інноваційних програм і проектів, наданням інноваційним підприємствам дотацій.

Розвиток інноваційного підприємництва безпосередньо залежить від розвиненості інноваційної інфраструктури, що включає сукупність організацій та інституцій, які, використовуючи новітні досягнення науки, техніки й інформаційних технологій, продукують нові ідеї, забезпечують організаційні, економічні та інформаційні умови освоєння інновацій, сприяють структурній перебудові економіки, оновленню номенклатури продукції, що випускається, створенню нових робочих місць, примноженню науково-технічного потенціалу [1]. Саме тому необхідно активніше фінансувати створення технопарків та заохочувати їх діяльність шляхом надання податкових і кредитних пільг, привернення уваги до їх розвитку венчурного капіталу.

В Україні зареєстровано понад 600 венчурних фондів, із них діє більше 100, проте сфера їх діяльності - це переважно будівництво, торгівля енергоресурсами, деякі фонди займаються фінансуванням інших традиційних проектів або невеликих продуктових інновацій [3]. Така діяльність вітчизняних венчурних фондів є свідченням відсутності стимулів укладати кошти в інноваційні проекти за високого рівня ризику. Поки що вітчизняний венчурний капітал не інвестує в інноваційні проекти, оскільки інвестиції в окремі галузі традиційної економіки мають достатньо високий рівень дохідності при відносно коротких термінах інвестування та за умов низького рівня ризику.

В умовах ринкової економіки велику роль відіграють такі види фінансових стимулів, як заохочувальні фонди, що утворюються з прибутку підприємств, фінансування підготовки та перепідготовки наукових кадрів [1]. Важливе місце належить також фінансовим санкціям, які покликані посилити матеріальну відповідальність суб'єктів господарювання за виконання взятих на

себе зобов'язань, а також за використання застарілих технологій з нераціональним витрачанням ресурсів.

Ціноутворення на науково-технічну продукцію має відповідати вимогам підвищення інноваційної активності як в науково-технічній, так і в виробничій сферах АПК, стимулювати розвиток інноваційного процесу на всіх стадіях на основі створення взаємної зацікавленості усіх його учасників.

Таким чином, приведення в дію усіх складових організаційно-економічного механізму розвитку інноваційного підприємництва сприятиме своєчасному й ефективному фінансуванню та забезпеченню впровадження якісних інновацій в аграрному секторі економіки, виведенню його на якісно новий рівень розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зянько В.В. Розвиток інноваційного підприємництва в транзитивній економіці [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.dlib.com.ua/rozvytok-innovatsiynoho-pidpryyemnytstva-v-tranzytyvniy-ekonomitsi.html>.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] -Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Проблеми розвитку інновацій в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу : http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=90772
4. Санду И. Активизация инновационной деятельности в АПК / И. Санду // АПК: экономика, управление. - 2005. - № 11. - С. 73-79.

УДК 338.439:339.54

ОБГРУНТОВАНА МИТНА ПОЛІТИКА - ВАЖЛИВА УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

*Резніченко Д.В., аспірант,
Миколаївський державний аграрний університет*

Проблеми сучасної митної політики пов'язані, з одного боку, з лібералізацією економіки, що спричинила розширенню кола суб'єктів господарювання, які отримали право безпосередньої участі на міжнародних ринках, з другого - із закономірними тенденціями розвитку міжнародних зв'язків та відносин в умовах наростаючої глобалізації світової економіки.

У Митному Кодексі України (ст. 2) зазначається, що митна політика - це система принципів і напрямків діяльності держави в сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі. Тобто, чинне законодавство сприймає митну політику як сукупність принципів, тобто основних засад, вихідних ідей, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю і відображають суттєві положення явища та напрямків діяльності держави [2].

Світовий досвід формування та реалізації митної політики свідчить про складність цього процесу та потребу у використанні широкого кола стратегій і

технологій, що ґрунтуються на науково обґрунтованих позиціях. Питома вага, місце і характер поєднання цих стратегій формування та реалізації митної політики має визначатися станом національної митної служби, політичними, соціально-економічними можливостями держави, політичною волею його керівництва.

Досвід багатьох розвинутих країн свідчить: перехід до ринкових відносин вимагає докорінних змін у характері діяльності митних органів, перетворення її в реально діючий засіб державного регулювання в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Митна служба має стати інструментом практичної реалізації митної політики в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі, відмови держави від державної монополії та виходу на зовнішній ринок значної кількості суб'єктів господарювання.

На сучасному етапі можна виділити три фінансово-економічні проблеми, які вирішуються митними органами в ході реалізації митної політики держави.

Перша. Формування складу та товарної структури споживчого ринку України і створення конкурентного середовища.

Друга. Захист вітчизняних виробників від експансії світового ринку і доступу на український ринок дешевих, неякісних товарів, перш за все споживчих.

Третя. Забезпечення надходжень коштів від справляння митних зборів та податків до доходної частини державного бюджету.

На першому місці стоїть проблема формування споживчого ринку та створення конкурентного середовища. Споживчий ринок у країні має бути сформований і держава повинна приймати дієві заходи з його розвитку і вдосконалення. Ринок товарів і послуг формується за рахунок двох джерел: перший - вітчизняне виробництво (реальний сектор економіки) і матеріальні запаси і державні резерви, другий - імпорту продукції за рахунок функціонування світового ринку.

Основним інструментом державного регулювання внутрішнього ринку країни в процесі взаємодії зі світовим ринком є митний тариф, який визначається регулюється Законом України "Про митний тариф". Зміни і доповнення зводяться до коректування ставок митних зборів як у бік збільшення, так і зниження. Митне регулювання імпорту здійснюється за допомогою імпортних мит і митних пільг (преференцій), регулювання експорту - з допомогою експортних мит.

Друга, за пріоритетністю, проблема вирішується митною службою перш за все за рахунок своєчасного перегляду та уточнення рівня митних імпортних мит. Рівень митних імпортних мит повинен бути таким, щоб, по-перше, споживчий ринок України був насичений необхідними для населення споживчими товарами та продуктами. По-друге, конкуренція імпорту на українському ринку була нормальною, яка не дозволяє "забивати" вітчизняне виробництво, як це сталося в 90-і роки з вітчизняними підприємствами легкої промисловості.

Щодо економічних проблем та перспектив митної діяльності, слід зауважити, що тимчасові фіскальні вигоди не повинні затуляти довгострокові

перспективи митної справи. Тому сьогодні принципово важливо по-новому розставити акценти і забезпечити розумний баланс між трьома основними функціями митниці - фіскальної, регулюючої і захисної.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ківалов С.В. Митна політика України : [підручник] / С. В. Ківалов, Б. А. Кормич. - Одеса : Юридична література, 2001. - 256 с.
2. Митний кодекс України : за станом на 2 вересня 2011 р. : (відповідає офіц. текстові). - К. : Алерта ; ЦУЛ. - 140 с.
3. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами : [монографія] / Д. В. Приймаченко. - Дніпропетровськ : АМСУ, 2006. - 332 с.

УДК 631.147:504:338.43 СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Чайка Т.О., здобувач,

Миколаївський державний аграрний університет

Екологічні проблеми сьогодення вимагають впровадження ресурсозберігаючих технологій в усіх галузях виробництва. Особливо це актуально для аграрного сектора економіки, який є стратегічним щодо забезпечення гідного життя всього населення та продовольчої безпеки України. Для цього необхідно, перш за все, впроваджувати у сільськогосподарське виробництво технології, які зберігають та відновлюють національне багатство України - чорноземи. Такі технології використовує органічне агровиробництво, яке ґрунтується на своїх принципах (здоров'я, екології, справедливості, турботи), відповідає концепції стійкого розвитку аграрного сектора економіки.

Питання розвитку органічного виробництва розглядали такі вітчизняні вчені: С.С. Антоненко, А.Д. Балаєв, Н.А. Берлач, В.І. Вовк, В.І. Кисіль, П.П. Патица, П.В. Писаренко, І.П. Страчевський, В.П. Федоренко, М.К. Шикуча та ін.

Сьогодні розвиток органічного виробництва в аграрному секторі економіки не можливий без співпраці всіх його учасників, дії яких повинні відповідати його загальній концепції. Ця концепція розвитку ґрунтується на поєднанні моделі інноваційного розвитку агропромислового сектору "аграрна освіта - аграрна наука - агропромислове виробництво" з ринком вітчизняної органічної сільськогосподарської продукції, іншими суб'єктами господарювання за підтримки державних та місцевих органів влади (рис. 1).

Дослідження сучасного правового забезпечення, економічних шпирів стимулювання та розвитку вітчизняних і світових досягнень органічного агровиробництва дозволяє запропонувати такі шпирі його розвитку та подальшого вдосконалення:

1. Прийняття відповідної законодавчої бази органічного сільського господарства.

2. Створення системи фінансово-правової підтримки вітчизняних виробників органічної сільськогосподарської продукції.

3. Формування Програми розвитку органічного сільського господарства в Україні шляхом співпраці науково-дослідних і навчальних закладів з виробниками.

4. Організація сучасної інфраструктури на ринку органічної сільськогосподарської продукції.

5. Забезпечення органічного сільського господарства відповідними фахівцями шляхом їх підготовки та перепідготовки на базі аграрних закладів освіти.

6. Інтеграція вітчизняної системи виробництва органічної сільськогосподарської продукції у світову ринкову інфраструктуру.

Примітки:

→ - залежність між структурними елементами

↔ - вплив структурних елементів

↔ - взаємодія суб'єктів з метою розвитку органічного агровиробництва

Рис. 1. Модель концепції розвитку органічного виробництва в аграрному секторі економіки*

*Джерело: власна розробка

Таким чином, концепція розвитку органічного агровиробництва в Україні ґрунтується на взаємовигідній співпраці всіх учасників цього сектора через дотримання принципів здоров'я, екології, справедливості, турботи з метою забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора економіки. При цьому, головна роль належить державним органам влади, які повинні забезпечити відповідну законодавчу та нормативно-правову базу діяльності всіх суб'єктів, сприяти розвитку внутрішньому ринку органічної сільськогосподарської продукції, його інтеграції у світову ринкову інфраструктуру. Також в умовах ринкової економіки значний вплив на розвиток органічного сільського господарства має фінансова система держави, місце та роль якої у цьому процесі є перспективним напрямом для подальших досліджень.

УДК 338.48.01

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

*Баришевська І.В., асистент, аспірант, Миколаївський
державний аграрний університет*

Сучасні сільськогосподарські підприємства в умовах жорсткої конкуренції змушені постійно пристосовуватися до вимог глобалізаційного середовища, ефективно формувати та використовувати потенціал управління. Оцінка потенціалу управління набуває особливо важливого значення, оскільки дає змогу встановити наскільки управління підприємством відповідає рівню досягнення встановленої мети.

Відсутність на підприємствах оцінки, яка б відзначалася доступністю в застосуванні і всебічним охопленням процесів управління, не сприяє виявленню резервів потенціалу та передбаченню заздалегідь змін впливу зовнішнього середовища на їх функціонування. Тому обрання певних критеріїв оцінки потенціалу управління є однією з найважливіших проблем щодо досягнення ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств.

Питанням формування потенціалу управління в економічній літературі присвячено праці багатьох вчених, з-поміж яких: В.Г. Герасимчук, О.Д. Гудзинський, Н.М. Сіренко та ін., однак існуюча інформація найчастіше носить уривчастий і суперечливий характер і не має однозначного трактування. Важливість і пріоритетність питань, що стосується управління розвитком сільськогосподарських підприємств вимагає подальших досліджень.

Потенціал управління підприємством - це знання, уміння, навички, ресурси, інтелектуальні можливості, ініціатива та досвід персоналу, які можна використати для вибору найефективніших із альтернативних рішень для забезпечення ефективного функціонування суб'єкта господарювання, досягнення ним встановлених цілей. Тобто те підприємство має найвищий потенціал управління, яке у ринковому середовищі забезпечить вибір

найкращих альтернатив досягнення цілей і успіху на ринку. До таких підприємств належать ті, в яких управлінці мають найсучасніші знання, уміння, інформацію, інтелектуальні можливості.

На думку Герасимчука В. Г., потенціал управління включає оцінку таких кількісних параметрів: типи структур управління; стратегічний потенціал; організаційний клімат; рівень організаційної культури; планування дій; організаційна діяльність; аналітична діяльність.

Виділяють наступні типи структур управління: лінійно-штабна, лінійно-функціональна, централізована, лінійно-функціональна, децентралізована, дивізіонально-інноваційне, матрично-проектна, матрично-функціональна, ринково-стратегічна, множинна, адаптивна.

Перші типи структур (лінійно-штабна, лінійно-функціональна, централізована, лінійно-функціональна, децентралізована) відповідають ринковим структурам постійного масового попиту.

Наступні типи структур (дивізіонально-інноваційне, матрично-проектна, матрично-функціональна) відповідають умовам конкурентної економіки. Підприємства стають об'єднаннями відділень, так званих «центрів прибутку», а структура управління перетворюється на дивізіональну з потужним загальногосподарським управлінням. Для швидкого реагування на ринкові зміни структурним підрозділам можуть бути передані функції стратегічного управління.

Останні типи структур (ринково-стратегічна, множинна, адаптивна) - це гнучкі структури, що пристосовуються до постійно змінюваних умов.

Для оцінки організаційного клімату виділяють п'ять показників: ставлення до змін, відкритість мислення, перспективність мислення, готовність до ризику, бачення чинників успіху.

Потенціал управління має три складові: кадровий й організаційний потенціали та організаційний клімат. Кадровий потенціал - це знання та навички кадрів управління. Кваліфікаційний профіль управлінського персоналу, як правило визначається за видами діяльності: планування дій, організаційна діяльність, аналітична діяльність.

Оцінка кваліфікаційного профілю дає змогу визначити наявність можливості реагування кадрів на проблеми, що виникають.

Нами вдосконалено методику В. Г. Герасимчука для сільськогосподарських підприємств в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз потенціалу менеджменту на сільськогосподарських підприємствах

Параметри потенціалу менеджменту	Оцінка	Кількість балів
1	2	3
тип структури управління	лінійно-штабна	1
	лінійно-функціональна централізована	2
	лінійно-функціональна децентралізована	3
	дивізіонально-інноваційне	4
	матрично-проектна	5

	матрично-функціональна	6
	ринково-стратегічна	7
	множинна	8
	адаптивна	9
стратегічний потенціал	адаптивна гнучка	9
	множинна	8
	ринково-стратегічна	7
	матрично-функціональна	6
	матрично-проектна	5
	дивізійно-інноваційна	4
	лінійно-функціональна	3
	лінійно-штабна	2
	лінійно-патріархальна	1
ставлення до змін	зміни, потрібні за умов кризи	1
	зміни, потрібні за низьких результатів	2
	зміни, що дадуть нові досягнення	3
	вимагають зміни зовнішні фактори	4
відкритість мислення	увага до внутрішніх проблем	1
	внутрішні проблеми в поєднанні з зовнішніми	2
	оцінка зовнішніх факторів	3
	увага до навколишнього середовища	4
перспективність мислення	орієнтація на сьогоднішній день	1
	пошуки найближчих перспектив	2
	середньострокове планування (2-3 роки)	3
	прихильність до довгострокової стійкої діяльності	4
готовність до ризику	готовність до ризику відсутня	1
	готовність до тимчасових труднощів	2
	готовність до подолання труднощів та тимчасових невдач	3
	невдачі не змінять готовності до ризику	4
бачення факторів успіху	певна невизначеність щодо шляхів до успіху	1
	існують шляхи досягнення успіху	2
	можливість прогнозування досягнення успіху	3
	чітка перспектива послідовності шляхів до успіху	4
рівень організаційної культури	бюрократична	1
	ринкова	2
	адхократична	3
	кланова	4
планування дій	дослідний, проб та помилок	1
	альтернативний	2
	творче піднесення	3
організаційна діяльність	послідовна та поступова реалізація	1
	послідовно-паралельна реалізація	2
	паралельна масштабна реалізація	3
аналітична діяльність	збір фактичних даних	1
	екстраполяція	2
	аналіз майбутнього та складання прогнозів	3

Дослідженням виявлено, що оцінка потенціалу управління може здійснюватися лише при розробці відповідної стратегії підприємства. При цьому різні стратегії нададуть різні результати у розвитку системи управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герасимчук В.Г. Діагностика системи управління підприємством / В. Г. Герасимчук - К. : Віпол, 1995.- 120 с.

ДЕРЖАВНИЙ ЛІЗИНГ ЯК ЗАСІБ ОНОВЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Павлюк Є.О., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Розвиток ринкових відносин у нашій країні робить неминуchoю зміну поглядів щодо механізмів формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки. Ринок ставить підприємства аграрного сектора у принципово нові відносини з державними організаціями, з виробничими й іншими контрагентами щодо формування та використання ресурсного потенціалу. Сучасний стан аграрного виробництва України не дає змогу розв'язати основні проблеми функціонування агропродовольчого ринку без технічного переозброєння та без створення системи комплексного управління формуванням і використанням ресурсного потенціалу в аграрному секторі економіки.

Основною складовою формування конкурентоспроможного сільськогосподарського ринку є забезпечення товаровиробників сучасними та високопродуктивними технічними засобами. За останні 15 років обсяги придбання окремих видів технічних засобів усіма категоріями господарств зменшилися у 20-50 разів. До того ж, 75-90 % таких засобів відпрацювали нормативні строки служби [2, с. 383-385].

Усе це зумовлює необхідність пошуку нових форм фінансування діяльності аграрних підприємств з метою формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки України, серед яких важливе місце посідає лізинг. Придбання нової сільгосптехніки стримується дефіцитом грошових коштів у аграрників та високими відсотковими ставками кредитів у банках, які співпрацюють з аграрним сектором.

Альтернативою у для аграрних підприємств є Державне публічне акціонерне товариство "Національна акціонерна компанія "Укراгролізинг", яке співпрацює з вітчизняними сільгоспвиробниками у сфері лізингу на пільгових умовах. Фінансовий лізинг в агропромисловому комплексі є вигідною формою діяльності для всіх учасників цього виду інвестицій - і селянам, і машинобудівникам. Необтяжливий він і для державного бюджету.

Для селян фінансовий лізинг дає можливість заощаджувати кошти для інвестування в інші більш ефективні види діяльності та придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості.

Наприклад, витрати на придбання машини вартістю 100 тис. грн. у перший рік складатимуться з:

1. Попереднього лізингового платежу за користування технікою в частині відшкодування її вартості (15 % ціни машини з ПДВ) - 15 тис. грн.
2. Винагороди лізингодавцю за передачу в лізинг техніку (7 % від невідшкодованої вартості) - 6 тис. грн.

3. Чергового лізингового платежу та винагороди лізингодавцю відповідно 10 і 3 тис. грн. Разом за рік - 34 тис. грн.

Заощаджені 66 тис. грн господар може використати для інвестування у виробництво з рентабельністю не нижче розміру депозитних відсотків. Але й депозитні вклади з рівнем 14 % за 5 років нарощують заощаджену суму до 127 тис. грн.

У підсумку за 5 років:

- виплати за придбану машину дорівнюватимуть 114 тис. грн., а з урахуванням інфляції (6 % річних) - 103 тис. грн.;
- надходження від інвестування у виробництво заощаджених коштів дорівнюватимуть 61 тис. грн., а з початковими 66 тис. грн. - 127 тис. грн.;
- у власності залишається машина первісною вартістю 100 тис. грн., яка може працювати ще 5 років, або продана за залишковою ціною [1].

Для машинобудівників фінансовий лізинг - захід, що сприяє збільшенню обсягів виробництва, бо дозволяє на кожні 100 млн. грн., наявних у сільськогосподарських товаровиробників коштів, придбати техніки на суму 260 млн. грн., тобто збільшити валове виробництво підприємств сільгоспмашинобудування на 160 млн. грн.

Додаткове виробництво техніки на 160 млн. грн. означає для машинобудівників: вирішення соціальних проблем виробничих колективів; збільшення на 30-32 млн. грн. прибутків; збільшення потенційних можливостей для оновлення матеріально-технічної бази підприємств; гарантію передоплати виготовленої продукції; оптові і, навіть, несезонні форми торгівлі; можливість використання лізингодавців, як партнерів у створенні дилерської мережі; стабілізацію положення у конкурентному середовищі, бо лізингові інвестиції спрямовуються лише на техніку вітчизняного виробництва.

Упродовж часу існування фінансового лізингу в Україні для деяких заводів це були вагомі інвестиції. В окремі роки обсяги закупівель для них складали більше половини валового виробництва.

Розвиток лізингової діяльності в Україні потребує мобілізації значних обсягів грошового банківського капіталу для фінансування лізингових операцій, купівлі устаткування з метою його подальшого використання. Головна відмінність українського лізингу для села від західного полягає в тому, що основним інвестором виступає держава, надаючи НАК "Украгrolізинг" бюджетні кошти на певний термін. Компанія ж, придбаваючи й передаючи сільськогосподарські машини у фінансовий лізинг, повертає кошти до бюджету, регулярно збираючи лізингові платежі з лізингоодержувачів. Отож, для подальшого розвитку лізингу як засобу оновлення матеріально-технічної бази аграрних підприємств, необхідно спрямувати державне регулювання на створення загальногосподарського клімату заохочення до оновлення основних фондів, на надання різнопланових пільг, у тому числі й податкових, фірмам, які впроваджували сучасні види обладнання через лізингові операції.

ЛІТЕРАТУРА

1. ПАК "Укragролізинг" : офіційний сайт [Електронний ресурс] - Режим доступу : <http://www.ukragroleasing.com.ua>.
2. Бородіна О.М. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції / О. М. Бородіна -Ужгород: ІВА, 2010. - С. 383-385.

УДК 631.152.2:631.171

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

*Устименко О.С., лаборант,
Миколаївський державний аграрний університет*

Інноваційна діяльність є важливою складовою системи заходів щодо прискорення розвитку сільського господарства, підвищення його конкурентоспроможності й ефективності.

Розвиток сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі зумовлюється широким впровадженням у практику світових і вітчизняних досягнень науково-технічного прогресу, стратегічна роль у якому належить інноваційній діяльності, застосуванню нових методів ведення господарської діяльності, на основі науково обґрунтованих досліджень. Основною проблемою при цьому є підтримка науково-технічного і освітнього потенціалу на належному рівні та постійне фінансування проектів розвитку інноваційної діяльності.

Інноваційний розвиток України досліджували такі вітчизняні автори, як Л. Гаман, І. Павленко, Д. Кокоріна, М. Згуровський, В. Семеновенко та інші наукові діячі, що приділяють увагу розвитку інноваційної діяльності та її необхідності для розширення виробництва аграрного сектору України.

У світовій практиці інноваційна діяльність підтримується державою переважно шляхом запровадження податкових пільг, зокрема: відстрочення податкових платежів у разі виникнення додаткових витрат на інноваційні цілі; зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі; звільнення від оподаткування прибутку, отриманого від реалізації інноваційних проектів протягом декількох років; пільгове оподаткування дивідендів, отриманих з акцій фірм, що здійснюють інноваційну діяльність; зниження ставок податку на прибуток з метою спрямовування резервних коштів на замовленні державою та спільні науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки; надання пільг проектам, що виконуються за пріоритетними програмами; зменшення оподаткування прибутку на суму вартості приладів та устаткування, переданих вищим навчальним закладам, НДІ та іншим інноваційним організаціям; вирахування з прибутку до оподаткування внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частки податку з прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з наступним

використанням на інноваційні цілі. Остання пільга - єдина з наведених, що використовується в Україні.

Подолання кризових явищ та вибір правильних орієнтирів економічного розвитку АПК свідчить, що найоптимальнішим із можливих напрямів у сільськогосподарській сфері є інноваційна. Лише, таким чином, можна швидко і ефективно трансформувати сільськогосподарське виробництво, стимулювати мале і середнє підприємництво та водночас забезпечити вихід на світовий ринок, що надзвичайно важливо для нашої держави з її величезним потенціалом аграрної країни.

Для здійснення інноваційного розвитку використовуються два підходи до розв'язання проблем: стабілізація і розвиток сільськогосподарських і харчових підприємств та розробка шляху розвитку з урахуванням регіональних аспектів [3].

В умовах реформування української економіки виникла проблема пошуку фінансових джерел активізації інноваційної діяльності - прийняття відповідних законів, надання пільг, створення приватного капіталу, стимулювання припливу в науку талановитої молоді, оновлення наукових кадрів через удосконалення системи оплати праці та відродження престижу професії науковця.

На початку 2009 року Держіннофондом було запропоновано комплексний підхід до розвитку інноваційної сфери за допомогою інвестування. На його основі було складено структуру фінансування розвитку інноваційних заходів на підприємствах України, у якій 87 % займають власні кошти підприємств, 6 % - фінансування з державного бюджету, 4 % - кредитні ресурси і 3 % - кошти інвесторів [1]. У даному випадку саме висока ризикованість інноваційних проектів зумовлює низьку частку коштів інвесторів і кредитних ресурсів. При цьому інновації несуть великі витрати власних коштів господарств.

Опитування працівників сільськогосподарських підприємств із цього питання, виявили, що серед керівників вищого й середнього рівнів підтримують і беруть участь в інноваційних процесах у середньому 70 % респондентів, 8 % ставляться до них пасивно, 10 % опитаних чинять опір, 12 % взагалі не визначилися. Такі дані свідчать про середній рівень зацікавленості працівників українських підприємств у розвитку інновацій [2].

Таким чином, на даному етапі розвиток інноваційної сфери при виході сільськогосподарських підприємств на зарубіжні ринки є основою подолання кризової ситуації у виробничій діяльності підприємств. Найголовнішими факторами слабого розвитку є постійне реформування економіки, недостатнє фінансування з боку влади та інвесторів, а також небажання частини українських працівників застосовувати свої знання й навички в інноваційній сфері. Самофінансування інноваційних заходів, на даний момент, найбільше використовується підприємцями, саме тому інноваційна діяльність характеризується низькими темпами розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнаткович О. Д. Активізація інновацій у сільське господарство України. [Електронний ресурс] / О. Д. Гнаткович // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання Дніпропетровського державного аграрного університету. — Режим доступу : <http://www.economy.ua/ipeex.php?operation=1&iid=65>.
2. Захарченко В.І. Забезпечення ефективності нововведень в промисловості в умовах перехідної економіки : автореф. дис. ... д. е.н. / Захарченко В.І. ; НАН України, Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва. — К., 2001. — 27 с.
3. Іртищева І. О. Побудова інноваційних моделей регіональної агропродовольчої сфери на інтеграційній основі. / І. О. Іртищева // Економіка АПК. — 2009. — № 9. — С. 39-43.

УДК 378:63.001.7

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ АГРАРНИХ ВНЗ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Волкова І.Г., фахівець I категорії НІ ІТ ЗАО,
Миколаївський державний аграрний університет*

Важливим і актуальним для подальшого розвитку аграрних вищих навчальних закладів (ВНЗ) і системи вищої освіти в цілому, їхнього стабільного фінансового стану в умовах економічної кризи і зменшення бюджетного фінансування й державної підтримки є впровадження нових технологій та інновацій в галузі вищої освіти, грамотна інноваційна й підприємницька політика аграрних ВНЗ. Велику роль у стабілізації розвитку і фінансового стану аграрних ВНЗ відіграють інноваційні відносини членів колективів, рівень їхньої підприємницької культури, готовність до співробітництва і спільного вирішення проблем.

Даній темі присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних авторів Девяткіна М.А., Мирошнікова Т.А., Петрова Ю.І., Асаул А.Н., Капаров Б.М., Євтушевський В., Олійник А., Мочерний С.В., Біртон Кларк, Девіс Джон Л. та ін.

Для детального дослідження взаємовідносин аграрних ВНЗ в процесі здійснення інноваційної діяльності, необхідно розглянути сутність, види і розвиток інноваційних відносин у аграрних ВНЗ.

Суб'єктами інноваційних відносин вищої школи є всі члени суспільства, соціальні групи, соціальні структури, які так або інакше мають відношення до сфери освіти, науки та виробництва. Вони можуть бути індивідуальними і асоційованими (колективними).

Об'єктами виступають інноваційні проекти пов'язані з новітніми й економічно вигідними технологіями виробництва аграрної продукції та інноваційними методиками викладання у ВНЗ.

Інноваційні відносини поділяються на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних можна віднести: інноваційно-економічні; інноваційно-педагогічні;

інноваційно-управлінські, у тому числі - інноваційно-організаційні; інноваційно-фінансові; інноваційно-майнові відносини.

Для аграрних ВНЗ характерним є те, що вони у рамках інноваційної діяльності можуть вступати і в ринкові, і в неринкові інноваційно-економічні відносини. Неринкові економічні відносини - це подарунки, пожертвування, податки, штрафи, ін.

Взагалі інновації в агропромисловому комплексі, а особливо ще й пов'язані з освітою малоприбуткові. Це пов'язано з довгими термінами окупності, що визначається специфікою аграрної освіти. Між тим ринкові відносини можливі у тих випадках, коли інновації в науці зливаються з інноваціями в бізнесі.

Інноваційно-педагогічні відносини - це відносини суб'єктів інноваційної діяльності, що пов'язані з навчальним процесом і його забезпеченням.

Інноваційно-управлінські відносини, включаючи інноваційно-організаційні, - економічні відносини, що виникають між людьми у зв'язку з управлінням економікою вищої освіти в сфері інноваційної діяльності.

Інноваційно-організаційні відносини в рамках ВНЗ пов'язані з організацією трудових відносин, для реалізації яких необхідні кадрові, матеріально-технічні ресурси.

Інноваційно-фінансові відносини виникають між людьми у зв'язку з необхідністю здійснення фінансових операцій під час інноваційної діяльності.

Інноваційно-майнові відносини, виникають між людьми з приводу операцій з власністю, майном, що використовується в інноваційному процесі. Для багатьох аграрних ВНЗ нашої країни слабка матеріальна база, включаючи і майно інфраструктурних підрозділів, - типова проблема.

До суб'єктивних інноваційних відносин належать інноваційно-психологічні та інноваційно-моральні, що зачіпають відчуття, емоції і суб'єктивні етичні оцінки людей.

Наведені види відносин є характерними як для зовнішньої, так і для внутрішньої інноваційної політики аграрних ВНЗ.

Аналізуючи виникнення і розвиток підприємницької культури у Європейських аграрних університетах, зарубіжні науковці зазначають, що протягом двох десятиліть діяльність ВНЗ Європи стала відмінною від традиційної діяльності - навчання, наукові дослідження, ін. На перший план вийшли такі проблеми, як економічна складова діяльності ВНЗ; фінансування; шляхи "зароблення коштів". Нажаль багато Українських аграрних ВНЗ недостатньо уваги приділяють вищенаведеним проблемам та підприємницькій культурі взагалі, що відображається у надостатній кількості коштів на реалізацію інноваційних проектів.

Таким чином, сутність будь якого процесу у ВНЗ визначають відповідні відносини, що складаються між учасниками його здійснення - викладачами, співробітниками і студентами. Для інноваційної політики ВНЗ характерними є інноваційні відносини, що реалізуються суб'єктами і об'єктами управління.

Важливу роль у здійсненні інновацій у аграрних ВНЗ відіграє підприємницька культура їх співробітників, що має бути спрямована на

досягнення головної спільної цілі — організації високого рівня освітньо-наукової діяльності і забезпечення стабільного фінансового стану.

ЛІТЕРАТУРА

1. Девяткіна М.А. Інноваційна політика ВНЗ : [підручник] / М. Девяткіна, Т. Мирошнікова, Ю. Петрова. — М., 2006 — 178 с.
2. Асаул А.Н. Управління ВНЗ в умовах інноваційної економіки / А. Асаул, Б. Капаров. — М., 2007 — 280 с.
3. Євтушевський В. Становлення і розвиток інновацій у вищій школі / В. Євтушевський, Л. Шаповалова // Вища освіта України. — 2011. - № 2. — С. 62—66.
4. Олійник А. Поняття й реальність процесу інноваційного розвитку освіти в Україні // Вища освіта України. — 2011 — № 1. — С. 42—49.

СЕКЦІЯ "УКРАЇНОЗНАВСТВО"

УДК 378.147.89

ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ У ВНЗ

*Шарата Н.Г., кандидат педагогічних наук, доцент,
Миколаївського державного аграрного університету,*

В умовах соціально-економічних реформ, безперервного оновлення й розвитку системи освіти під впливом науково-технологічного й гуманітарного прогресу, конкуренції на ринку праці й освітніх послуг інновації стають важливим елементом діяльності навчальних закладів, необхідною умовою успіху у навчанні та підготовці кадрів.

Сучасні заклади освіти певною мірою стають осередками з підготовки творчо мислячої молоді, здатної адаптуватися у динамічно змінному світі. У той же час традиційні форми та методи управління, що склалися у навчальних закладах, недостатні для професійного керівництва сучасними, більш масштабними інноваціями в освіті.

Освітні інновації є основним фактором ефективності навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, що і обумовило вибір нашого дослідження.

Метою даної статті є дослідження змісту поняття "інновація" в сучасному навчально-виховному процесі ВНЗ.

Як галузь педагогіки педагогічна інноватика є молодого наукою. Дослідження інновацій започатковані з середини ХХ ст. та зосереджені на теоретичному обґрунтуванні, аналізі різноманітних аспектів інноваційних процесів у системі навчання і виховання, вироблені практичних рекомендацій щодо освоєння, впровадження, забезпечення оптимального режиму функціонування інноваційних проектів і програм. Дослідженням даної наукової галузі займаються Л. Ващенко, Л. Даниленко, І. Дичківська, В. Козаков, В. Паламарчук, О. Попова, О. Савченко [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]. Інтерес до інновацій світової педагогічної громадськості виявляється у створенні інформаційних служб (Центр дослідження інновацій в освіті під егідою ЮНЕСКО, Азіатський центр педагогічних інновацій для розвитку освіти), започаткуванні програм впровадження педагогічних інновацій, проведенні міжнародних конференцій, діяльності організацій, що узагальнюють педагогічні нововведення в різних країнах світу. Зокрема, Міжнародне бюро з питань освіти (Франція, Париж) публікує такі періодичні видання, як "Педагогічні інновації", "Інформація та інновація в освіті".

Законом України "Про вищу освіту" передбачено, що метою вищої освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного

вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями [8, с. 4].

Українська освіта має повніше, швидше і точніше реагувати на виклики часу, розвивати людину, здатну жити і ефективно діяти у глобальному середовищі: "Тут є надзвичайно широкий спектр завдань - від формування відповідних світоглядних позицій, розуміння українського розвитку у контексті світових цивілізаційних процесів до відпрацювання навичок спілкування зі світом, людьми з інших країн, переймання їхнього досвіду і досягнень. Це особливо важливо в умовах, коли прогрес кожної окремої країни залежить не тільки від зусиль її громадян, але й від того, наскільки вони здатні сприймати все краще, що є в інших країнах. Громадянське виховання, національне згуртування людей у цих умовах стають стратегічним завданням освіти" (В. Кремінь) [9, с. 9].

У контексті глобалізаційних тенденцій і сучасних викликів українська освіта повинна професійніше готувати людину до життя в інформаційному суспільстві, суспільстві знань та інновацій. Входження світу у науково-інформаційний тип прогресу зумовлює необхідність формування людини з інноваційним мисленням, інноваційною, культурною, здатністю до інноваційної діяльності.

Сучасний етап розвитку національної системи освіти визначається освітніми інноваціями, спрямованими на збереження досягнень минулого й, водночас, на модернізацію системи освіти, відповідно до вимог часу, новітніх надбань науки, культури і соціальної практики.

Термін інновація є новою економічною категорією, яку ввів у науковий обіг австрійський (пізніше американський) вчений Йозеф Алоїз Шумпетер (1883-1950) у першому десятилітті ХХ ст. у своїй праці "Теорія економічного розвитку" він виділив п'ять нових комбінацій змін у розвитку, а саме: використання нової техніки, технологічних процесів нового ринкового забезпечення виробництва; упровадження продукції з новими якостями; використання нової сировини; зміни в організації виробництва та його матеріально-технічного забезпечення; поява нових ринків збуту [10, с. 19].

Поняттям "інновація" позначають нововведення, новизну, зміну, оновлення; новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях.

Автори "Енциклопедії освіти" визначають головну мету інновацій в освіті у "необхідності відповідати викликові глобалізаційних трансформацій, екологічних проблем, полікультурних тенденцій у світі... Характерним для нашого часу є утвердження пріоритету інноваційного розвитку освіти на основі модернізації всіх складових системи (змісту., підготовки педагогічних кадрів, управління, фінансування тощо)" [11, с. 339].

Теоретичним розробленням педагогічної інноватики займаються Л. Ващенко, Л. Даниленко, М. Дробноход, М. Кларин, Н. Лапін, В. Онушкін, В. Паламарчук, І. Підласий, О. Попова, А. Пригожин, О. Савченко, В. Сластьонін [1; 2; 12; 13; 14; 15; 5; 16; 6; 17; 7; 18]. Науковцями визначено

Визначення	Авторське джерело
Інновація – це процес створення, поширення й використання засобів (нововведень) для розв’язання тих педагогічних проблем, які досі розв’язувались по-іншому	О.Я. Савченко [7, с. 356]
Інновація – цілеспрямований і керований процес внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння нововведень	О.В. Попова [6]
Інновація – це комплексний, цілеспрямований процес створення, розповсюдження і використання новації	Л.М. Ващенко [1, с. 45]
Інновація – процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення її мети. Інновація в освіті є не лише кінцевим продуктом застосування новизни у навчально-виховному й управлінському процесах з метою зміни (якісного покращення) суб’єкта та об’єкта управління і отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а й процедурою їхнього постійного оновлення	Л.І. Даниленко [2, с. 45]
Інновація – це результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем	[19, с. 5]
Інновація – результат (продукт) творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове в науці й практиці, як результат народження, формування і втілення нових ідей. Якщо педагог відкриває принципово нове, то він є новатором, якщо трансформує наукову ідею у практику – інноватором.	В.Ф. Паламарчук [5]
Нововведення – перехід певної системи з одного стану в інший зі своїм життєвим циклом.	А.И. Пригожин [17]
Нововведення – це цілеспрямована зміна, яка вносить у середовище впровадження нові стабільні елементи	А.И. Пригожин [17]
Нововведення – комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу (новації). Нововведення – форма організації	Н.И. Лапін [14]

інноваційної діяльності.	
Інновація – пряма калька з англійського слова “innovation”, що означає “нововведення”, “новина”, “новаторство”.	М. Дробноход [12]
За своїм основним змістом поняття “інновація” приналежне не тільки до створення і поширення новацій, а й до змін у способах діяльності, стилі мислення, які з цим пов’язані.	М. Кларін [13]
Інновація – процес часткових змін, що ведуть до модифікації окремо взятих цілей освіти або засобів і способів їх досягнення.	В. Онушкін [15]
Нововведення – комплексний, цілеспрямований процес створення, розповсюдження та використання нового, метою якого є задоволення потреб й інтересів людей новими засобами, що веде до певних якісних змін системи і способів забезпечення її ефективності, стабільності та життєздатності.	В. Сластьонін [18]
Інновації – це ідеї, і процеси, і засоби, і результати, взяті в єдності якісного вдосконалення педагогічної системи.	І. Підласий [16]
Інновації – вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності	[20]

Розбіжності у визначенні поняття "інновація" спричинені неоднаковим баченням їх авторами сутнісного ядра, а також радикальності нововведень. У процесі дослідження зазначеного поняття науковці умовно поділилися на дві групи відповідно до ототожнення або розмежування понять "нововведення" та "інновація".

На нашу думку, ці категорії мають змістові відмінності щодо результату, який планується досягти, створюючи нововведення або інновацію. Нововведення охоплює лише декілька етапів інноваційного процесу і може не впроваджуватися у виробництво, тоді як під процесом створення інновації розуміють повний цикл від генерації ідеї, створення нововведення і до його впровадження у виробництво. Отже, нововведення - це відповідно оформлений результат фундаментальних та/або прикладних досліджень, розробок або експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності, здійснених для підвищення її ефективності та не доведені до масового впровадження.

Отже, у педагогіці поняття "інновація" вживається у таких значеннях:

- форма організації інноваційної діяльності; сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання;
- результат інноваційного процесу;

- комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень.

Педагогічна інноватика полягає у постійному пошуку і впровадженні нових максимально ефективних технологій навчання і виховання, результатом яких має бути формування високо адаптованої до змінних умов, активної діяльності, творчої особистості, яка вміє аналізувати. Орієнтація на нове, пошук і впровадження нового не є самоціллю педагогічної інноватики, вона спрямована на забезпечення адекватності навчально-виховного процесу і його результатів вимогам суспільства. А в динамічно змінному суспільстві це спонукатиме до постійного оновлення змісту і форм навчання та виховання, максимально уважного ставлення до всього нового.

Інноваційна діяльність в освітній сфері є принципово важливою відповіддю на виклики сучасності, що детерміновані переходом суспільства до інноваційного типу розвитку і зумовлюють гнучкість системи освіти, її відкритість до нового, реалізацію конкурентоспроможних освітніх національних і транснаціональних проєктів. Імплементация освітніх інновацій є запорукою конкурентоспроможності національної освіти, її здатності формувати інноваційну людину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону : [монографія]. — К. : Тираж, 2005. — 380 с.
2. Даниленко Л. І. Модернізація змісту, форм та методів діяльності директора загальноосвітньої школи: [монографія]. — К. : Логос, 2002. — 140 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І.М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2004. — 352 с.
4. Козаков В.А. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : [підр.] / Козаков В.А.. — Ч.1 Психологія суб'єкта діяльності. — К. : КНЕУ, 1999. — 224 с.
5. Паламарчук В. Ф. Інноваційні процеси в педагогіці / В. Ф. Паламарчук // Педагогічні інновації у сучасній школі 7 Освіта, 1994. — с. 5-9
6. Попова О.В. Становлення і розвиток інноваційних педагогічних ідей в Україні в ХХ столітті. / О. В. Попова. — Харків : ОВС, 2001. — 256 с.
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи./ О. Я. Савченко. — К. : Освіта, 1997. — 400 с.
8. Освіта України. Збірник законів : довідкове вид-ня / за ред.. Борисенка С. О. — Х : Бурун Книга, 2007. — 304 с.
9. Біла книга національної освіти України / [Т.Ф. Алексєєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін.; голов. Ред. В.Г. Кремень; заст. голов. ред.: В.І. Луговий, В.М. Мадзігон, О.Я. Савченко; редкол. : М.І. Бурда та ін.] ; за заг. ред. В.Г. Кременя; НАПН України. — К. : Інформаційні Системи, 2010. — 340 с. — Бібліогр. : с. 315-333.
10. Ніколаєнко С. М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : [монографія]. — К, 2008. — 503 с.
11. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук. України; головний ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2009. — 1040 с.
12. Дробноход М. Управленческая деятельность как основа успешной деятельности руководителя / М. Дробноход // Народное образование. — 2000. - № 1. — С.94-105.
13. Кларин М.В. Педагогическая технология в учебном процессе. М., 1989. — 225 с.

14. Лапин Н.И. Актуальніе проблемы исследования нововведениями / Н.И. Лапин // Моциальные факторы нововведений в организационных системах. - М. : ВНИИСИ, 1980. - С.5-55.
15. Онушкин В.Г., Огарев Е.И. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии. - СПб. - Воронеж, 1995. - 232 с.
16. Підласий І.П. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вителя / І.П. Підласий, С.А. Трипольська // Рідна школа. - 1998. - № 1. - С.3-8.
17. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия. Социальные проблемы инноватики / А. И. Пригожин. - М. : Политиздат, 1989. - 346 с.
18. Сластенин В. А. Педагогика: Инновационная деятельность / В. А. Сластенин, Л. С. Подымова. - М. : Издательство Магистр, 1997. - 224 с.
19. Педагогічні інновації у сучасній школі / відп. ред. Г. Єрмаков. - К. : Освіта, 1994. - 253 с.
20. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Директор школи. - 2001. - № 4 (148). - С.7.

УДК 631:636

ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ М.Є. ЛІВАНОВА

***Березовська Т.В.,** кандидат історичних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Михайло Єгорович Ліванов - визначна постать в історії як аграрної науки, так і аграрної освіти. Його життєдіяльність тісно пов'язана з нашим краєм. Він заснував першу в Росії і одну з перших в Європі Школу землеробства. Вона була розташована в містечку Богоявленську (нині Жовтневе, район Миколаєва). Це містечко виникло значно раніше Миколаєва. І поки місто розбудовувалося, всі адміністративно-військові служби знаходилися там.

Слід віддати належне засновникам Миколаєва Г.О. Потьомкіну та М.Л. Фалєєву, які дбали про створення не лише Чорноморського флоту, але й всієї інфраструктури. Одним з перших заходів Потьомкіна в цьому напрямі була відправка до Англії трьох ад'юнктів з метою набуття досвіду з розведення племінних коней та овець. «Світлейший» князь був також ініціатором розсадження на півдні Миколаївщини виноградників, а М. Л. Фалєєв активно займався озелененням новоствореного міста [1, с. 74].

Перша вітчизняна школа землеробства в Богоявленську виникла, безумовно, під протекторатом Потьомкіна. Вона проіснувала близько семи років (з 1790 по 1797 р.) і сприяла розвитку сільськогосподарської культури на півдні України. «Плуги, борони та інші знаряддя землеробства потроху входять у застосування місцевих мешканців», - писав Ліванов в листі 1792 року [2, с. 111].

Потьомкін виділив Ліванову землі з фонду Чорноморського відомства, на яких були розбиті дослідні поля [3]. Він всіляко сприяв діяльності школи землеробства.

На жаль, передчасна смерть Потьомкіна позбавила школу землеробства покровителя. Миколаївщині не одне десятиліття, а, можливо, і століття доведеться чекати особистості з широкими державницькими поглядами, яка б глибоко усвідомлювала необхідність створення осередків аграрної освіти в регіоні багатому на родючі ґрунти.

Ліванов і Потьомкін були однодумцями і впевнено прокладали шляхи для майбутнього. М.Є. Ліванов народився в 1751 р. Московський університет він закінчив в 1772 р. з відзнакою. Безпосереднім його вчителем був проф. М. І. Афонін. Здібний студент був відправлений на стажування до Оксфордського університету і кращих господарств країни. Ліванов обрав для себе спеціалізацію тваринництво, але багато уваги приділяв проблемам землеробства.

Після повернення на батьківщину був призначений професором ще не побудованого Катеринославського університету, а в березні 1786 р. він був відправлений до Криму, де розгорнув велику діяльність із засвоєнню цілинних ділянок землі.

Наприкінці 1788 р. колезький асесор Ліванов, а пізніше надвірний радник (цей чин відповідає чину підполковника) знаходився у числі чиновників для особливих доручень при Потьомкіні під час штурму турецької фортеці Очаків. І якщо турецькі кулі обійшли Ліванова, то розвідки земних копалин, якими він займався, принесли каліцтво на все життя. Коли в 1789 р. в одному з пробурених шурфів зривали порох, Михайла Єгорович був тяжко контужений. Як наслідок - параліч лівої частини тіла. Незважаючи на те, що його здоров'я повністю вже не відновилося, він майже до самої смерті (більш ніж 10 років) продовжував працювати.

Активно працюючи в Богоявленській школі землеробства, Ліванов паралельно написав і видав підручник з тваринництва, який побачив світ у Петербурзі в 1794 р. Тваринництво в Російській імперії перебувало на низькому рівні, теоретичні питання цієї галузі не в повній мірі хвилювали громадськість. Тому появу нової книги зустріли повним мовчанням. Ліванов, вочевидь, розумів це: "Я гадаю, що пани домоводці санктпетербурзькі істин в цьому творі не ймуть", - писав він в 1795 р. [4, с. 112].

Інша справа - Південна Україна. Тут відбувалося інтенсивне засвоєння земель. Лише в першій половині XIX ст. посівні площі зросли у 25 разів. Широкого застосування зазнало вівчарство та торгівельно-промислове садівництво [5, с. 43]. Миколаївщина потребувала узагальненого теоретичного досвіду Ліванова і тому він підготував нове видання своєї книги, що об'єднало всі його дослідження в галузі землеробства і тваринництва, у тому числі з молочного господарства і птахівництва. Книга вийшла друком 1799 року в Миколаєві в типографії Чорноморського штурманського училища [6].

М. Є. Ліванов правильно оцінював перспективи розвитку агрономії і тваринництва у степовій Україні. Він вважав головними галузями для півдня України розведення великої рогатої худоби м'ясного напрямку та тонкорунне вівчарство. У створенні високопродуктивного тваринництва важливе значення має грамотне й раціональне вирощування кормових культур.

М.Є. Ліванов був людиною мужньою, наполегливою і працюютою. Завдяки своїй високій професійній освіченості і кмітливості він глибоко обґрунтував і стверджував в своїх роботах, що "немає землі, яка б при розумному обробітку залишалась би зовсім безплідною..."[7]. Він висловив думку, що при багаторічній монокультурі ґрунт збіднюється на необхідні для рослин поживні речовини і врожайність культур знижується, тоді як інші культури на цьому ґрунті можуть розвиватися й давати задовільний врожай. Таким чином, Ліванов обґрунтував основи формування сівозмін та дослідив деякі з них, враховуючи кліматичні умови Північного Причорномор'я, строки звільнення поля попередником тощо.

Він пропагував покращений обробіток ґрунту шляхом застосування машин та знарядь праці в землеробстві. Мине кілька десятиліть і через Одеський, а потім і Миколаївський порти до Херсонської губернії почнуть надходити сільськогосподарські машини, що найбільш прогресивні поміщики використовували в своїх господарствах. А рівно через століття, наприкінці ХІХст., збулося передбачення професора Ліванова про корисність безплужного землеробства, батьківщиною якого стали Південні степи.

Ліванівську школу із Богоявленська в 1797 р. було переведено до Паловська під Петербургом під тією ж назвою. Туди ж переїхали і ад'юнкти. Ліванов через важкий стан здоров'я залишився в Миколаєві, де і був похований. Нажаль, місце поховання М.Є. Ліванова було страчено через реконструкцію самого давнього сектора Миколаївського міського некрополя. Проте зберігся будинок по вул. Нікольська, де проживав вчений.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кухар-Онышко Н.А. Жизнь и смерть светлейшего князя Г.А. Потемкина / Н.Кухар-Онышко, В.Пиворович. — Николаев : Возможности Киммерии, 2002. — 142 с.
2. Назаренко И. И. Видный русский агроном профессор М. Г. Ливанов // Советская агрономия. Ежемесячный научно-производственный журнал. - М. : ОГИЗ-Сельхозгиз, 1948. — № 7. — С. 111—113.
3. Державний архів Миколаївської області (ДАМО). - Ф. 230. - Оп. 1. -Спр. 30. - Арк. 5.
4. Назаренко И. И. Указ. соч.
5. Гуржій І.О. Розвиток товарного виробництва і торгівлі на Україні (з кінця ХVІІ до 1861р.). — К. : АН УРСР, 1962.—207с.
6. Ливанов М. О земледелии, скотоводстве и птицеводстве / М. Ливанов. — Николаев : Тип. Черноморского штурманского училища, 1799. — 202 с.
7. Назаренко И. И. Указ. соч.

**ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-ПОНЯТТЄВОГО
АПАРАТУ ЕКОНОМІКИ АПК**

*Кравченко Т.П., кандидат філологічних наук, доцент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Визначити межі логіко-поняттєвого апарату АПК досить важко через складність та взаємозалежність економічних процесів. Інтеграційні процеси, які характеризують сучасний стан економіки, сприяли виокремленню таких господарських галузей, як промисловість, транспорт, будівництво та агропромисловий комплекс, і послужили поштовхом до формування сучасних галузевих економічних термінологій. Економіка АПК оперує колом понять, що належать до цієї галузі, становлять єдине ціле і мають складну внутрішню співвіднесеність, а також власну історію становлення. Сільське господарство в другій половині ХХ століття стає, — на думку фахівців, — взаємопов'язаним. Первісна концепція сільського господарства як виробництва на землі, тепер поступається іншій, згідно з якою сільське господарство є сектором усієї економіки. Тепер воно має охопити виробництво, перероблення і виготовлення предметів для сільського господарства, торгівлю, використання і споживання». На Заході та США ці явища відбувалися в п'ятдесяті роки ХХ ст., унаслідок чого утворено нову форму підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки, що одержала назву агробізнес.

В Україні аналогічні процеси почалися в 60-ті роки, коли набувала розмаху ідея організаційного поєднання сільського господарства і промисловості, проте економічна криза 80-90 рр. відкинула АПК на початкову стадію його виникнення. Нині в АПК всі зусилля спрямовані на зближення сільського господарства та промисловості. Для цього використовують ринкові механізми, що забезпечить органічний синтез згаданих сфер матеріального виробництва, їхню гармонійну соціально-економічну єдність. Ці процеси спричинили бурхливі зміни в поняттєвій сфері АПК. Його поняття, як і поняття будь-якої іншої сфери знань, не існують розрізнено, вони входять до складу певних систем. "Кожна наука, — наголошує І.С. Квітко, — є системою, у якій поняття займають чітко визначене місце, тобто утворюють систему понять даної науки". Поняттєву систему АПК вивчає спеціальна наукова дисципліна — аграрна економіка, що сформувалася в українській економічній науці за західноєвропейським зразком в останні десять років. Причиною її появи є створення системи нових понять економіки АПК. За поняттєвий простір, у межах якого виокремлювали поняття економіки АПК, взято "новий тип економічних зв'язків між основними ланками сільськогосподарського виробництва і реалізацією його продукції, що поєднує їх в органічно єдиний технологічний процес і формує комплексне аграрне виробництво".

Система виробничо-економічних відносин між цими сферами утворює в економіці країни агропромисловий комплекс, поняття якого формують терміносистему, що об'єднує науково-поняттєвий континуум економіки АПК.

Він репрезентує ядро й периферію системи, проте не вичерпує увесь потенціал наукових понять цієї галузі. Найскладнішою проблемою є відмежування науково-поняттєвого апарату економіки АПК від материнської логіко-поняттєвої моделі економічних знань. Універсалією будь-якої галузі економіки, зокрема й АПК, є те, що вона містить у своєму складі категорійний апарат (поняттєве ядро) економічної терміносистеми.

Нова галузева терміносистема спричиняє трансформацію економічних понять і навіть вносить свої корективи у сферу економічної науки, з якої вона виокремилася. Загальноекономічні поняття, залучені до науково-поняттєвого апарату АПК, під впливом понять цієї терміносистеми зазнають певних перетворень, проте не завжди.

Слід зауважити, що АПК відрізняється від інших міжгалузевих комплексів своєю біоекономічною системою. Це зумовлено наявністю в його складі сільського господарства, у якому факторами виробництва виступають земля, вода, сонячна енергія, рослини, тварини. До основних галузевих понять, притаманних лише аграрній економіці, належать родючість, урожайність, приріст (тварин), землеробство, валовий збір тощо.

В організаційній побудові АПК центральне місце належить сільському господарству - галузі народного господарства, у якій людина продукти природи перетворює на предмети споживання. Ключове поняття "сільське господарство" є тією базою, на якій формується вся надбудова науково-поняттєвого апарату економіки АПК. Деякі сільськогосподарські поняття, зокрема такі, як зерно, рослина, тварина, ґрунт та ін., функціонують в економіці АПК не самостійно, а в поєднанні з основними поняттями галузі або з базовими загальноекономічними поняттями, утворюючи складні поняття економіки АПК, де виконують уточнювальну функцію і водночас формують видові поняття, напр.: приріст худоби, приплід тварин тощо.

Економіка АПК, як і загальна економіка, має у своєму науково-поняттєвому апараті поняття запозичені з банківської, кредитної та фінансової справи, а також із сучасного менеджменту і маркетингу. Ці поняття, входячи до терміносистеми економіки АПК, корелюють з основними галузовими та сільськогосподарськими поняттями, перетворюючись у ній на складні поняття.

Науково-поняттєвий апарат не є винятком з інтеграційного процесу, який притаманний сучасним наукам, оскільки він об'єднав базові загальноекономічні та основні поняття, що сформували ядро відповідної терміносистеми, і складні спеціальні - банківські, кредитні, фінансово-бухгалтерські, податкові, а також запозичені із суміжних галузей знань, що утворили периферію цієї терміносистеми. Уся сукупність понять відповідно до своєї ієрархії відтворює реалії економіки АПК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квитко И.С. Термин в научном документе / И. С. Квитко. - Львів : Вища школа, 1976. - 127 с.
2. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства : [підручник] / В. І. Мацибора. - К. : Вища школа, 1994. - 415 с.

3. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу / М. Й. Хорунжий. — К. : КНЕУ, 2001. — 340 с.
4. Midwest agribusiness. It's impact on the nation economy and international trade. Prepared by Midwest Ass of state depart. Agr. — 1966. N1, p.26

УДК 371.89:06.053.52

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ, КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ І ЇХ ВЗАЄМОВПЛИВИ НА СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТА

Кунашенко О. В., асистент,
Миколаївський державний аграрний університет

На сучасному етапі розвитку вітчизняної освіти та педагогічної думки важливого значення набуває питання переосмислення існуючих, пошук і впровадження нових підходів до організації та здійснення навчального процесу у вищих навчальних закладах. Безумовним є і той факт, що саме взаємовплив етнічних меншин на Півдні України має вагомий вплив на культуру у цілому та культуру спілкування молоді зокрема. Реформаційні процеси в освіті мають своє відображення і в мовному питанні, адже лише людина, яка грамотно вміє будувати своє мовлення, здатна адекватно реагувати на певні зміни у ситуації спілкування, активно впливати на співбесідника, доводячи правильність своїх думок, тверджень і поряд з цим справляти враження приємного партнера у спілкуванні, виявляти почуття емпатії та атракції. Саме тому на сьогодні важливим питанням формування власне культурної ідентичності майбутніх фахівців аграрної сфери.

Не викликає жодного сумніву той факт, що через спілкування люди будують свої відносини з представниками інших етносів, тим самим розширюючи межі свого пізнання про світ [2, 3, 8, 9].

Культура спілкування — це характеристика міжособистісних контактів, індивідуальної форми взаємодії людей, у процесі якої відбувається обмін думками, ідеями, досвідом, почуттями, з одного боку, з іншого — культура спілкування — це специфічні людські способи поведінки, які забезпечують процес спілкування між людьми. Вона залежить від рівня морального розвитку особистості, її вміння організувати комунікабельну діяльність у формах, закріплених у правилах і нормах культури поведінки, вироблених суспільством. Культура спілкування включає мовну культуру, комунікабельність, емпатію, доброзичливість, толерантність, імідж, повагу до людської гідності, уміння висловити власні думки й вислуховувати співрозмовника тощо [3, с. 97-98].

Разом з тим постає питання, чи є історичні і теоретичні основи у цього достатньо новому напрямку педагогічної науки. До яких форм і методів вдавалися численні покоління наших предків, щоб досягти педагогічної мети в процесі культури спілкування? Щоб відповісти на ці питання, зробимо

історичний екскурс і часи формування основних культурницьких засадах спілкування на українських землях.

В основі спілкування українського народу лежать такі загальнолюдські морально-етичні цінності, як доброзичливість, любов, лагідність, привітність, шаноба, гречність. Цими чеснотами віддавна славився український народ. На це звертали відразу ж увагу дипломати і мандрівки, котрі бували в нашім краю. Так, датський посол Юлій Юст, що в 1709-1712 рр. відвідував Росію, а 1711 р. їхав через Україну, писав у спогадах: "Місцеві мешканці (Королевця), як і взагалі все населення Козацької України, відзначаються великою ввічливістю і охайністю, вдягаються чисто й чисто утримують дома", а Джозеф Маршаль про Україну 1769-1770 рр. згадував: "Сучасне українське покоління - це моральний і добре вихований нарід". Жан Бенуа Шерер, французький аташе у Петербурзі, 1788 р. писав: "Українці - це рослі, сильні люди, привітні і гостинні". "Вельми інтелігентними" називав наших предків знаменитий географ датчанин Мальт Брьон. Особливо відзначили чужоземці вишуканість українських жінок: "Найбільше ласкавості в словах і жестах знайдеш на Русі, спеціально у жінок, до чого спричиняється також русинська мова, вимова котрої не така тверда, як польська", - писав у своєму щоденнику голландець У. Вердум, подорожуючи Польщею й Україною у 1670-1672 рр. [5, с. 20-21].

Московська імперія пішла на рішучі кроки у цьому напрямку. Уряд Олександра II 1863 року видав розпорядження про заборону друкування книжок українською мовою. Під заборону потрапили наукові і навчальні видання, "книги початкового читання для народу". Українською мовою дозволялося друкувати тільки художні твори. Насправді ж цензура під різними приводами дуже обмежувала вихід у світ українськомовної художньої літератури. Тож після 1863 року видавничу справу в Наддніпрянській Україні майже повністю було припинено. Заборонне розпорядження 1863 року увійшло в історію під назвою "Валуєвський циркуляр", оскільки його автором був міністр внутрішніх справ П. Валуєв, що висловив своє ставлення до української мови так: "Ніякої окремої малоросійської мови не було, немає і бути не може".

Проте й цього прихильникам "єдиної й неподільної" виявилось замало. Адже була Галичина, що входила до Австро-Угорської імперії, де духовне життя українців не зазнавало таких утисків, як у Росії. У Галичині діяла "Просвіта", що видавала українською мовою популярну літературу, шкільні підручники, літературно-наукові альманахи, "Народний календар", твори галицьких та наддніпрянських письменників, зокрема Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Степана Руданського. Ці видання перевозили через кордон і поширювали в підмосковській Україні, не даючи згаснути вогникові української духовності.

І ось 1876 році той самий Олександр II, перебуваючи в німецькому місті Емсі (під час лікування), підписує так званий Емський акт. Це була відповідь імператора на доповідну записку помічника піклувальника Київського навчального округу М. Юзефовича, де "викривався українофільський рух", що начебто являв собою "приховане зазіхання на державну цілісність Росії". Емський акт, доповнюючи й розширюючи Валуєвський циркуляр, забороняв

привозити з-за кордону будь-які українські видання, видавати переклади українською мовою творів чужих авторів, показувати українськомовні театральні вистави [6, с. 202-203].

1917 рік характеризувався великою соціальною активністю народу, насамперед інтелігенції. Бурхлива громадська активність діячів освіти й культури сприяла тому, що було зроблено перші нелегкі кроки на ниві культури [7, с. 28].

Наша мова через постійний самозахист не з достатньою енергією удосконалювали свої засоби сприйняття та вираження. В минулі роки ставилась під сумнів життєспроможність української мови і ставилося відтак питання про доцільність її існування [4, с. 195].

Підсумовуючи вищесказане хотілося б зауважити, що зміни в історичному плані мали безпосередній вплив і на культуру мовлення суспільства, побут, звичаї і, звичайно, світобачення людини.

На сучасному етапі економічного розвитку України, яка виходить на міжнародну арену, співпрацюючи, підтримуючи зв'язки з іншими країнами, не останнє місце займає виховання культурної ідентичності, її духовного внутрішнього світу, моральної поведінки у майбутні фахівців сфери менеджменту, які повинні, поряд із вдосконаленням теоретичних і практичних навичок з фахових дисциплін, збагачувати культуру мови, додаючи до мовного арсеналу шанобливі, ввічливі форми звертання, пошани. Майбутні менеджери аграрного профілю повинні, поряд із вивченням і впровадженням нових технологій з фахових дисциплін, виступати носієм духовних і моральних засад. Тому важливим в наш час постає завдання піднесення культури спілкування кожного члена суспільства, зокрема основних його представників, зважаючи на аграрний напрям економіки України, - фахівців сфери менеджменту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беланова Р.А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна — США) / Р. А. Беланова. — К., 2001. — 234 с.
2. Бобич О.В. Етикет учителя : [навчально-методичний посібник] / О. В. Бобич. — К. : Ленвіт, 2004. — 192 с.
3. Мачуська І.М. Формування культури спілкування суб'єктів навчально-виховного процесу / І. М. Мачуська // Педагогіка і психологія. — 1997. - № 3. — С. 97—104.
5. Мовчан П. М. Ключ розуміння: Есе, літературно-критичні статті / П. М. Мовчан. — К. : Радянський письменник, 1990. — 357 с.
6. Сербенська О. А. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити : [посібник] / О. А. Сербенська. — Львів : Світ, 1994. — 152 с.
7. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : [навч. посібник. 2-ге вид., стереотип.] / О. Пономарів. — К. : Либідь, 2001. — 240 с.
8. Україна ХХ ст.: Культура, ідеологія, політика : збірник статей. — К.: Ін-т історії України АН України, 1993 р. — 177 с.
9. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування / В. М. Шеломенцев. — К. : Лібра, 2003. — 416 с.
10. Ярещенко А.П. Український фенікс / А. П. Ярещенко. - Харків, Прапор, 1999. — 174 с.

Лукьяненко Д.В., асистент,

Миколаївський державний аграрний університет

Живе розмовне мовлення становить центр кожної мови, основу формування її літературного варіанту. Разом з цим саме розмовно-побутове мовлення є найбільш сприятливим середовищем для проникнення "елементів вузьколокальних утворень - територіальних діалектів, а також соціолектів, жаргонів, аргю" [3, с. 93]. Звідси виникає широко поширене явище суржику, що є традиційно вважається російсько-українським мовним гібридом, проте сьогодні вибирає і надмірну кількість запозичених слів, так званих варваризмів, які мають власнеукраїнські відповідники, наприклад: бутик (магазин одягу), бізнес-кард (візитівка), прет-а-порте (показ моди), опція (вибір), клікнути (натиснути), корпоратив (закрита вечірка) тощо. Такі слова "не відповідають нормі, що покликана забезпечити між людьми порозуміння, а значить єдність етнічної та громадянської спільноти" [2, с. 8].

Джерелами подібних "позичок" є сучасні достовірні джерела актуальної інформації - преса, телебачення, всесвітня мережа Інтернет. Остання водночас є засобом сучасної комунікації, характерною ознакою якого є стирання різниці між усним і писемним мовленням. А тому мовлення інтерактивного спілкування називають письмовим розмовним або письмовим усним. Як відомо, одиницею усного мовлення є діалогічна єдність. Одиницею писемного мовлення є текст, який має бути уніфікованим, стандартизованим і нейтральним. А на екрані монітора, по-перше, змішується усне і писемне мовлення, стирається межа між діалогом і монологом, а по-друге, як правило, присутня емоційна забарвленість. До того ж поширеним є навмисне неправильне написання слів (часом побудоване на фонетичному принципі правопису), іноді забарвлене нецензурними висловлюваннями чи значною кількістю варваризмів, зокрема русизмів: енциклопедія (замість енциклопедія), хлопчег (замість хлопчик), дацькій (замість датський), трапляюцца (замість трапляються). Це мовне явище ХХІ століття дістало назву "олбанської мови", або "жаргону падонкафф". З одного боку, навмисне перекручення слів можна потрактувати як мовну гру, спосіб створення експресивно-комічного ефекту, але за умови, якщо в інших ситуаціях (у тому числі виробничих) людина виявляє справжній рівень грамотності, тобто дотримує норм сучасної української літературної мови. Таким прикладом є класика української літературної мови - "Енеїда" І. Котляревського, в тексті якої присутні елементи макаронічної мови - латинізми, перероблені на український лад. З іншого боку, албанська мова, притаманна молодіжному спілкуванню, навряд чи тяжіє до літературного слововживання через елементарне незнання або небажання знати класику, тобто норму.

Разом з цим парадоксом є той факт, що на сьогодні явище суржику властиве більше для усного, у тому числі інтерактивного, ніж для писемного

мовлення. Водночас усне мовлення є первинним щодо писемного, а тому мовні гібриди повільно, але все ж таки проникають у писемне, що традиційно є відшліфованим, більш продуманим способом оформлення думки. З цього приводу слушно зауважує Л. Масенко: "Обмежене використання української як засобу усного спілкування позбавляє літературну мову одного з найважливіших, живих і відкритих джерел нормування й кодифікації, оскільки переважна більшість інновацій і запозичень, їх перевірка на життєздатність і адаптація або ж відторгнення відбуваються в рухливому живому, а не фіксованому писемному мовленні" [3, с. 97]. Якщо зважити на той факт, що писемне українське мовлення, слідуючи модним тенденціям, тяжіє до олбанської субмови, то письмовий варіант українсько-російської суміші буде ще більш спотвореним.

Слід звернути увагу, що на зниження рівня володіння орфографічними й пунктуаційними нормами впливає надання переваги аудіокнигам у порівнянні з традиційним (паперовим) варіантом.

О. Сербенська вважає суржик "одним з найтривожніших явищ загальнопедагогічного характеру" [1, с. 6]. Ще більш тривожним видається суміш суржику з олбанською мовою, закорінена у незнання у поєднанні з небажанням знати нормативний варіант. А, як відомо, слово стимулює свідомість, підпорядковує її собі, формує. Спотворене слово примітивізує мислення людини. Тобто всупереч доступності практично будь-якої інформації завдяки мережі Інтернет відбувається замикання на інтерактивному спілкуванні на форумах, у чатах, блогах, що потребує швидкості відповіді, а значить — спрощення, скорочення і врешті спотворення думки. Мовлення застигає на певному етапі свого розвитку, що з часом призведе до деградації, у тому числі її носіїв. На перший план вийде мова "смайликів", символів, зручна тим, що зрозуміла носіям інших мов.

Отже, є потреба будь-яке звернення до Інтернет-інформації робити умотивованим й обґрунтованим. Слід звертати увагу студентів, що на сьогодні є численні електронні бібліотеки, в яких безкоштовним є доступ до відсканованих, тобто "повноцінних", книг, підручників, навчальних посібників тощо. Але найголовнішою вимогою сьогодення залишається необхідність ознайомлення із нормами сучасної української літературної мови та відшліфовування дотримання їх на практиці, що дозволить у подальшому відрізнити порушення від взірця й внести відповідні корективи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антисуржик : словник-довідник / [за заг. ред. О. Сербенської]. — Львів, 1994. — 214 с.
2. Волощак М. Неправильно — правильно : [довідник з українського слововживання : за матеріалами засобів масової інформації] / М. Волощак. — Львів : Просвіта, 2003. — 8 с.
3. Масенко Л. Мова і суспільство : постколоніальний вимір / Л. Масенко. — К. : Академія, 2004. — 93 с.
4. Сербенська О. Екологія українського слова : практичний словничок-довідничок / О. Сербенська, М. Білоус. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2003. — 57 с.

**ПСИХОЛОГО-СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
(мотиваційний аспект)**

*Домбровська Л.І., асистент,
Миколаївський державний аграрний університет*

Психолого-соціальний процес засвоєння людським індивідом певної системи знань, норм, культур, цінностей функціонує як формотворча структура в суспільстві. Цей процес включає цілеспрямований вплив на особу (виховання).

Аналіз монографій і публікацій на цю тему привів нас до висновку про те, що свідомість людини в суспільстві ідеологізується спеціальними засобами, серед яких велике місце займають засоби масової інформації, які використовують спільні для всіх слова. Вживання людиною цих слів призводить до такого явища, про яке Х. Ортега-і-Гассет сказав так: "В міру того, як я думаю і кажу не самоочевидні, виношені мною самим думки, я повторюю думки і слова, котрі я чую навколо, моє життя перестає бути моїм, і я перестаю бути тим неповторним індивідом, яким я є, і виступаю вже більше від імені суспільства, тобто перетворююсь на соціальну машину, соціалізуюсь" [4, с. 22].

Це одна із трагедій людини, яка пов'язана з можливою втратою свого індивіда в соціальному ідеологічному середовищі, яке не тільки руйнує почуття реальності, але й призводить до появи форм псевдожиття. Тому зі сторінок психологічної літератури ХХ століття все гучніше зазвучала думка про те, що саме треба знати про окрему людську сутність, бо тільки вона є єдиною реальністю.

"Чим більше, - писав К. Юнг, - ми віддаляємося від індивіда в бік абстрактних ідей про homo sapiens, тим скоріше ми впадаємо в хибний погляд. У наш час соціальних зрушень та швидких змін необхідно все більше знати про особисте людське буття, бо дуже багато залежить від індивідуальних моральних якостей особи" [7, с. 387].

Це і є глобальна невирішена частина проблеми. Із поглибленням наукового розуміння світ стає дегуманізованим. Людина відчуває себе ізольованою, бо вона є більше часткою природи, але втратила емоційну, "неусвідомлену" тотожність із природними феноменами [5, с. 426-428].

Аналіз змін у психіці людей ХХ сторіччя, проведений антропологами, філософами, довів, що суттєвим є збереження незрілості душі, яке виражене не тільки у відомому "втеча від свободи" (Е. Фромм), але й у втечі від особистої природи у світ машин і всіляких технічних досягнень.

Аналізуючи певні історичні періоди та сучасні умови життя, ми розглядаємо зв'язок соціально-економічних, психологічних та ідеологічних факторів [3].

Нові наукові відкриття у сфері медицини, біології, робототехніки, мікроелектроніки, комп'ютеризації, застосування їх у виробництві змінюють

місце та роль людини в процесі виробництва, модулюють її спосіб життя, технологію та соціальні взаємини. Застосування новітніх наукових розробок у виробництві призводить до зниження потреб підприємств у праці особи та формує дефіцит спеціалістів і працівників у сфері науки, культури, освіти, охорони здоров'я. Суспільство потребує працівників, підготовка яких включає засвоєння професійно-технічних та загальнокультурних знань.

Подальший розвиток вищої освіти зумовлений не тільки потребами виробництва, а й соціальними проблемами. На фоні глобальних світових проблем існують проблеми національного характеру: швидкі зміни умов життя та праці, стресові ситуації, проблеми моралі й етики, необхідність культурного росту людей. Науково-технічний процес не вирішує цих проблем, а поглиблює їх, тому існує небезпека знищення високоморальної людини. Е. Фромм у книзі "Мати, або бути" писав: "Нове суспільство можливе лише в тому випадку, якщо в процесі його встановлення буде формуватися нова людина, або, іншими словами, якщо в структурі характеру сучасної людини відбудуться фундаментальні зміни... Необхідність глибокої зміни людини є не тільки етичною, або релігійною вимогою, не тільки психологічною потребою, зумовленою патогенною природою існуючого нині соціального характеру, а й обов'язковою умовою фізичного виживання роду людського" [6, с. 4].

Ми бачимо: перехід до постіндустріального суспільства, яке потребує висококваліфікованих спеціалістів, водночас не вирішує проблем суспільства та особистості. Адже в умовах сучасної інтеграції наукового знання розподіл вищої освіти на гуманітарне і технічне навчання дає негативні наслідки. Багато вчених переконані: гуманітаризація змісту навчання замість прагматичного вузькоспрямованого характеру сприяє формуванню соціально гармонійної особистості. Нам необхідно посилити формування духовних якостей особистості, усвідомлення актуальних, соціальних та глобальних проблем, гуманізувати внутрішній світ людини, формування її гуманістичної свідомості. Гуманітаризація освіти – головна частина гуманітаризації процесу освіти. Ця гуманітаризація протистоїть збідненню особистості, що є наслідком конкретного вивчення природознавчих дисциплін, що не сприяє формуванню емоційної сфери людини. Такий підхід сприяє підвищенню якісного рівня діяльності вищих навчальних закладів, стимулює проведення заходів модернізації навчальних програм, активізації навчального процесу, допомагає поширенню нових освітніх технологій, методик та технічних засобів навчання. Дуже важливий також творчий підхід у вирішенні проблем та вміння працювати в групі, здатність до постійного самовдосконалення. Адже ці фактори необхідні для створення умов збереження кваліфікації спеціаліста, а це, в свою чергу, життєво важливо на даному етапі життя [2].

Зрозуміло, що шлях долає той, хто йде. Адже життя — це процес, творчий процес, а не гра. Нам необхідно замислитися над тим, що серед кожного народу є чимало байдужих, пасивних, "сонних" людей, але таке ставлення до життя спричинить занепад сил та хворобу людства. Без людини культури не існує, адже культура і є способом саморозвитку людини. Тому всі функції культури так чи інакше пов'язані з гуманістичною.

Суспільне, економічне, політичне і культурне життя кожної країни дуже потребує морально-естетичних норм та участі в них усіх, без винятку, людей.

Все залежатиме, по-перше, від того, чи зуміємо ми переконатися у своїй свободі вибору та правоті духовних сподівань. А по-друге, від того, чи переробимо ми в собі згубну для нас самих байдужість, пасивність до того, що відбувається в країні і з нами, чи переборемо в собі те спрощення особистості, яке відбувається в наших душах, на кожному кроці життя, і чи підтримаємо в собі жагу творчості, яка тільки й зможе змінити життя на краще.

Наша доля залежить від нас самих, а саме від нашого прагнення морального. Нині весь світ чекає на прекрасне майбутнє. Адже ми живемо в час благодаті, коли всім дано жити з милосердям. Підтвердженням цього є факт, що ми почали нове життя, життя правди і вільного розвитку особистості. Ще стільки праці на нас чекає-заради прекрасного буття в світі. Нам треба пам'ятати, що все починається з глибини життя особистості, що творча ефективність кожної особи залежить не так від зовнішніх факторів, як від внутрішніх змін на краще. Кожному з нас треба намагатися допомагати іншим людям зрозуміти сенс життя, поглиблюючи особистий досвід, через призму морального світосприйняття [1].

Таким чином, чим глибше ми переймемося моральним настроєм, особистою відповідальністю за вісі сфери людського життя і чим більше уваги приділимо творчості, тим більше послужимо справі реального життя, а отже, життя справжнього та надійного.

Тому соціальний характер - це результат динамічної адаптації людської природи до суспільної структури. Зміни соціальних умов призводять до змін соціального характеру, то б то до появи нових потреб та норм. Ці нові потреби народжують нові ідеї та готують людей до їх сприйняття. Нові ідеї, в свою чергу, стверджують та посилюють новий соціальний характер і спрямовують людську діяльність у нове русло.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деятельность: теория, методология, проблемы. - М., 1990. - 130 с.
2. Коган Л.Н. Цель и смысл жизни человека / Л. Н. Коган. - М., 1984. - 210 с.
3. Леонтьев А.А. Деятельность, сознание, личность / А. А. Леонтьев. - М., 1977. - 86 с.
4. Ортега-и-Гассет Х. Дегуманизация искусства / Ортега-и-Гассет Х. - М., 1991. - С. 22.
5. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности / Под ред. К. В. Ядова. - М. : ИНФРА-М, 2007. - С. 426 - 428.
6. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности / Э. Фромм. - М., 1994. - С. 4.
7. Юнг К. Г. Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности / К.Г. Юнг. - М., 1992. - С.387.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ "ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ І СУСПІЛЬНІ НАУКИ"

<i>Ханстантинов В. О.</i> ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ У ВЗАЄМОДІЇ.....	3
<i>Молчанова О. Б.</i> ДОВІРА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	5
<i>Марчук Л.П.</i> СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ.....	7
<i>Золотих І.Б</i> ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	10
<i>Мандрик Л.П.</i> ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	12
<i>Біліченко О.С.</i> ВИКОРИСТАННЯ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ.....	14
<i>Грехова-Бейгул О. Т.</i> СТАЛІЙ РОЗВИТОК РИНКУ ЗЕРНА - ЗАПОРУКА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ	16
<i>Казачинський Є.Г.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ТОЛЕРАНТНІСТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ ХІХ СТОЛІТТЯ.....	18
<i>Пилипенко Т.В.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА РІПАКУ	20
<i>Шнак Д.О.</i> ОПОЗИЦІЙНИЙ ЧИ ДИСИДЕНТСЬКИЙ РУХ В УРСР У ПОСТСТАЛІНСЬКУ ЕПОХУ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ	22

СЕКЦІЯ "ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ І АУДИТ"

<i>Клочан В.П.</i> УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ТА НАПРЯМКИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ	25
<i>Вишневська О.М.</i> ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ВИКОРИСТАННІ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	26
<i>Костаневич Н.І.</i> СПОЖИВЧУ КООПЕРАЦІЮ ТРЕБА ВІДРОДЖУВАТИ	28
<i>Ужва А.М.</i> УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ КОНТРОЛІНГУ ПІДПРИЄМСТВА	30
<i>Белевят О.А.</i> ЗАЛЕЖНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ВІД МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ	32
<i>Костирко А.Г.</i> ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ	34
<i>Саваріна І.П.</i> ОРЕНДНІ ВІДНОСИНИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА.....	36

Мельничук Л.С. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА РЕЗЕРВИ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ	38
Альбещенко О.С. КОНВЕРСІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ: ДОСВІД США	40

СЕКЦІЯ "СУЧАСНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ Й ОСВІТІ"

Іхсанов Ш.М., Боборикіна Л.Я. ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ СТОХАСТИЧНИХ МЕРЕЖНИХ МОДЕЛЕЙ НА БАЗІ МАРКІВСЬКОГО ПРОЦЕСУ	41
Андріанова І.К., Нелєнова А.В. ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ: МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	43
Борян Л.О. КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ — ОСНОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНІ ЛЮДИНИ	44
Горбань Г.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ДАНИХ НА ЛОГІЧНОМУ РІВНІ В СКБД САСНЄ.....	46
Давиденко Є.О. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СКЛАДУ ЕКСПЕРТНОЇ ГРУПИ ДЛЯ АНАЛІЗУ РИЗИКІВ ІТ-ПРОЕКТІВ.....	48
Дудар А.Ю. КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ВЕБ-СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ЗМІН ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УНІВЕРСИТЕТУ.....	50
Кошкин К. В., Возный А. М., Яни А. Ю. МЕХАНИЗМИ КОГНИТИВНОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ ПРИ ПРОЕКТИРОВАНИИ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ.....	52
Лопушанська В.В. ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ РОСЛИННИЦТВА у СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	54
Маршак Е.И., Смыкодуб Т.Г. ФОРМИРОВАНИЕ КРИТЕРИЕВ ОЦЕНКИ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЭКСПЕРТОВ ВИРТУАЛЬНОЙ ПРОЕКТНОЙ КОМАНДЫ.....	56
Мигович С.М. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ НА ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	58
Нелєнова А.В. ПРОЕКТУВАННЯ ЕКСПЕРТНОЇ СИСТЕМИ "МОНІТОРИНГ РИНКУ ПРАЦІ" (ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ)	60
Рогачова С.А. АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЗА ДОПОМОГОЮ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ФІРМИ "1 С"	61
Худякова И. М. «ОБЛАЧНЫЕ ВЫЧИСЛЕНИЯ» И «MIND MAPPING» ДЛЯ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПОДГОТОВКИ ГЕОІНФОРМАТИКОВ.....	63
Яблонська К. Ю. СТВОРЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ ТЕСТУВАННЯ ЗНАНЬ, ЩО ВКЛЮЧАЄ ТЕСТИ ВІДКРИТОГО ТИПУ.....	66
Кірей К. О. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	68

СЕКЦІЯ "БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК"

Дубініна М.В. ОЦІНКА СТАНУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА У КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	72
Потриваєва Н.В. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО ПІДКОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.....	74
Лагодієнко Н.В. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І ДОХОДІВ ПОВ'ЯЗАНИХ З РЕАЛІЗАЦІЄЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	76
Ксьонжик І.В. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ	78
Кузьома В.В. АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОКАЗНИКІВ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	80
Чебан Ю.Ю. НЕОБХІДНІСТЬ ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	82
Сирцева С.В. ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	84
Пісоченко Т.С. РЕТРОСПЕКТИВА АГРАРНОГО СЕКТОРА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	86
Лесік І.М. ПРОЯВ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ В ОВОЧЕПРОДУКТОВОМУ ПІДКОМПЛЕКСІ.....	88
Боднар О.А. СТАН СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА В РЕГІОНІ.....	90
Лугова О.І. РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ У РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА	92
Марковська Т.С. ЗАЙНЯТІСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ.....	94

СЕКЦІЯ "ОБЛІКОВО-ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ"

Сіренко Н.М. МАРКЕТИНГ В ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	97
Бурковська А.В. БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	98
Рябенко Г.М. ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ ЗА КОРДОНОМ.....	100
Лункіна Т.І. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАРКЕТИНГУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	102

Мельник О.І. СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	104
Резніченко Д.В. ОБГРУНТОВАНА МИТНА ПОЛІТИКА - ВАЖЛИВА УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	106
Чайка Т.О. СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ	108
Баришевська І.В. МЕТОДИКА ОЦІНКИ ПОТЕНЦІАЛУ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	110
Павлюк Є. О. ДЕРЖАВНИЙ ЛІЗИНГ ЯК ЗАСІБ ОНОВЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	113
Устименко О.С. ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ	115
Волкова І.Г. ВЗАЄМОВІДНОСИНИ АГРАРНИХ ВНЗ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	117

СЕКЦІЯ "УКРАЇНОЗНАВСТВО"

Шарата Н.Г. ІННОВАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ У ВНЗ.....	120
Березовська Т.В ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ М.Є. ЛІВАНОВА.....	125
Кравченко Т.П. ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-ПОНЯТТЄВОГО АПАРАТУ ЕКОНОМІКИ АПК.....	128
Кунашенко О.В. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ КУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ, КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ І ЇХ ВЗАЄМОВПЛИВИ НА СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТА.....	130
Лукьяненко Д.В. ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВА.....	133
Домбровська Л.І. ПСИХОЛОГО-СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ (мотиваційний аспект).....	135

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ
ПРИЧОРНОМОРСЬКОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ**

Технічний редактор: *І.В. Ксьонжик*

Комп'ютерна верстка: *Ю.В. Антонович*

Підписано до друку 25.06.2012. Формат 60 x 84 1/16.

Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк. 7,9

Тираж 100 прим. Зак. № _____. Ціна договірна.

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського державного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Паризької комуни, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1155 від 17.12.2002 р.